

Nr 85.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.; gifven Stockholms slott den 4 mars 1910.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till:

- 1) lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför;
- 2) lag om reglering af prästerskapets aflöning;
- 3) lag om emeritlöner för präster;
- 4) lag om kyrkofond; samt
- 5) grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

P. E. Lindström.

Förslag

till

LAG**om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför.**

1 §.

Prästerskapet enligt förut gifna författningar tillkommande tionde, vare sig tertial-, smör-, fisk- eller kvicktionde, äfvensom alla andra afgifter af fast egendom skola, på sätt denna lag stadgar, indragas till statsverket mot godtgörelse i penningar under titel »Ersättning för prästerskapets tionde».

2 §.

Indragningen skall för hvarje pastorat äga rum från och med ecklesiastikåret näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda lönereglering för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla.

Går tiden för dylik lönereglerings giltighet till ända efter den 30 april 1923, äger Kungl. Maj:t, på framställning af pastoratet och dess ordinarie prästerskap, medgifva, att löneregleringen må tidigare än i sådant afseende är stadgadt, likväl ej före den 30 april 1924, upphöra att gälla, i hvilken händelse indragningen skall försiggå från och med ecklesiastikåret näst efter det, då löneregleringen skall enligt Kungl. Maj:ts beslut anses hafva förfallit. Är kyrkoherdebeställningen ledig eller äro, där flera ordinarie prästerliga tjänster finnas i pastoratet, samtliga dessa på en gång lediga, må Kungl. Maj:t, på ansökan af pastoratet ensamt, sålunda förkorta den tid, hvarunder löneregleringen eljest skolat vara gällande.

3 §.

För hvarje församling skall uträknas, dels huru mycket för ecklesiastikåret näst före det, efter hvars utgång indragningen skall äga rum, bort i persedlar och penningar enligt gällande lönereglering utgöras af hvarje fastighet i församlingen, dels ock hvilka belopp i penningar persedlarna motsvara efter medeltalen af medelmarkegångsprisen under de femtio åren 1864—1913, därvid iakttages, att, med undvikande af brutna öretal, det, som öfverstiger ett halft öre, uppföres till ett öre och det, som är under eller till och med ett halft öre, uteslutes.

Kammarkollegium har att, efter sålunda gjord uträkning, fastställa den summa i penningar, till hvilken samtliga i 1 § omförmälda afgifter skola för hvarje församling vid indragningen beräknas.

4 §.

Ersättning för de till statsverket indragna afgifter skall för hvarje församling från och med det ecklesiastikår, indragningen där äger rum, för all framtid utgå med den af kammarkollegium jämlikt 3 § fastställda summa, och skall denna summa för hvarje ecklesiastikår vid dess början inlevereras från statsverket till kyrkofonden.

5 §.

De till statsverket indragna afgifter skola under loppet af tjugu ecklesiastikår, räknade för hvarje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtager, afskrifvas i sådan ordning, att af den summa, kammarkollegium enligt 3 § fastställt, inom vederbörande församling till statsverket årligen erläggas under de första tio åren sextio procent, under därpå följande fem år fyrtio procent och under de sista fem åren tjugu procent, hvarefter från och med det tjuguförsta året återstoden eftergifves.

Hvad af den för en församling fastställda afgiftssumma enligt sålunda stadgade grunder icke den 30 april 1944 förfallit till betalning skall omedelbart afskrifvas.

6 §.

I den mån de till statsverket indragna afgifter icke afskrifvits, skola de af kronans uppbördsförvaltning debiteras, uppbäras och redovisas i samband med kronouppbörderna.

Vid debiteringen iakttages, att hvad i den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 meddelade löneregleringsresolution angående afgifterna stadgas skall lända till efterrättelse, dock att i lön ingående persedlar skola lösas med penningar efter de i 3 § af denna lag angifna medelvärden.

Öfverstiger vid uppbörden influtet belopp hvad jämlikt 5 § bör till statsverket gäldas, skall öfverskottet ofördröjligen tillställas församlingens kyrkoråd; och må de afgiftsskyldiga själfva om användningen af sådant öfverskott besluta.

7 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning af bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.

Förslag

till

LAG

om reglering af prästerskapets aflöning.

Med upphäfvande af hvad i förut gifna författningar finnes stridande mot här nedan meddelade föreskrifter förordnas som följer:

1 §.

De präster, som i denna lag afses, äro dels kyrkoherdar, komministrar och adjunkter i alla territoriella församlingar, med undantag af Karlsborgs församling, dels ock kontraktsprostarne i riket.

Hvarje tjänstgörande kyrkoherde och komminister skall erhålla, jämte fri bostad och skjuts i tjänsteärenden enligt hvad i 11 § sägs, lön i penningar så beräknad, att honom därigenom beredes en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden äfvensom lefnadskostnaderna i orten eller andra särskilda förhållanden lämpad anständig bärning, utan att särskild ersättning för honom på grund af tjänsten åliggande förrättningar må äga rum.

2 §.

Efter det nödig utredning skett angående behovet af sådan ändring i den kyrkliga indelningen och organisationen, hvarom i 24 § sägs, fastställer Kungl. Maj:t, i enlighet med de i denna lag stadgade grunder, särskildt beträffande hvarje pastorat, aflöning för kyrkoherden samt för komminister, där sådan skall vara anställd.

Sålunda fastställd lönereglering skall tillämpas under tjugu eklestastikår, räknade från det, då förut fastställd lönereglering upphör att gälla.

Är tillämpning af meddeladt beslut om indragning eller inrättande af prästerlig tjänst beroende af tjänstinnehafvares afgang, skall, där så erfordras, särskild lönereglering fastställas för den tid tjänstinnehafvaren vid sin beställning kvarstår.

3 §.

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för *kyrkoherde* 4,000 kronor och för *komminister* 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för *kyrkoherde*

efter pastoratets *folkmängd* med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000 och med 40 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid *folkmängd* i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, icke medräknas;

efter pastoratets *areal* i land med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; samt

efter kyrkoherden åliggande *skyldighet att duplicera* med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall;

för *komminister*

efter *folkmängd* i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000;

efter pastoratets *areal* i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; samt

efter komministern åliggande *skyldighet att duplicera* med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall.

Vid lönebeloppens fastställande skola senast tillgängliga officiella uppgifter angående *folkmängd* och *areal* följas.

4 §.

Skulle med hänsyn till särskilda förhållanden — såsom synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller för prästerskapet eljest ökade utgifter eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet — lönebelopp, som blifvit med tillämpning af förut omförmälda grunder beräknadt, finnas allt för ringa, må vid löneregleringens fastställande, där Kungl. Maj:t så pröfvar skäligt, sådant lönebelopp förhöjas för kyrkoherdebeställning med högst 1,000 kronor och för komministersbeställning med högst 500 kronor.

Därest åter på grund af särskilda omständigheter det efter nämnda grunder beräknade lönebeloppet skulle finnas i förhållande till det med tjänsten förenade arbete allt för högt, må detsamma vid löneregleringens fastställande minskas, dock ej med mer än 500 kronor för kyrkoherdebeställning och 250 kronor för komministersbeställning.

5 §.

Lön må ej, utom i de fall, som i 8 och 9 §§ omförmälas, fastställas till lägre belopp än 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister.

För domprost vare lägsta lön 8,000 kronor. För domprost i Uppsala, Lund och Göteborg äfvensom för kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm skall lönen utgöra 10,000 kronor.

Högsta lönebelopp vare 10,000 kronor.

6 §.

Präst, som under minst tio år innehaft och med godt vitsord bestridt ordinarie befattning inom sin grad, äge att, där lönen, utom i de fall, som i 8 och 9 §§ omförmälas, blifvit enligt denna lag fastställd till lägre belopp än 4,500 kronor för kyrkoherde och 3,000 kronor för komminister, ur kyrkofonden, jämlikt därom af Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter, utfå ålderstillägg, så afpassadt, att lönen jämte ålderstillägget uppgår till nämnda belopp.

7 §.

Hvad genom donation af enskild tillförsäkrats innehafvare af viss prästerlig tjänst i syfte att bereda denne särskild förmån utöfver lönen skall oafkortadt komma samme tjänstinnehafvare till godo; dock skall vid

bestämmande af lönetillägg enligt 4 § hänsyn tagas till befintligheten af sådan donation.

8 §.

Vid fastställandet af särskild lönereglering, enligt 2 § tredje stycket, må, där så skäligt pröfvas, det i lönen ingående grundbelopp minskas för kyrkoherde med 500 kronor och för komminister med 250 kronor.

9 §.

Finner Kungl. Maj:t prästerlig tjänst, om hvars bibehållande eller inrättande framställning blifvit gjord, icke vara för själavårdens behöriga handhafvande nödig, må Kungl. Maj:t likväl medgifva, att sådan tjänst bibehålles eller inrättas, därest församling med minst tre fjärdedelar af dess hela rösttal efter röstvärdet beslutat utgöra, hvad utöfver de i 19 § 2, 3 och 4 mom. omförmälda tillgångar erfordras till bestridande af den lön, Kungl. Maj:t enligt denna lag bestämmer.

I fall, hvarom nu är sagdt, må, där så skäligt pröfvas, det i lönen för kyrkoherde ingående grundbelopp minskas med 500 kronor.

10 §.

Beslutar församling med den röstöfvervikt, som i 9 § för där angifvet fall stadgas, att höja lön, som Kungl. Maj:t enligt denna lag för viss tjänst bestämt, skall det beslutet, för att vinna bindande kraft, underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse.

11 §.

1. Lön till kyrkoherde och komminister skall medelst prästerskapet i pastoratet anslagna aflöningsstillgångar äfvensom församlingsafgifter, på sätt i 19 § sägs, af pastoratet gäldas och af vederbörande kyrkoråd kvartalsvis utbetalas.

2. Fri bostad skall beredas kyrkoherde och komminister genom upplåtelse till honom af prästgård, hvarom i ecklesiastik boställsordning sägs.

Finner Kungl. Maj:t på grund af särskilda omständigheter hinder möta mot dylik upplåtelse, åligger det pastoratet att till vederbörande tjänstinnehafvare, där icke bostad, hvarmed tjänstinnehafvaren åtnöjes, eljest af pastoratet beredes honom, gälda hyresersättning med belopp, som af Kungl. Maj:t med hänsyn till de i orten rådande förhållanden pröfvas skäligt.

3. Fri skjuts för resa till allmän gudstjänst äfvensom till kyrkostämmor samt kyrko- och skolrådssammanträden skall, då väglängden uppgår till minst två kilometer, beredas vederbörande tjänstinnehafvare sålunda, att förbehåll därom göres vid löneboställes utarrendering. Möter hinder härför, åligger det pastoratet att för skjuts, som nu är nämnd, till tjänstinnehafvaren utgifva ersättning med belopp, som af Kungl. Maj:t i enlighet med de i orten rådande förhållanden bestämmas och af kyrkorådet med de i 1 mom. omnämnda aflöningsmedel gäldas i enahanda ordning som om lön är stadgadt.

Bidrag till bestridande af kostnaden för skjuts i andra tjänsteärenden skall, i den mån sådant prövas erforderligt, ur kyrkofonden utgå med belopp, som Kungl. Maj:t vid löneregleringens fastställande bestämmer.

4. Ved och brännstoff till husbehof äger vederbörande tjänstinnehafvare efter Kungl. Maj:ts bestämmande, afgiftsfritt, men på egen bekostnad, bekomma å löneboställe, när tillgång därtill finnes.

12 §.

Hvarje tjänstgörande adjunkt skall såsom löneförmåner åtnjuta bostad, vivre, skjuts i tjänsteärenden, efter ty i 14 § stadgas, årligt adjunktsarfvode, ej understigande 1,000 kronor, samt kostnadsersättning för resa till tjänstgöringsort enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t därom meddelar.

Yrkas af adjunkten eller af den, som har att tillhandahålla bostad och vivre, att i stället för dessa förmåner må lämnas godtgörelse i penningar, skall sådan godtgörelse till adjunkten utgifvas i enlighet med de af Kungl. Maj:t därom meddelade föreskrifter.

Tjänstgör extraordinarie präst vid två ordinarie befattningar, skall adjunktsarfvodet ökas med hälften af det såsom adjunktsarfvode i allmänhet utgående belopp.

13 §.

Då extraordinarie präst på grund af förordnande uppehåller kyrkoherde- eller komministersbefattning, skall den extraordinarie prästen, utöfver hvad han såsom adjunkt äger åtnjuta, tillika erhålla vikariearfvode med belopp, som beräknas i enlighet med de af Kungl. Maj:t därom meddelade föreskrifter.

Uppehåller den extraordinarie prästen två ordinarie tjänstebefattningar, tillkommer honom med afseende å hvardera befattningen den rätt till vikariearfvode, som nu stadgats.

14 §.

1. Bostad och vivre skola tillhandahållas adjunkt af den präst, till hvilkens biträde han är anställd eller hvilkens tjänst han uppehåller, eller, då tjänsten är ledig, af den som åtnjuter de med densamma förenade inkomster.

Lag samma vare i fråga om skjuts i andra än de i 11 § 3 mom. första stycket afsedda tjänsteärenden; dock beträffande adjunkt, som är anställd såsom biträde hos annan präst, endast i afseende å tjänsteresor, som tjänstinnehafvaren åt honom anförter.

2. Adjunktsarfvode för extraordinarie präst, hvilken är anställd såsom biträde åt allenast en ordinarie tjänstinnehafvare, skall godtgöras af kyrkofonden.

Det belopp, hvarmed adjunktsarfvodet skall förhöjas i det uti 12 § förutsatta fall, att extraordinarie präst tjänstgör vid två ordinarie befattningar, skall af dem, som uppbära de med samma befattningar förenade inkomster, gäldas med hälften af vardera. Hvad sålunda stadgats skall under enahanda förutsättning tillämpas jämväl med afseende å bestridandet af kostnaderna för bostad och vivre åt den extraordinarie prästen.

3. Vikariearfvode skall gäldas af den, som uppbär de med den ordinarie tjänsten förenade inkomster.

4. Fri skjuts i tjänsteärenden, som i 11 § 3 mom. första stycket afses, beredes adjunkt på enahanda sätt, som där beträffande ordinarie tjänstinnehafvare är stadgadt.

5. Kostnadsersättning till adjunkt för resa till tjänstgöringsort skall bestridas af kyrkofonden.

15 §.

Från kyrkofonden utgående adjunktsarfvoden skola kvartalsvis utbetalas till vederbörande adjunkter.

Andra arfvoden liksom ersättning för bostad och vivre, där dessa senare förmåner böra godtgöras med penningar, skola likaledes kvartalsvis utbetalas, dock att, om före utgången af sålunda angifven betalningstid förordnande upphör, samtidigt skall till adjunkten erläggas hvad honom tillkommer.

16 §.

Ordinarie präst, som mottagit förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda, äger att af den,

som uppbär med den senare beställningen förenade inkomster, åtnjuta godtgörelse enligt de af Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter angående beräkning af sådan godtgörelse.

17 §.

För en hvar af kontraktsprostarne fastställer Kungl. Maj:t arfvode, fördeladt i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbeloppet skall utgöra 150 kronor.

Fyllnadsbeloppet skall utgå

med 15 kronor för hvarje pastorat, som kontraktet omfattar; samt

med 5 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer af kontraktets areal i land till och med 1,000, och därutöfver med 10 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock att fyllnadsbelopp icke utgår för mer än tillhopa 30,000 kvadratkilometer.

Prostarfvode gäldas från kyrkofonden.

18 §.

Präst, som är förordnad att i stället för kontraktsprost utöfva dennes prostämbete, äger att af den, hvilken eljest är till prostarfvodet berättigad, för den tid, förordnandet omfattar, uppbära hälften af det belopp, som för samma tid skall såsom prostarfvode utgå, eller hvad dem eljest åsamjer.

19 §.

Till bestridande af de för kyrkoherde och komminister fastställda löner skola, i den mån det till lönernas gäldande erfordras, i nedan nämnd ordning användas:

1:o församlingsafgifter till belopp ej öfverstigande tre öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af hela inkomstbeloppet inom pastoratet; skolande inkomsten beräknas för jordbruksfastighet till sex kronor och för annan fastighet till fem kronor för hvarje fulla etthundra kronor af taxeringsvärdet jämlikt senast fastställda taxeringslängd samt i fråga om inkomst af kapital och arbete till det beskattningsbara belopp, för hvilket bevillning till staten skall jämlikt senast fastställda taxeringslängd erläggas;

2:o arrende af de inom pastoratet belägna löneboställen, med undantag af sådana, hvilkas afkomst skall, enligt 7 §, tillgodokomma viss tjänst- innehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående

bostället, tillfalla änka, eller ock, enligt 3 § i lagen om kyrkofond, ingå till nämnda fond;

3:o) afgälder af lägenheter, afsöndrade eller upplåtna från boställe, som afses i nästföregående moment, ränta å medel, som vid försäljning eller afstående för allmänt behof erhållits för sådant boställe eller del däraf, äfvensom öfriga till aflöning af prästerskapet i pastoratet afsedda medel, med undantag af sådana, hvilka skola, enligt 7 §, tillgodokomma viss tjänstnehafvare utöfver lönen eller, enligt 2 och 3 §§ i lagen om kyrkofond, ingå till nämnda fond;

4:o) skogsförsäljningsmedel från de i 2 mom. afsedda boställen, årligen utgående ur kyrkofonden med högst det af Kungl. Maj:t beträffande hvarje boställes skog fastställda belopp, som för viss tidsperiod beräknats motsvara skogens behållna årliga afkastning;

5:o) församlingsavgifter, utöfver hvad i 1 mom. sägs, till erforderligt belopp.

20 §.

I gäldandet af de enligt 19 § 1 och 5 mom. utgående församlingsavgifter skola alla de, hvilka inom pastoratet erlægga kommunalutskylder, deltaga efter de för sådana utskylders utgörande i allmänhet stadgade grunder; och skola dessa avgifter inom hvarje till pastoratet hörande församling debiteras och uppbäras i samma ordning som avgifter till kyrka och skola.

Angående den lindring i skattskyldigheten till svenska kyrkans prästerskap, som tillkommer vissa främmande trosbekännare, är särskildt stadgad.

21 §.

Har för bestridande af de för kyrkoherde och komminister fastställda löner jämte skjutsersättning, hvarom i 11 § 3 mom. första stycket och 14 § 4 mom. sägs, såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagdt större belopp, än som motsvarar dels tio öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd enligt senast upprättade mantalslängd, dels sex öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp, beräknadt som i 19 § 1 mom. sägs, skall ersättning af kyrkofondens medel beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet, utom beträffande lönebelopp, som församling, enligt 9 eller 10 §, särskildt förbundet sig att utgöra.

22 §.

De i denna lag omförmälda aflöningsmedel för kyrkoherdar och komministrar skola, i den mån de ej omedelbart till tjänstinnehafvare utbetalas, särskildt för sig af vederbörande kyrkoråd förvaltas och göras räntebärande.

För medlens bibehållande till afsedt ändamål är pastoratet ansvarigt; och äger domkapitlet däröfver hålla hand.

23 §.

Erfordras å ena sidan för åstadkommande af tillfredsställande församlingsvård delning af pastorat eller inrättande af ny prästerlig tjänst och å andra sidan för beredande af full sysselsättning för tjänstinnehafvare sammanslagning af pastorat eller indragning annorledes af befintlig tjänst, meddelar Kungl. Maj:t, efter vederbörande myndigheters hörande och sedan yttranden från pastoratet samt dess prästerskap och, i händelse någon prästerlig befattning i pastoratet är ledig, från kontraktsprosten inforrats, beslut därom i sammanhang med fastställandet af lönereglering för pastoratet.

24 §.

Har Kungl. Maj:t under den tid, för hvilken lönereglering är fastställd, bifallit gjord framställning om sådan ändring i den kyrkliga organisationen, som i 24 § omförmäles, skall vid däraf föranledt bestämmande af lön för prästerlig tjänst och beredande af tillgångar därtill denna lag i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

25 §.

Föreskrifterna i 12, 13, 14 och 15 §§ skola för prästerskapet inom visst stift lända till efterrättelse, så snart på grund af denna lag fastställd lönereglering beträffande något till samma stift hörande pastorat vunnit tillämpning, därvid likväl iakttages, dels att ordinarie präst, hvars lön utgår enligt äldre lönereglering, skall ej mindre till kyrkofonden inbetala, hvad honom enligt gällande prästmötesbeslut åligger att för aflöning af extraordinarie präster utgifva utöfver förmånerna af bostad och vivre samt skjuts i tjänsteärenden, än äfven godtgöra hos honom anställd extraordinarie präst för resa till tjänstgöringsorten, dels ock att adjunkt hos eller vikarie för

sådan tjänstinnehafvare skall ur kyrkofonden bekomma jämväl arfvode, hvarom i 12 § tredje stycket och 13 § sägs.

Bestämmelserna i 17 och 18 §§ skola tillämpas från och med den 1 maj 1914, redan utnämnd kontraktsprost förbehållet att under hans tjänstetid från kyrkofonden uppbära aflöning efter hittills gällande grunder.

26 §.

Aflöningsmedel, hvarom i 19 § 2 och 3 mom. sägs, skola af vederbörande kyrkoråd uppbäras från och med ecklesiastikåret näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda lönereglering beträffande pastoratet upphör att gälla, eller, om hinder därför möter, när det utan förnärmande af annans rätt kan ske.

27 §.

Hvad om domkapitlet i denna lag är stadgadt gäller äfven om Stockholms stads konsistorium.

28 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning af bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.

Förslag

till

LAG

om emeritilöner för präster.

1 §.

Emeritilöner må, under de villkor och bestämmelser, som här nedan stadgas, från kyrkofonden utgå till ordinarie och extraordinarie präster, hvilka tjänstgöra i territoriell församling, dock icke till prästerskapet i Karlsborgs församling, ej heller till kyrkoherde i prebendepastorat.

2 §.

För ordinarie tjänst innehafvare skall emeritilön motsvara åttio procent af hans lön, beräknad till det belopp, hvartill densamma bestämts vid lönereglering, fastställd på grund af lagen om reglering af prästerskapets aflöning, eller, om sådan lönereglering med afseende å tjänst innehafvaren icke vunnit tillämpning, till det belopp, efter hvilket afgift till prästerskapets änke- och pupillkassa senast utgått. Ej må dylik emeritilön understiga tretusen tvåhundra kronor för kyrkoherde och tvåtusen kronor för komminister, ej heller öfverstiga fyratusen åttahundra kronor; och skall, där vid uträkning efter ofvan angifna grund emeritilönen ej uppgår till jämnt tiotal kronor, densamma höjas till närmast högre tiotal.

För extraordinarie präst skall emeritilön utgöra ettusen femhundra kronor.

3 §.

Med iakttagande däraf att kyrkofonden eljest åliggande utgifter skola i främsta rummet bestridas samt att icke något år mer än femhundra-

tusen kronor må användas till emeritilöner, bestämmer Kungl. Maj:t, huru tillgängliga medel skola, med hänsyn till olika klasser af tjänstinnehafvare, uppdelas i lämpligt antal emeritilöner.

4 §.

Ordinarie präst vare pliktig att, mot åtnjutande af emeritilön, från tjänsten afgå:

när han fyllt sjuttiofem år; eller

när han fyllt sextiofem år samt under mer än tre af de senast förflutna fem åren varit i följd af obotlig sjukdom eller ålderdomssvaghets orsaksatt att själf fullgöra sina tjänsteåligganden och af sådan anledning åtnjutit tjänstledighet.

Extraordinarie präst må erhålla emeritilön, när han uppnått sextio års ålder.

5 §.

Kungl. Maj:t utser innehafvare af emeritilön.

För sådant ändamål har domkapitlet att hos Kungl. Maj:t anmäla, då stiftet tillhörande präst fyllt sjuttiofyra år eller eljest enligt bestämmelserna i 4 § finnes böra komma i åtnjutande af emeritilön; och skall dylik anmälan göras före slutet af december månad.

6 §.

Ordinarie präst, åt hvilken emeritilön tilldelats, skall från och med utgången af näst därpå följande ecklesiastikår frånträda sin tjänstbefattning och är omedelbart därefter berättigad att åtnjuta emeritilönen.

Extraordinarie präst äger åtnjuta emeritilön från och med början af ecklesiastikåret näst efter det, då dylik lön blifvit honom tilldelad.

Emeritilön skall kvartalsvis utbetalas och utgår intill slutet af den månad, hvarunder innehafvaren afidit. Efterlämnar han änka eller barn, som, därest emeritilön icke tilldelats honom, varit berättigade till tjänst- eller nådår, äge änkan eller barnen uppbära emeritilönen intill utgången af den tid, under hvilken tjänst- eller nådårsförmån eljest skolat åtnjutas.

7 §.

Har den, som åtnjuter emeritilön, blifvit dömd prästämbetet förlustig, vare vid den tid, beslutet härom vunnit laga kraft, hans rätt till dylik lön förverkad.

8 §.

Ej må emeritilön i mät tagas eller med kvarstad beläggas.

9 §.

Kungl. Maj:t bestämmer, hvilket år emeritilöner skola första gången utdelas, och underrättar domkapitlen härom å sådan tid, att dessa kunna före slutet af december månad året näst förut till Kungl. Maj:t inkomma med anmälan, hvarom i 5 § förmäles.

10 §.

Redan utnämnd tjänstinnehafvare vare ej mot sitt bestridande skyldig att, mot åtnjutande af emeritilön, afgå från sin befattning.

11 §.

Hvad om domkapitel i denna lag är stadgadt gäller äfven om Stockholms stads konsistorium.

12 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning af bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.

Förslag

till

LAG

om kyrkofond.

Med upphäfvande af hvad i förut gifna författningar finnes stridande mot här nedan meddelade föreskrifter förordnas som följer:

1 §.

De prästerskapet i territoriella församlingar anslagna aflöningsmedel, om hvilka i denna lag förmäles, skola utgöra en svenska kyrkans tillhörighet och, under benämning *kyrkofonden*, af statskontoret, utan sammanblandning med statsmedel, förvaltas.

2 §.

Till kyrkofonden skola öfverföras prästerskapets löneregleringsfond och de ecklesiastika boställes skogsfond.

I öfrigt skola, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande i hvarje särskildt fall, till kyrkofonden öfverlämnas dels till aflöning för prästerlig tjänst afsedda fonder och andra kapitaltillgångar, i den mån de ej äro att hänföra till löne-medel, som omförmälas i 7 § af lagen om reglering af prästerskapets aflöning eller enligt grunderna för bestämmelserna i 19 och 22 §§ af samma lag böra af vederbörande kyrkoråd förvaltas, och dels för såldt eller utbytt boställe erhållna ersättningsmedel, hvarom i 62 § af ecklesiastik boställsordning sägs.

3 §.

Ytterligare skola till kyrkofonden ingå:

1. hvad enligt lagen om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför årligen skall af stats-

verket gäldas såsom ersättning för tionde och andra afgifter af fast egen-
dom, hvilka på grund af förut gifna författningar tillkommit prästerskapet;

2. årlig ersättning af statsverket ej mindre för de anslag i krono-
och kyrkotionde samt oindelt spannmål äfvensom hemmansräntor, för hvilka
gottgörelse af statsmedel lämnas prästerskapet det eklestastikår, som till-
ändagår näst före den 1 maj 1914, än äfven för de statsanslag i pennin-
gar, som för samma eklestastikår af prästerskapet åtnjutas;

3. arrende af boställen, hvilkas afkomst vid 1913 års slut antingen
ingår till prästerskapets lönerogleringsfond eller är af Kungl. Maj:t anvisad
till löneförbättring för prästerlig tjänstinnehafvare i annat pastorat än det,
inom hvilket bostället är beläget;

4. medel, som efter afdrag af kostnaderna för försäljning inflyta för
försåld skog från prästerskapet anslagna löneboställen, med undantag af
sådana, hvilkas afkomst skall, enligt 7 § i lagen om reglering af präster-
skapets aflöning, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller,
enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka;

5. öfverskott, som å de i 19 § 2 och 3 mom. i lagen om reglering
af prästerskapets aflöning afsedda, årligen inflytande aflöningsmedel kan i
ett pastorat uppkomma, sedan hvad däraf för året erfordras till gäldande
af de för prästerskapet därstädes fastställda löner tagits i anspråk;

6. ränta och annan vinst å kyrkofondens tillgångar.

4 §.

Den årliga ersättning för krono- och kyrkotionde samt oindelt spannmål äfvensom hemmansräntor, hvarom i 3 § 2 mom. förmäles, skall utgöras med belopp, motsvarande medeltalet af medelmarkegångsprisen för vederbörande persedlar under de femtio åren 1864—1913, med tillägg af forsellön.

5 §.

Öfverföring till kyrkofonden af de i 2 § och 3 § 2 mom. omförmälda tillgångar skall äga rum från och med den 1 januari 1914, hvarefter det åligger kyrkofonden att svara för samtliga de utgifter, som enligt allmän författning eller särskilda, i behörig ordning meddelade bestämmelser vid tiden för öfverföringen redan blifvit anvisade till utgående från dessa tillgångar.

Inleverering till kyrkofonden af den ersättning, som angifves i 3 § 1 mom., vidtager med afseende å hvarje pastorat från och med ecklesiastik-året näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda löne-reglering för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla.

Hvad i öfrigt är afsedt såsom inkomst för kyrkofonden skall tillföras densamma, när sådant utan förnärmande af annans rätt kan ske.

6 §.

Af kyrkofonden skola utgöras:

1. ersättning för församlingsafgifter enligt stadgandet i 21 § af lagen om reglering af prästerskapets aflöning;

2. hvad af skogsförsäljningsmedel, enligt 19 § 4 mom. i sagda lag, skall utgå till prästerskapets aflöning;

3. kostnad för skogsindelning å löneboställen, med undantag af sådana, hvilkas afkomst skall, enligt 7 § i oförmälda lag, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka;

4. ersättning för skogsstatens öfriga bestyr med skog å de i 3 mom. afsedda boställen med belopp, som Kungl. Maj:t enligt gällande grunder för beräkning af dylik ersättning årligen i afseende å näst föregående års verksamhet fastställer till gäldande;

5. annan än i 4 mom. afsedd kostnad för bevakning samt skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande å de i 3 mom. afsedda boställen, intill belopp, som Kungl. Maj:t efter domänstyrelsens förslag hvarje år för det följande bestämmer;

6. kostnad för åtgärd eller anstalt, som enligt Kungl. Maj:ts särskildt meddelade tillstånd må utföras för tillgodogörande af virkesafkastning eller motverkande af uppkommen skada å skog till boställe, som afses i 3 mom.;

7. ålderstillägg, arfvoden och kostnadsersättningar, som jämlikt lagen om reglering af prästerskapets aflöning skola af kyrkofonden gäldas, så ock emeritilöner, hvilka i enlighet med lagen om sådana löner blifvit präster tilldelade;

8. i den mån fondens tillgångar det medgifva, anslag, som Kungl. Maj:t till främjande af den kyrkliga organisationens utveckling må finna skäligen bevilja extraordinarie präst för särskild prästerlig tjänstgöring.

7 §.

Där från boställe skogsförsäljningsmedel skola ingå till kyrkofonden, må Kungl. Maj:t på ansökning af boställshafvare eller arrendator, som utgör jämväl å boställets skogsmark belöpande utskylder och besvär, bevilja honom skäligt bidrag från kyrkofonden till fullgörande af denna skattskyldighet.

8 §.

1. Varder genom lönereglering, som skall tillämpas omedelbart efter det lönereglering, fastställd på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872, upphört att gälla, aflöning för kyrkoherde- eller komministerstjänst bestämd till afsevärdt mindre belopp än det, som under närmast föregående fem år i medeltal utgått för tjänsten, må präst, som, när denna lag utfärdas, minst fem år innehaft och vid tiden för den nya löneregleringens tillämpning fortfarande innehar dylik tjänst, kunna, där icke hans tjänsteverksamhet blifvit i motsvarande mån inskränkt, för den tid han vid samma tjänst kvarstår eller för vissa år däraf erhålla skälig löneförbättring, att såsom särskildt tillskott utgå från kyrkofonden, såvida han hos Kungl. Maj:t därom gör ansökning och Kungl. Maj:t finner kyrkofondens tillgångar sådant medgifva.

2. Så snart inom visst stift lönereglering, fastställd enligt lagen om reglering af prästerskapets aflöning, vunnit tillämpning beträffande något till samma stift hörande pastorat, skall inom stiftet anställd ordinarie präst, hvars lön utgår enligt äldre lönereglering, till kyrkofonden inbetala hvad honom åligger att för aflöning af extraordinarie präster utgifva utöfver förmånerna af bostad och vivre samt skjuts i tjänsteärenden.

3. Redan utnämnd kontraktsprost, hvilken icke åtnöjes med arfvode, som i enlighet med omförmälda lag varder för hans prostämbete fastställdt, är berättigad att från kyrkofonden uppbära aflöning efter hittills gällande grunder.

9 §.

Jämväl efter det prästerskapets löneregleringsfond, de ecklesiastika bostälLENAS skogsfond och andra liknande fonder öfverförts till kyrkofonden, må Kungl. Maj:t, intill dess på grund af lagen om reglering af prästerskapets aflöning fastställd lönereglering vunnit tillämpning inom veder-

börande pastorat, till förhöjande af aflöningen för prästerskapet i pastoratet eller till utveckling af den kyrkliga organisationen därstädes, bevilja nödigt anslag från kyrkofonden.

10 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning af bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.

Förslag
till
**grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika
boställsskogar.**

1. Skogs- och hagmark å samtliga åt prästerskapet i territoriella församlingar anslagna löneboställen skola ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning.

2. Skog å löneboställe skall i första rummet användas till boställets husbehof.

Därutöfver må från boställets skog erhållas dels af vederbörande tjänstinnehafvare ved till husbehof, på sätt i 11 § 4 mom. i lagen om reglering af prästerskapets aflöning sägs, dels ock, i ordningen därefter, virke af pastoratet till uppförande och underhåll af laga hus och hägnader å prästgård samt, om tillgång jämväl därtill finnes, af församling till kyrkobyggnad.

3. Hvad af boställes skogsafkastning icke erfordras för de i nästföregående mom. angifna behof skall försäljas.

Sedan af medel, som influtit vid försäljningen, guldits kostnaden för densamma, skall återstoden ingå till kyrkofonden, hvarifrån, enligt hvad särskildt är stadgadt, erforderliga belopp af skogsförsäljningsmedel till prästerskapets aflöning gäldas.

4. För skogsindelning å löneboställe skall kostnaden, därtill förskott såsom hittills lämnas af allmänna medel, gäldas af kyrkofonden.

Kostnaderna ej mindre för bevakning samt skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande å löneboställe än äfven för åtgärd eller anstalt, som afser tillgodogörande af virkesafkastning eller motverkande af uppkommen skada å löneboställes skog, så ock ersättning för skogsstatens bestyr med dylik skog skola likaledes gäldas af kyrkofonden, på sätt därom är särskildt stadgadt.

5. Följande undantagsbestämmelser äro att iakttaga:

Hvad i 2 mom. andra stycket och 3 mom. andra stycket stadgas äger ej tillämpning å löneboställe, hvars afkomst skall, enligt 7 § i lagen om

reglering af prästerskapets aflöning, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka.

När löneboställe, hvarom nu är sagdt, icke lämnar så stort virkesöfverskott, att däraf kunna bestridas kostnader, som omförmälas i 4 mom., samt nödiga medel icke genom vederbörandes försorg tillhandahållas, har skogsstaten icke att taga någon befattning med de arbeten, åtgärder eller anstalter, som i afseende å dylikt boställes skog må finnas erforderliga. Icke heller må kostnaderna för dem gäldas af kyrkofonden.

---

*Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 4 mars 1910.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
              HEDERSTIERNA,
              SWARTZ,
              greve HAMILTON,
              greve EHRENSVÄRD,
              MALM,
              LINDSTRÖM,
              NYLANDER,
              VON SYDOW.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruks-
departementen anförde chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Lind-
ström:

I skrifvelse af den 5 maj 1897 hemställde Riksdagen:

att Kungl. Maj:t täcktes så fort ske kunde låta verkställa noggrann
utredning såväl beträffande den på nu gällande löneregleringar grundade
skattskyldigheten till prästerskapet från den tiondepliktiga jorden och andra
beskattningsföremål i jämförelse med hvarandra, både inom hvarje försam-
ling och mellan olika församlingar, som ock beträffande de aflöningsvillkor,
som för närvarande af prästerskapet i olika församlingar åtnjötes;

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 1 Saml. 1 Afd. 63 Häft.

att Kungl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning af på frågan inverkande omständigheter, till Riksdagens godkännande framlägga de grunder, som ansåges böra blifva bestämmande vid reglerandet af prästerskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande lönekonventioner utlupit;

att vid utredandet af berörda grunder särskild hänsyn måtte tagas bland annat därtill:

huruvida icke en utjämning borde åstadkommas i afseende på de bidrag till prästerskapets aflöning, som utginge från olika skatteobjekt, och i hvad mån staten borde bidraga till aflöningen;

huruvida icke från tillgängliga fonder bidrag kunde lämnas till aflöning åt prästerskapet i de församlingar, som eljest skulle därpå oskäligt betungas;

huruvida en utjämning i viss mån af olikheterna uti prästerskapets aflöning inom olika församlingar och tjänstegrader kunde äga rum, så att hvarje präst erhöle anständig bärning;

huruvida icke vissa komministraturer borde och kunde indragas och andra förvandlas till pastorsbeställningar;

huruvida en sammanslagning af smärre pastorat kunde äga rum;

huruvida icke afkastningen af prästerskapets löneregleringsfond och de ekklesiastika boställenas skogsfond borde i större omfattning än hittills tagas i anspråk för prästerskapets aflöning;

huruvida icke förändrad ordning för prästboställenas utarrendering borde stadgas, med fäst afseende därpå, att boställena måtte väl häfdas samt såväl församlingarnas som prästerskapets bästa tillgodoses; samt

att Kungl. Maj:t täcktes i sammanhang med ofvan omförmälda utredning äfven låta verkställa utredning angående möjligheten af och sättet för beredande af pension åt de prästmän, som af ålder eller sjukdom ej förmådde behörigen uppehålla sina tjänster, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Med anledning härpå uppdrog Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 22 oktober 1897 åt en kommitté — den s. k. prästlöneregleringskommittén — att verkställa de utredningar och uppgöra de förslag, om hvilka i Riksdagens förenämnda skrifvelse förmäles; och skulle kommittén vid fullgörande af sitt uppdrag beakta de af Riksdagen särskildt angifna synpunkterna.

Prästlöneregleringskommitténs till trycket befordrade handlingar äro grupperade i tre afdelningar, af hvilka den första utgör en samling af de på grund af kungl. förordningarna den 11 juli 1862 och den 1 novem-

ber 1872 af Kungl. Maj:t utfärdade resolutioner angående lönerregleringar för rikets prästerskap.

Den andra afdelningen innefattar kommitténs tid efter annan afgifna betänkanden och förslag. Dessa äro: I. »Betänkande och förslag till förordning angående utarrendering af prästerskapets med jordbruk förenade bostadsboställen», af den 20 december 1899; II. »Betänkande med förslag till ecklesiastik boställsordning och till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor», af den 17 augusti 1900; III. »Betänkande och förslag beträffande den kyrkliga indelningen och organisationen», af den 20 december 1900; samt IV. »Betänkande och förslag angående reglering af prästerskapets aflöning och därmed sammanhängande frågor», af den 19 juni 1903.

Uti den tredje afdelningen har kommittén sammanfört åtskilliga till olika serier hörande tabeller, nämligen: Ser. A. »Skattskyldigheten till prästerskapet samt prästerskapets aflöningsförmåner ecklesiastikåret 1896—1897 m. m.»; Ser. B. »Skogsmedel från ecklesiastika boställen samt dessa medels disposition»; Ser. C. »Utredning rörande det lägst aflönade prästerskapets inkomster»; samt Ser. D. »Prästerskapets löner och tillgångarna till deras bestridande, enligt kommitténs förslag».

Med utgångspunkt från prästlönerregleringskommitténs förslag aflät Kungl. Maj:t till 1908 års Riksdag särskilda propositioner n:r 84 och 88, hvaruti föreslogs, att Riksdagen måtte antaga *dels* af Kungl. Maj:t framlagda förslag till 1) lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, 2) lag om reglering af prästerskapets aflöning, 3) lag om emeritilöner för präster samt 4) lag om kyrkofond, *dels* vissa grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar och *dels* förslag till ecklesiastik boställsordning. Kamrarna stannade emellertid i skiljaktiga beslut, i följd hvaraf förslagen för den Riksdagen förföllo. De underkastades därefter inom vederbörande departement vissa jämkningar, hvarefter Kungl. Maj:t i propositioner n:r 39 och 40 till 1909 års Riksdag ånyo framlade dem för Riksdagen till antagande. Icke heller vid denna Riksdag uppnåddes enighet mellan kamrarna, i följd hvaraf förslagen jämväl för sistnämnda riksdag förfallit.

Fastställandet af nya grunder för reglering af prästerskapets aflöning är emellertid en fråga, hvars lösning uppenbarligen icke kan uppskjutas till en obestämd framtid. De tidigast uppgjorda af nu gällande lönerregleringar för prästerskapet i de territoriella församlingarna förfalla med utgången af

april månad 1914 och dessförinnan måste icke blott ett vidlyftigt författningsarbete utöfver de lagar, för hvilkas tillkomst kräfves medverkan af Riksdag och Kyrkomöte, vara afslutadt, utan äfven åtskilliga på verkställandet af lönerogleringar för de särskilda tjänstebefattningarna syftande åtgärder hafva vidtagits. Med anledning häraf har jag genom särskildt tillkallade sakkunniga låtit utarbete nya förslag till bestämmelser i ämnet, hvilka förslag gifvetvis i hufvudsak hvila på den af prästlönerogleringskommittén lagda grunden, men i vissa hänseenden modifierats med hänsyn till den behandling, frågan vid Riksdagarna 1908 och 1909 undergått. Dessa förslag hafva sedermera af ytterligare tillkallade sakkunniga undergått särskild granskning. Öfver de sålunda uppgjorda förslagen — innefattade uti ett af de först tillkallade sakkunniga den 14 december 1909 afgifvet betänkande — med de ändringar och tillägg, som innefattas i en af de sedermera tillkallade sakkunniga uppsatt, vid betänkandet fogad promemoria, hvilka till trycket befordrade handlingar torde biläggas detta protokoll, hafva hörts domkapitlen och Stockholms stads konsistorium, domänstyrelsen, statskontoret och kammarkollegium. Efter det yttranden från dessa myndigheter inkommit, hafva förslagen inom departementet underkastats ny granskning och bearbetning. Vid förslagens utarbetande har, i den mån sådant låtit sig göra, såsom regel iakttagits, att så långt bestämmelserna i de förut af Kungl. Maj:t framlagda förslagen vid Riksdagen lämnats utan anmärkning, desamma äfven nu bibehållits oförändrade. Vid ett närmare omnämmande af de särskilda lagförslagen torde jag blifva i tillfälle att angifva och motivera de jämkningar i de äldre förslagen, som jag anser nödiga eller eljest lämpliga.

Nu ifrågavarande nyuppgjorda förslag äro: 1) förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför; 2) förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning; 3) förslag till lag om emeritilöner för präster; 4) förslag till lag om kyrkofond; 5) förslag till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar; samt 6) förslag till ecklesiastik boställsordning.

Detta sistnämnda förslag har den 11 februari 1910 med några smärre förändringar blifvit remitteradt till Lagrådet för inhämtande af dess yttrande; och anhåller jag att framdeles, sedan sådant yttrande inkommit, få framlägga detsamma för Kungl. Maj:t till slutlig pröfning. Då emellertid förslaget till ecklesiastik boställsordning intimt sammanhänger med de nu framlagda förslagen, torde transumt af det statsrådsprotokoll, som fördes vid

dess remitterande till Lagrådet, såsom bilaga böra åtfölja dagens statsrådsprotokoll.

*
*
*

I den för prästlönereglingskommittén den 22 oktober 1897 utfärdade instruktionen anbefalldes kommittén att vid utredandet af grunderna för de nya regleringarna taga särskild hänsyn bland annat därtill, »huruvida icke en utjämning bör åstadkommas i afseende på de bidrag till prästerskapets aflöning, som utgå från olika skatteobjekt, och i hvad mån staten bör bidraga till aflöningen». Riksdagen har ock i sin skrifvelse af den 5 maj 1897 sagt sig vara öfvertygad därom, att en »mycket omfattande revision af grunderna för skyldigheten att bidraga till prästerskapets aflöning blifver nödvändig, så att en utjämning må kunna ske i afseende på de olika skatteobjekten»; och Riksdagen synes hafva velat angifva revisionens hufvudsyfte med orden: »Genom en sådan utjämning skulle . . . i ett stort antal församlingar de berättigade skälen till de klagomål, som nu höras från ägarna till tiondeskyldig jord, kunna upphävas».

Af prästlönereglingskommittén i dess allmänna motivering framhållna synpunkter i afseende å reglerandet af prästerskapets aflöningsförhållanden m. m. samt grundtankarna i kommitténs förslag.

Då kommittén skulle för sig klargöra innebörden af det erhållna uppdraget i afseende å skattejämknigen, fann kommittén, enligt hvad dess betänkande innehåller, att det icke skulle göra till fyllest, om tionden blott utbyttes mot en gång för alla bestämda afgifter, såsom af Rikets ständer föreslogs i deras skrifvelse af den 6 juli 1857, men hvilket utbytande Kungl. Maj:t ansåg böra begränsas till en tidrymd af femtio år, i syfte att dymedelst skulle åt kyrkan förbehållas rätten att vid ny lönereglering få tiondeafgifterna skäligen och efter behofvet förhöjda. Ehuru en fast tiondesättning, hvarigenom afgifternas förhöjning i förhållande till jordbruksnäringens ökade bruttoafkastning för framtiden blefve förhindrad, enligt kommitténs mening helt visst skulle vara i beskattningshänseende påkallad och numera troligen icke möta något hinder, ansåg likväl kommittén, att hvad som kallats »de berättigade skälen till klagomål från ägarna till tiondeskyldig jord» icke syftade på någon farhåga från tiondegifvarnas sida för nu utgående afgifters förhöjning, utan fast mer på en tiondegifvarnas önskan att få samma afgifter i möjligaste mån nedsatta.

Kommittén tillbakavisade äfven den tanken, att det åsyftade målet skulle helt vinnas allenast genom en revision af nu gällande mycket bristfälliga bestämmelser om afgifter af annan fastighet än jordbruksfastighet och af

inkomst. Därigenom kunde, yttrade kommittén, visserligen det betydande antal fyrkar, som för närvarande gå fria från afgifter till prästerskapet, blifva beskattade, och således ett afsevärdt tillskott till prästerskapets aflöning vinnas; därigenom kunde också bidraget från vissa beskattningsföremål blifva icke obetydligt större. Men kommittén framhöll tillika, hurusom för ägarna af tiondeskyldig jord därmed vore föga vunnet, såvida den för nu gällande löneregleringar uppställda grundsatsen fortfarande skulle tillämpas, nämligen att tionden, såsom en afgift för sig, bestämmes efter egna grunder och utan jämförelse med eller inverkan af andra afgifters belopp.

Kommittén ansåg därför, att en för samtliga skattskyldiga gemensam och lika grund för utgörande af bidragen till prästerskapets aflöning borde bestämmas. Af hänsyn till de församlingsmedlemmar, hvilka hittills varit jämförelsevis litet betungade af direkt skatt till prästerskapet, ansåg kommittén tillika det vara ett hufvudvillkor för skattejämnings lyckliga genomförande, att för bidragsskyldigheten fastställdes en viss gräns och att denna gräns icke sattes för hög.

Uppenbart är, att om den tiondeskyldiga jordens afgifter till prästerskapet, hvilka för ecklesiastikåret 1896—97 i medeltal uppgingo för landsbygden till 27.29 öre per fyrk och för städerna till 16.72 öre per fyrk, skola i väsentlig mån nedbringas, kan — med hänsyn därtill att i många af landsbygdens församlingar jordbruksfastigheten utgör det ojämförligen viktigaste skatteobjektet — en dylik reglering icke försiggå, utan att för lindringens åvägabringande tages i anspråk ett mycket betydande bidrag från annat håll. Riksdagen har ock i skrifvelsen af den 5 maj 1897 antydt, att det borde tillses, huruvida icke någon lindring må kunna beredas vissa församlingar genom bidrag från tillgängliga fonder eller annorledes, så att församlingarna ej öfver höfvan betungas, men vederbörande prästerskap likväl erhåller sin anständiga bärgning, hvarvid särskildt framhållits prästerskapets löneregleringsfond, från hvilken enligt Riksdagens förmenande möjligen mera än hittills årligen kunde disponeras till förmån för sådana församlingar, som äfven efter införandet af förändradt utskylds-system blefve för svaga att bereda sin präst anständig bärgning.

Med afseende å frågan, om prästerskapets löneregleringsfond, de ecklesiastika boställenas skogsfond eller andra liknande fonder må — under förutsättning att de för prästerskapets aflöning nu påräkneliga församlingsavgifterna varda genom en skattenedsättning minskade — kunna tillgripas för att utfylla, hvad i följd däraf kommer att på många håll brista i aflöningsmedel, erinrade kommittén, att de inkomster, som tillflyta eckle-

siastika fonder, hufvudsakligen bestå dels af arrendemedel för indragna stom-, annex- och mensalhemman, dels af skogsförsäljningsmedel från prästerskapets bostadsboställen, dels af intressemedel äfvensom af kapitalvinster å utlottade obligationer. Nämnda inkomster utgöra, alldeles på samma sätt som tertialtioden och öfriga prästrättigheter, en prästerskapet tillförsäkrad lönetillgång och äro oundgängligen nödiga till täckande af prästerskapets aflöningsbehof. Ehuru för närvarande tionden utgår oförminskad, förslå de ej ens för detta behof. Då hvarken inom Kyrkomötet eller inom Riksdagen torde finnas benägenhet för en så väsentlig förändring af hittills gällande grunder i fråga om användningen af berörda medel, att afkastningen af prästboställen och andra ecklesiastika egendomar skulle få från den ena församlingen öfverflyttas i ändamål att nedsätta den andra församlingens tiondeafgifter, ansåg sig kommittén böra taga för gifvet, att hvad i Riksdagens skrifvelse den 5 maj 1897 yttrats om en utsträcktare användning af medel ur prästerskapets löneregleringsfond kunde afse endast sådana förhållanden, som redan för närvarande berättigade till bidrag från denna fond i syfte att lindra de svaga församlingarnas bördor, men att däremot de väsentligen nya förhållanden, som skulle uppstå genom tiondens nedsättning, måste tänkas påkalla bidrag från helt annat håll.

Om prästtioden skall aflyftas från den tiondeskyldiga jorden, ansåg kommittén, att en sådan åtgärd icke kunde på ett i någon mån tillfredsställande sätt utföras, utan att denna börda blefve fördelad på de skattskyldiga i hela riket efter samma grunder, som gälla för beskattning i allmänhet. Enligt de grundsatser, som numera vunnit häfd i den svenska skattelagstiftningen, fann kommittén icke heller någon väsentlig invändning kunna anföras mot en sådan åtgärd. Prästerskapets tionde, hvilken med hänsyn till ålder är fullt likställd med kronotioden, och som med de på 1862 års förordning grundade löneregleringarnas fastställande förvandlats till en för femtio år fixerad afgift i naturapersedlar och penningar, har nämligen enligt kommitténs mening i själfva verket så stor likhet med kronotioden och grundräntan, att det icke kunde anses orimligt, att äfven denna kyrkliga grundskatt småningom blefve på liknande sätt utjämnad. Men för en sådan utjämnning kräfdes enligt kommitténs mening, att staten ingrepe för att genom sin beskattningsmakt åvägabringa tiondeafgifternas ersättande genom deras fördelning å samtliga skattskyldiga.

Skatteutjämnningen ansåg kommittén lättast kunna åvägabringas på sådant sätt, att de af jordbruksfastighet till prästerskapet utgående tiondeafgifterna omsattes till en bestämd summa i penningar och därefter från

någon viss tidpunkt indroges till statsverket, samt att de sålunda till statsverket indragna tiondeavgifterna småningom minskades eller afskrefves, till dess de slutligen upphörde att af de skattskyldiga utgöras. Å andra sidan skulle kyrkans intresse tillgodoses därigenom att, i samband med indragningen, af statsmedel till kyrkan årligen lämnades ersättning, fullt motsvarande den indragna tiondens belopp.

Utöfver ersättningen för den gamla prästtonden, hvilken ecklesiastikåret 1896—97 hade ett värde af 3,699,450 kronor, ansåg kommittén, att af statsverket borde lämnas godtgörelse jämväl för de avgifter, som blifvit bestämda att utgå af bergverk, kvarnar, fabriker samt andra inrättningar och som för oförmälda år uppgingo till 198,504 kronor. Dessa senare avgifter, hvilande å annan fastighet än jordbruksfastighet, kunde, såsom kommittén anmärkte, i det hela anses utgöra en tionde å industriens afkastning och sålunda motsvara tionden å jordbruksnäringen.

Prästerskapet enligt förut gifna författningar tillkommande tionde och andra avgifter af såväl jordbruksfastighet som annan fastighet böra alltså efter kommitténs åsikt indragas till statsverket, för att sedermera afskrifvas, mot det att kyrkan erhåller en i penningar bestämd ersättning för hvad af nämnda beskattningsföremål utgått till prästerskapets aflöning.

Dessutom ansåg kommittén, att i stället för samtliga uti den äldre lagstiftningen grundade extraordinarie avgifter af församlingarnas medlemmar bör, i den mån sådant till lönerns bestridande inom hvarje pastorat blir erforderligt, utgöras af alla beskattningsföremål en i förhållande till deras skattekraft lika, måttlig afgift. Gränsen för denna skattskyldighet ville kommittén bestämma så, att ej inom något pastorat må till aflöning af prästerskapet därstädes, mot församlingsmedlemmarnas bestridande, utdebiteras avgifter till sammanlagdt högre belopp, än som erhålles under det antagandet, att för hvarje person af pastoratets hela folkmängd utginge 20 öre, och därutöfver för hvarje fyrk af hela fyrktalet inom pastoratet 5 öre eller, där fyrktalssättning icke äger rum, för hvarje krona af de skattskyldiga inom pastoratet påford bevillning 50 öre. Sedan denna gräns blifvit uppnådd, skulle hvad därutöfver kan vara af behovet påkalladt för att uppbringa prästerskapets inom pastoratet aflöning till erforderligt belopp på annat sätt beredas.

Tionde och afkastning af jordagods äro prästerskapets förnämsta inkomstkällor. Med hänsyn till arten af dessa inkomstkällor har det, särskildt i äldre tider, icke kunnat undvikas, att inkomsterna blifvit större i församlingar belägna i en fruktbar slättbygd än i en mager skogstrakt,

oaktadt de förra församlingarna i vidd, mången gång i folkmängd och oftast i besvärlighet, åtminstone såvidt endast naturliga förhållanden afses, varit de senare underlägsna. Jämte det orättvisa i denna anordning, enligt hvilken tjänstgöringens besvärlighet i och för sig merendels icke öfvat något inflytande på aflönings storlek, anmärkte kommittén såsom en med systemet förenad obillighet, att öfver hufvud alltför stor olikhet i prästerskapets aflöningsförhållanden varit rådande. Vid åtskilliga beställningar — kyrkoherdebefattningar såväl som komministraturer — hafva nämligen inkomsterna varit väsentligen mindre, än som bort påkallas af nödig hänsyn till prästens ställning och vikten af en någorlunda sorgfri utkomst, under det att åter andra prästerliga tjänster varit så rikligt aflönade, att inkomsterna öfverstigit hvad som kan anses lämpligt och passande vid jämförelse med de löneförmåner, som förunnats en del ämbeten utom kyrkan, hvilka i minst lika hög grad, som de prästerliga, af sina innehafvare kräfva samvetsgrannhet, nit och duglighet.

Då emellertid enligt 1862 års förordning tionde och andra afgifter skola bibehållas inom hvarje församling såsom aflöningsmedel för församlingens eget prästerskap, måste, såsom kommittén framhöll, utjämningen af olikheterna i prästerskapets löner blifva väsentligen begränsad. De gemensamma lönetillgångarna inskränka sig nämligen till inkomster, som grundade sig på statsanslag i kontanta penningar, kronotionde och hemmansräntor eller på arrenden för de af kronan upplåtna stom-, annex- och mensalhemman och lägenheter, som icke voro bostadsboställen. Förmedelst dessa lönetillgångar äfvensom andra, hvilka sedermera tillkommit, nämligen skogsmedlen, har väl, såsom kommittén påpekade, det svagast aflönade prästerskapets ekonomiska ställning blifvit upphjälpt, ehuru mycket ännu återstår att därutinnan uträtta. Men de jämväl mycket öfverklagade ojämnheterna i aflöningsförhållandena för tjänster, som i det hela äro med hvarandra likställda, hafva däremot endast i ringa mån blifvit afhjälpta. Detta kan, yttrade kommittén, heller icke gärna hafva skett, då ju några allmänna grunder med afseende å lönerns beräkning ej blifvit uppställda för att tillämpas vid de lönerregleringar, som uppgjordes i enlighet med nyssnämnda förordning, och tillräckliga gemensamma medel ej heller stodo till förfogande för att till erforderlig höjd uppbringa lönerna för prästerskapet i församlingar, hvilka ej mäktade att med egna tillgångar bereda den lön, som skäligen kunde fordras.

Att afgifter, som af ett pastorat utgöras till dess prästerskap, skulle användas till aflönning för prästerskapet inom ett annat pastorat, ansåg

kommittén ej kunna ifrågasättas, då ju en dylik anordning skulle alltför skarpt bryta med de förhållanden i afseende å prästerskapets aflöning, som historiskt utvecklats sig från tiden närmast efter kristendomens införande här i landet, samt dessutom innebära en obillighet och en orättvisa mot de församlingar, på hvilkas bekostnad andra församlingars prästerskap skulle gynnas. Icke heller ville kommittén tillråda, att prästerskapet skulle göras till tjänstemän, som aflönas af staten, om ock en eller annan fördel vunnos därigenom.

Om således å ena sidan skall uppehållas den gamla kyrkliga grundsatsen, att hvarje församling bör — när icke obilliga anspråk därigenom ställas på densamma — aflöna sitt prästerskap, samt å andra sidan afhjälpas det nu rådande missförhållandet med otillräcklig aflöning för ett flertal präster och med ojämn aflöning för prästerskapet i dess helhet, bör det efter kommitténs mening så ordnas, att kyrkan till sitt förfogande erhåller medel, som möjliggöra reglering efter rationella grunder af prästerskapets löner. Kommittén påvisade, att dylika medel också erbjuda sig i den tiondeersättning, som, enligt hvad i det föregående blifvit utveckladt, skulle af statsverket utgöras. I afseende härå tillade kommittén, att om man såsom en förutsättning redan för skattejämknings genomförande ansett sig böra uppställa den fordran, att tionden skall indragas och afskrifvas, mot det att kyrkan undfår ersättning af statsmedel, framträder med ännu större styrka krafvet på en dylik uppgörelse, när det visar sig, att därigenom öppnas utsikten till lösning jämväl af frågan om förbättrande och utjämning af prästerskapets löner äfvensom af andra för kyrkan viktiga spörsmål af ekonomisk innebörd.

Mot det nuvarande aflönings sättet anmärkte kommittén — utom det att lönerna äro otillräckliga och ojämma — äfven att lönerna sakna nödig fasthet, och erinrade i afseende härå om markegångsprisens växling och vissa församlingsafgifters utgörande i förhållande till inkomst eller fastighets taxeringsvärde, förhållanden som medfört, att värdet af löneförmånerna undergått betydande förändringar under de år, för hvilka lönerna blifvit bestämda. För undanröjande af berörda missförhållanden ansåg kommittén, att kortare löneregleringsperioder böra införas samt lönerna fastställas till vissa belopp i penningar. Likaså bör enligt kommitténs åsikt tillses, att för lönebeloppen varder angifven en gräns nedåt samt — för det fall att löner enligt de fastställda beräkningsgrunderna skulle stiga till oskäligt höga belopp — jämväl en gräns uppåt, som ej må öfverskridas.

Äfven nuvarande sätt för aflöning af det extraordinarie prästerskapet syntes kommittén mindre tillfredsställande.

Då § 1 i förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862 stadgar, att lönerna för det ordinarie prästerskapet skola så beräknas, att det extraordinarie kan af det ordinarie aflönas, har detta stadgande medfört, att när lönetillgångarna på sina ställen knappast räckt till för att bereda anständig bärning ens åt det ordinarie prästerskapet, än mindre åt det extraordinarie, såväl adjunktstagare som adjunkt kommit i en mycket brydsam belägenhet. Kommittén anmärkte tillika, att om ock lönetillgångarna äro fullt tillräckliga, det likväl ej synes principiellt riktigt att i den ordinarie prästens lön liksom reservera medel för aflöningen åt en annan, ty dessa medel komma måhända under längre tider ej till användning, för den händelse nämligen behof af eller tillgång på adjunkt ej finnes.

Af dessa skäl och då adjunktsinstitutionen måste betraktas såsom ett nödvändigt led i den kyrkliga organisationen, ansåg kommittén, att aflöningen för de adjunkter, som äro endast tillfälliga tjänstebiträden, lämpligen kan så ordnas, att den ordinarie prästen på egen bekostnad tillhandahåller sådan adjunkt bostad och vivre, men det kontanta arfvodet utbetalas af kyrkans gemensamma aflöningstillgångar. En dylik anordning skulle enligt kommitténs åsikt medföra dels större enkelhet och reda än det nuvarande aflöningssättet med sina många olika arfvodesstater, dels ock den fördelen, att något kontant arvode till adjunkt ej behöfde beräknas i den ordinarie prästens lön och således kunde besparas, då adjunkt ej vore anställd, hvarförutom det extraordinarie prästerskapets ställning helt visst skulle blifva i många afseenden angenämare och fördelaktigare, isynnerhet om de nu ofta alltför låga arfvodena skäligen förhöjdes.

Prästerskapets pensionering i större eller mindre omfattning ansåg kommittén vara ett önskemål icke blott för prästerskapet utan äfven för församlingarna. Då nämligen, yttrade kommittén, kyrkan för uppnående af sitt höga mål är i behof af kraftiga organ, kan det för prästen icke vara tillfredsställande vare sig att kvarstå i tjänsten, sedan ålder och sjuklighet betagit honom förmågan att vederbörligen sköta densamma, eller att, om han i annans hand öfverlämnat göromålen, nödgas för sin försörjning, måhända under en längre tid, uppbära drygaste delen af den med tjänsten förenade lönen. Så länge pension för ordinarie präster saknas, äro äfven utsikterna till befordran för de extraordinarie mindre, under det att be-

hofvet af dessa senares tjänsteverksamhet ökas. Församlingarna åter, som under alla förhållanden hafva att fullgöra skattskyldigheten till prästerskapet, måste, när de ordinarie prästerna äro oförmögna att sköta sina tjänster, åtnöjas med att omsorgen om själavården och skolväsendet öfverlämnas åt vikarier, som ofta ombytas och icke alltid äga nödig erfarenhet. Häraf alstras missnöje, liksom enligt kommitténs mening intresset inom församlingarna för kyrkan och dess institutioner otvifvelaktigt blir lidande af en sakernas ordning, enligt hvilken de kyrkliga lönetillgångarna, som tillkommit för att uppehålla församlingslivet, synas förvandlade till understödsmedel åt otjänstbara åldringar och sjuklingar.

Men om man också, fortsatte kommittén, varit tämligen ense angående nyttan och nödvändigheten af åtgärders vidtagande för prästerskapets pensionering, hafva, såsom mångåriga förhandlingar vid Riksdag och Kyrkomöte utvisa, tankarna varit desto mera delade i fråga om arten och omfattningen af själfva pensioneringen samt om sättet att tillvägabrinda därför erforderliga medel.

Beträffande den förra frågan biträdde emellertid kommittén hvad Kyrkomötet i sin underdåniga skrifvelse den 6 oktober 1888 yttrat därom, att en allmän pensionsinrättning väl vore tilltalande, men att de svårigheter, som reste sig mot förverkligandet af denna tanke, vore så stora, att det måste anses tvifvelaktigt, om något förverkligande för närvarande stode att vinna. Frågan om prästerskapets pensionering skulle helt visst bringas närmare sin lösning, om man icke ovillkorligen fasthölle vid tanken på bildandet af en allmän pensionsinrättning, utan i stället satte målet för sina sträfvanen något lägre. I jämförelse med det nuvarande tillståndet måste det nämligen anses som en stor fördel, om tillfälle kunde beredas åtminstone ett mindre antal åldriga och ej tjänstbara präster att draga sig tillbaka från sina tjänster med rätt till skälig pension, hvilken anordning desto hellre syntes kunna förordas, som det i många fall icke torde vara behöfligt eller ens lämpligt, att präster, hvilka uppnått den för tjänstemän i allmänhet stadgade pensionsåldern, nedlade sina befattningar. Den svenska kyrkan hade städse haft i sin tjänst många präster, som ännu vid långt framskriden ålder på ett fullt tillfredsställande sätt verkat i sitt kall. Därför borde inrättas ett visst antal pensioner för ålderstigna, mindre tjänstbara prästmän, hvilka pensioner lämpligen kunde benämnas emeritlöner.

I fråga om det sätt, hvarpå medel för det afsedda ändamålet skulle anskaffas, har man trots sig kunna därvid påräkna statens hjälp dels med

hänsyn till pensioneringens stora betydelse för kyrkan, dels ock af den anledning att staten på mångahanda sätt tager prästernas tjänst i anspråk för uppgifter, som ligga utom deras egentliga verksamhetsområde. Församlingarna, som ju hafva intresse af att få orkeslösa och sjukliga präster ersatta med yngre och kraftigare, hafva äfven ansetts böra medverka för åstadkommande af pensioneringen. Att prästerna själfva skola bidra därtill, har af Riksdagen uttryckligen framhållits i 1897 års skrifvelse.

Kommittén gjorde härutinnan det uttalandet, att samtliga antydda utvägar rimligtvis böra, därest inga andra kunna beredas, för det ifrågasatta syftet anlitas. Emellertid framhöll kommittén, att om prästerskapets tionde afskrifves och ersättning därför lämnas, i tiondeersättningen och andra kyrkans gemensamma aflöningstillgångar skulle tillskapas en inkomst-källa, tillräcklig att bestrida omkostnaderna jämväl för en pensionering i mindre omfattning. Denna utväg förordades också af kommittén, som tillika ansåg, att det bör öfverlämnas åt Kungl. Maj:t att bestämma antalet emeritilöner, dock att icke något år mera än ett visst belopp skulle få för ändamålet användas.

Sin allmänna ståndpunkt till de viktigaste af de frågor, kommittén behandlat i sitt fjärde betänkande, angaf kommittén genom att för dessa frågor lösning uppställa följande hufvudgrunder:

1. Prästerskapet tillkommande tionde och andra afgifter af fast egendom indragas till statsverket och afskrifvas, mot ersättning, som tillföres prästerskapets gemensamma aflöningstillgångar.

2. Inom vissa minimi- och maximigränser samt med ledning af allmänna grunder för lönernas lämpande efter tjänstens vikt och beskaffenhet eller efter särskilda förhållanden fastställas för en tidrymd af tjugu år prästerskapets löner i penningar till sådan storlek, att hvarje präst erhåller anständig bärning.

3. För aflöning af prästerskapet skola församlingsavgifter utgöras, dock sammanlagdt icke till högre belopp, än som motsvarar 20 öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd, och därutöfver 5 öre för hvarje fyrk af hela fyrktalet inom pastoratet eller, där fyrktalssättning icke äger rum, 50 öre för hvarje krona af de skattskyldiga inom pastoratet påförd bevillning.

4. Varder den för pastoratets prästerskap enligt föreskrifna grunder beräknade aflöning icke betäckt af församlingsavgifterna eller eljest tillgängliga medel, fylles bristen genom tillskott från kyrkans gemensamma aflöningstillgångar.

5. Ett visst belopp må årligen af kyrkans gemensamma aflönings-tillgångar användas för att bereda eremitlöner åt präster.

Om skattskyldigheten och aflöningsförhållandena ordnades i enlighet med angifna grunder, ansåg kommittén, att bland andra följande fördelar skulle vara att vinna.

Krafvet på utjämning af skyldigheten att bidra till prästerskapets aflöning skulle tillgodoses på ett sätt, som medförde, att den å jordbruksfastighet hvilande bördan blefve i möjligaste mån lika för all sådan fastighet, samt att den nya bördan för andra beskattningsföremål begränsades till rimligt mått.

De afgifter, som komme att utgå inom hvarje församling, blefve fortfarande använda till aflöning för dess eget prästerskap, under det att å ena sidan i följd af den stegrade skattekraften hos industriens växande fyrkar de kyrkliga krafven kunde inom nu försummade landsdelar allt bättre tillgodoses, samt å andra sidan ersättningen för den indragna och afskrifna tionden — hvilken ersättning ej har karaktär af församlingsavgifter, då den ju betalas af statsverket, icke af någon särskild församlings medlemmar — kunde lämna tillgång till understöd åt sådana ekonomiskt svaga församlingar, som icke, utan att öfver höfvan betungas, förmå bereda sitt prästerskap anständig bärgning.

Kyrkan finge i själfva verket behålla tionden såsom lönetillgång, men vunne fördelen af en fri dispositionsrätt öfver nämnda tillgång samt därigenom äfven utsikt att på ett effektivt sätt, efter billighet och rättvisa, reglera lönerna inom prästerskapets olika grader och mellan olika församlingar, hvarförutom anstalter för pensionering af en del ålderstigna, mindre tjänstbara präster kunde vidtagas.

De grundtankar, kommittén i punkterna 1—5 här ofvan uttalat, hafva, såsom jag förut antydt, i hufvudsak tjänat till ledning jämväl vid utarbetandet af de nu framlagda förslagen. I fråga om sättet för genomförandet af dessa grundtankar skilja sig emellertid de nya förslagen i flera viktiga delar från de förslag, som af Kungl. Maj:t förut förelagts Riksdagen.

I sådant hänseende torde böra framhållas:

a) att de allmänna grunderna för lönernas beräkning ansetts böra intagas i själfva löneregleringslagen;

b) att ordinarie präst — utom fri bostad, hvilken i regeln skall beredas genom upplåtande till honom af prästgård bestående af tomt med bostadshus och, där hinder ej möter, erforderligt område till trädgård —

skall bekomma kontant lön, som till hela beloppet gäldas af pastoratet och kvartalsvis utbetalas af vederbörande kyrkoråd;

c) att de till prästerskapets aflöning inom ett pastorat befintliga tillgångar, däribland äfven boställsarronden, i regeln förvaltas af vederbörande kyrkoråd och i mån af behof användas till lönernas gäldande;

d) att samtliga till prästerskapets aflöning anslagna jordbruksboställen utarrenderas, därvid nybyggnads- och underhållsskyldigheten af boställets hus ålägges arrendatorn;

e) att till lönernas gäldande skola utgöras församlingsafgifter sålunda, att, innan andra aflöningsmedel få användas, alltid skola utgå församlingsafgifter intill ett belopp af tre öre för hvarje tiotal kronor af hela inkomstbeloppet inom pastoratet, samt att, sedan därefter befintliga aflönings-tillgångar tagits i anspråk, ytterligare församlingsafgifter skola utgöras till erforderligt belopp;

f) att, om för bestridande af lönerna församlingsafgifter utdebiterats till sammanlagdt större belopp, än som motsvarar dels tio öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd och dels sex öre för hvarje tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp, ersättning skall af kyrkofondens medel beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet; samt

g) att biträde af särskilda nämnder för löneregleringarnas uppgörande icke vidare ansetts erforderligt.

Jag öfvergår nu till en redogörelse för de närmare bestämmelserna i de särskilda lagförslagen.

Förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför.

Kommitténs förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför innehåller, att nämnda tionde äfvensom alla andra till prästerskapet utgående afgifter af fast egendom skola, allteftersom gällande löneregleringar förfalla, indragas till statsverket mot godtgörelse i penningar under titel »ersättning för prästerskapets tionde», därvid tiondepersedlarnas värde skall upptagas till ett belopp, motsvarande medeltalen af medelmarkegångsprisen under åren 1864—1913. Ersättning för de indragna afgifterna skall för hvarje

Afskrifning af prästerskapets tionde mot ersättning till kyrkan.

församling från och med det ecklesiastikår, indragningen där äger rum, för all framtid utgå med den vid indragningen fastställda summan, och skall denna för hvarje ecklesiastikår vid dess början inlevereras från statsverket till kyrkofonden. De afgifter, som sålunda blifvit till statsverket indragna, skola successivt afskrifvas.

Enligt detta förslag skulle alltså staten träda i tiondegifvarnas ställe och hålla tiondetagarnas representant — kyrkan — skadeslös för de till statsverket indragna afgifterna. Å andra sidan skulle kyrkan ställas helt och hållet utom själfva afskrifningen och dennas fortgång bestämmas utslutande af statsfinansiella hänsyn. »Ett dylikt förfarande», yttrade kommittén (s. 40), »innebär visserligen en omgång, då det enklaste tillväggångssättet uppenbarligen vore, att endast *i den mån* tionden frigjordes från en församling, ersättning af statsmedel utginge till kyrkan. Utan någon vinst vare sig för tiondegifvarna eller för statsverket skulle emellertid kyrkans ställning därigenom blifva väsentligen ofördelaktigare, än om till hennes förfogande genast ställdes ett mot värdet af tiondeavgifterna svarande penningbelopp, med hvars tillhjälp prästerskapets löner inom de olika församlingarna omedelbart kunde, utan afbidan på tiondeafskrifningens slutliga genomförande, på ett effektivt sätt regleras. Denna förmån synes knappast kunna beredas kyrkan, med mindre staten förmedlar uppgörelsen mellan tiondetagare och tiondegifvare . . .»

Att en omläggning af gällande grunder för deltagande i utskylderna till prästerskapets aflöning är af förhållandena påkallad, torde väl numera ganska allmänt erkännas.

Behovvet af en reform framgår redan af den omständigheten, att skattskyldigheten för berörda ändamål ännu är i viktiga delar bestämd efter hufvudsakligen samma principer som dem, på hvilka landskapslagarnas stadganden i ämnet hvilade. Hvad under den katolska tiden hade såsom aflöning anslagits det i församlingarna tjänstgörande prästerskapet blef nämligen, i stort sedt, icke genom reformationen och den därmed förbundna kyrkliga reduktionen fråntaget detta prästerskap, och de i landskapslagarnas kyrkobalkar tillämpade grunder för fördelning af församlingarnas bidragsskyldighet till samma prästerskap upptogos jämväl i den för hela riket gemensamma lagstiftning angående »prästerskapets uppbörd af allmogen», som under 1600-talet kom till stånd och fick sitt förnämsta uttryck i nådiga förordningen den 8 februari 1681. Denna åldriga lagstiftning, såvidt den var måttgifvande för församlingarnas aflöningsplikt gentemot deras själasörjare, upphäfdes icke genom nådiga förordningen angående allmänt ordnande af

prästerskapets inkomster den 11 juli 1862, ehuru i sättet för aflönings utgörande vidtogos väsentliga ändringar, hvilka i viss mån återverkade på aflöningsbeloppen. Tionden liksom afgifterna för bergverk, kvarnar, fabriker och andra inrättningar äfvensom påskpenningar, jura stolæ, matskott och offer med flera extraordinarie afgifter skulle enligt §§ 6 och 7 i sist omnämnda förordning utbytas mot afgifter, bestämda för en tid af 50 år, men vid de gamla afgifternas ombildande skulle bland annat lända till efter rättelse »de för riket i allmänhet eller särskildt för vissa orter gällande författningar och stadganden».

Några föreskrifter angående de nybildade afgifternas fördelning å skatteobjekten meddelades icke, utom beträffande de afgifter, som skulle träda i stället för extraordinarie sådana. I fråga om dessa senare innehöll nämligen 1862 års förordning bestämmelser, i syfte att dittills bestående gradering och klassificering skulle såvidt möjligt bibehållas.

En följd af denna förordningens uraktlåtenhet att angifva för hela landet gällande normer med afseende å aflöningsbidragens fördelning till utgörande af löngifvarna är, att de mest olika grunder härutinnan tillämpats, hvilket framgår vid en granskning af resolutionerna angående lönerglering för prästerskapet i särskilda delar af riket.

Tiondeafgifterna fördelades sålunda å de tiondeskyldiga fastigheterna än efter dessas taxeringsvärden vid en viss tidpunkt, än efter vissa inom de olika landskapen gällande äldre skattefördelningsgrunder, såsom mantal, tunnland, öresland, rök, soldatrote o. s. v. Men berörda afgifter fastställdes understundom äfven till det belopp för hvarje fastighet, hvarmed de dittills utgått.

Lönereglernas resolutionerna förete likaså en rik profkarta på olika normer i fråga om fördelningen af de afgifter, som skulle drabba vare sig annan fastighet än tiondeskyldig jord eller inkomst och personer.

Prästlönerglerskommittén har i motsats härtill velat fastställa en gemensam och lika grund för alla beskattningsföremåls deltagande i aflöningsbidragen och åstadkomma allmän utjämning af skattskyldigheten såtillvida, som församlingsafgifterna ej skulle få öfverskrida en viss, lågt satt gräns. Därmed har kommittén afsett att tillgodose rättvisans och billighetens äfvensom en modern skattepolitikens fordringar.

På det att emellertid icke genom församlingsafgifternas nedsättande — åtminstone såvidt fråga är om skattskyldigheten inom flertalet församlingar — de kyrkliga löne-medlen skulle minskas, har kommittén å andra sidan uppställt krafvet på ersättning af statsmedel för de afgifter af tionde-

ursprung äfvensom några andra därmed likställda afgifter af fast egendom, som ej längre komme att utgå.

Detta statsbidrag tillika med dels redan uppsamlade lönededel af ecklesiastik natur, dels öfriga sådana kyrkliga aflöningstillgångar, som kunna göras gemensamma för hela prästerskapet, skulle enligt kommitténs förslag tillhopa bilda en fond med uppgift att utgöra regulatorn vid lönerogleringarna. Genom anslag från denna fond blefve det sålunda möjligt att bereda prästerskapet i äfven ekonomiskt svaga församlingar anständig bärning, genom dylika anslag kunde ock lönerna för tjänster, som anses i det hela likställda, bringas i jämnhöjd med hvarandra. Lönerna skulle icke i något fall behöfva sättas under en af nödiga och billiga hänsyn till prästens ställning och föregående utbildning påkallad minimigräns, och de kunde i allmänhet, med ledning af vissa grunder, lämpas efter tjänsternas vikt och beskaffenhet. En rationell löneroglering skulle öfver hufvud kunna komma till stånd, ej — såsom vid tillämpningen af bestämmelserna i 1862 års förordning — en löneroglering, hvilken till sitt resultat väsentligen blefve beroende af allenast de tillgångar, hvarje särskild församling hade att för ändamålet erbjuda sin själasörjare.

Ur statsfinansiell synpunkt har tydligen förslaget om ersättning af allmänna medel för tertialtionen och andra till prästerskapet utgående fastighetsavgifter, hvilka skulle afskrifvas, en icke ringa betydelse. På statsverket ställes nämligen anspråket att åtaga sig en utgift, som, beräknad efter förhållandena ecklesiastikåret 1896—97, skulle, sedan afskrifningen blifvit inom alla församlingar slutligen genomförd, för framtiden uppgå till ett årligt belopp af 3,897,954 kronor. Det torde väl dock knappast kunna betviflas, att budgeten skall, när tiden därför är inne, förmå utan större svårighet bära äfven denna, om ock afsevärda, utgift.

Det förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, som nu framlägges, är till innehållet lika med det af Kungl. Maj:t vid 1909 års Riksdag framlagda, endast med den skillnad att, i enlighet med hvad särskilda utskottet n:o 1 vid nämnda Riksdag föreslagit, i 5 § tillagts ett stadgande därom, att hvad af tiondeavgifterna enligt de i samma paragraf stadgade grunder icke den 30 april 1944 förfallit till betalning skall omedelbart afskrifvas.

Utskottet yttrade härom, att en dylik förkortning af tiden för tiondeavgifternas afskrifning skulle medföra en öfver hufvud taget föga afsevärd

kostnad, som särskildt för statsbudgeten icke kunde anses vara af någon större betydelse, samt att därigenom den fördelen skulle vinnas, att de fastighetsägare, som ännu vid denna aflägsna tidpunkt hade att svara för dylika afgifter, ej under flera år fortfarande skulle nödgas erlægga en skatt, hvars afskrifning årtionden förut beslutits och från hvilken befrielse tidigare beredts flertalet öfriga fastighetsägare. Detta utskottets uttalande anser jag riktigt.

Beträffande innebörden af öfriga detaljbestämmelser i lagen tillåter jag mig hänvisa till hvad därom förekommer i prästlöneregleringskommitténs betänkande IV samt Kungl. Maj:ts proposition n:o 39 till 1909 års Riksdag, hvilken proposition såsom i många hänseenden upplysande torde få biläggas detta protokoll.

De myndigheter, hvilkas yttranden inforrats öfver nu förevarande förslag, hafva icke haft något att i hufvudsak däremot invända. Uttrycklig förklaring därom, att förslaget lämnas utan anmärkning, har meddelats af domkapitlen i Västerås, Växjö, Kalmar, Karlstad, Härnösand, Luleå och Visby, Stockholms stads konsistorium samt kammarkollegium. Domkapitlet i Luleå tillägger dock, att detta sker under förutsättning, att till kyrkofonden ingående medel komma att i lag erkännas såsom svenska kyrkans tillhörighet.

Förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning.

Det har redan erinrats, hurusom prästlöneregleringskommittén bland hufvudgrunderna för sitt förslag till ordnande af prästerskapets aflöningsförhållanden och af skattskyldigheten till prästerskapet upptagit, att prästerskapets löner — inom vissa minimi- och maximigränser samt med ledning af allmänna grunder för lönernas lämpande efter tjänstens vikt och beskaffenhet eller efter särskilda förhållanden — skulle för en tidrymd af tjugu år fastställas i penningar till sådan storlek, att hvarje präst erhöle anständig bärning; att för aflöning af prästerskapet församlingsavgifter skulle inom vissa gränser utgöras; samt att, därest den för pastoratets prästerskap enligt föreskrifna grunder beräknade aflöning icke blefve af församlingsavgifterna eller eljest tillgängliga medel betäckt, bristen skulle fyllas genom tillskott från kyrkans gemensamma aflöningstillgångar. Därjämte förutsattes, att fri bostad i en eller annan form skulle tillkomma hvarje präst utöfver de förmåner af olika slag, som eljest kunde tillhöra hans beställning.

Allmänna grunder för ordnande af de prästerliga aflönings- och beskattningsförhållandena.

Den kyrkliga
indelningen
och organisa-
tionen.

Kommittén förbisåg emellertid icke, ehuru det ej i nyssnämnda sammanhang uttalas, att hvarje omreglering af de prästerliga aflönings- och beskattningsförhållandena tillika kräfde en ingående granskning och reglering af den kyrkliga indelningen och organisationen. Sammanhanget mellan dessa frågor hade för öfrigt redan betonats i Riksdagens skrivelse af den 5 maj 1897, hvaruti hemställdes, bland annat, att Kungl. Maj:t täcktes vid utredandet af de grunder, som ansåges böra blifva bestämmande vid reglerandet af prästerskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande lönekonventioner utlupit, taga särskild hänsyn därtill, huruvida icke vissa komministraturer borde och kunde indragas och andra förvandlas till pastorsbeställningar, samt huruvida en sammanslagning af smärre pastorat måtte kunna äga rum.

I sitt betänkande III har kommittén, beträffande detta ämne, uppställt den allmänna grundsats, att den kyrkliga ämbetsverksamheten borde vara så ordnad, att hvarje ämbete kunde gifva sin innehafvare tillräcklig sysselsättning och tillräcklig lön, så mycket hellre som det kyrkliga ämbetet svårligen läte med sig förena för detsamma främmande sysselsättningar och vinstgifvande arbete. Församlingsvården borde ock vara så anordnad, att gudstjänstens förrättande i öfverensstämmelse med ortens sed samt religionsundervisning, skoluppsikt, enskild själavård, kyrklig bokföring och kommunala ämbetsplikter kunde af prästerskapet nöjaktigt fullgöras. I öfverensstämmelse härmed har kommittén uppgjort ett fullständigt och detaljeradt förslag beträffande de ändringar i den kyrkliga indelningen och organisationen, som af kommittén ansetts erforderliga.

Sålunda har det synts kommittén obestridligt, att komministerstjänsterna böra såsom obehöfliga indragas i 69 pastorat, hvilka bestå af allenast *en* församling med *en* kyrka. Flertalet af dessa till indragning föreslagna komministerstjänster förekommer i Uppsala (15) och Linköpings (24) stift. De öfriga höra till Skara (3), Strängnäs (8), Västerås (12), Växjö (6) och Karlstads (1) stift. Men äfven i fråga om sådana pastorat, som bestå af två församlingar och hvilkas sammanlagda folkmängd och areal ej äro större, än att de väl kunna skötas af en präst, har kommittén ansett sig böra föreslå indragning af komministerstjänst, såvida afståndet mellan församlingarnas kyrkor ej är större, än att en präst kan medhinna att äfven under den mörkaste årstiden i båda kyrkorna upprätthålla söndaglig gudstjänst.

I de trakter af riket, där församlingslifvet sedan lång tid tillbaka vant sig vid gudstjänstens alternering mellan två eller flera mer eller

mindre närbelägna kyrkor, där således vanligen en kyrka af två hvar annan söndag eller en kyrka af tre hvar tredje söndag är utan gudstjänst, är det, efter kommitténs tanke, icke nödvändigt att behålla flera prästerliga tjänster, än som högst erfordras för gudstjänstens förrättande i denna häfdvunna ordning. Där sålunda i smärre pastorat med tre eller fyra kyrkor förefinnes komministerstjänst, hvars innehafvare icke är erforderlig för annan tjänstgöring än förrättande af en gudstjänst hvarje söndag, har sådan tjänst föreslagits till indragning, allt under förutsättning, att prästerna böra genom duplikation upprätthålla gudstjänsten i samma ordning mellan kyrkorna som hittills varit stadgad. Under sådan förutsättning har föreslagits indragning af tillhoppa 158 komministerstjänster.

Med tillämpning af anförda principer har kommittén alltså föreslagit indragning af sammanlagdt 227 komministraturer, hvilka kommittén betecknar såsom för gudstjänst och församlingvård mer eller mindre öfverflödiga och i vissa fall rent af såsom skadliga utväxter på den kyrkliga organisationen.

De oegentligheter, som vidlåda den kyrkliga organisationen, ansåg kommittén dock icke kunna undanröjas allenast genom indragning af öfverflödiga komministerstjänster, enär isynnerhet i södra och mellersta Sveriges landsbygd förefinnes ett mycket stort antal pastorat af så ringa omfattning, att de svårligen kunna bereda ens sina kyrkoherdar tillräcklig sysselsättning. Sådana pastoratsbildningar som Atlingbo med 220 invånare och Hørsne med 383 i Visby stift samt Häggeby med 452 invånare i Uppsala stift kunna ju, yttrade kommittén, betraktas som ytterligheter. Men kommittén framhöll såsom verkligt betecknande för den kyrkliga organisationens svaghet i detta hänseende, att å rikets landsbygd ecklesiastikåret 1896—97 funnos:

302	pastorat	med	folkmängd	ej	öfverstigande	1,500	inv.
191	»	»	»	»	»	1,200	»
117	»	»	»	»	»	1,000	»
29	»	»	»	»	»	600	»

I anseende till det motstånd, som från församlingarnas sida kan väntas beträffande pastorats sammanslagning, förklarade sig kommittén hafva förfarit med synnerlig varsamhet särskildt beträffande sådana förändringar och nybildningar, som förutsätta indragning af kyrkoherdetjänsten och sammanförande af hittills själfständiga pastorat. Af de pastorat, som kommittén föreslagit till förening med andra pastorat, har flertalet endast 1,000 in-

vånare eller därunder. De flesta äro belägna i Uppsala stift (11), Linköpings stift (18), Västerås stift (10), Lunds stift (15) och Visby stift (11).

Ur synpunkten af kyrkans samfälliga intresse yttrade kommittén härom bland annat följande:

»Det är naturligtvis synnerligen svårt att angifva några bestämda mått å den folkmängd och den areal, som böra beräknas för hvarje prästerlig tjänst, enär härutinnan så mycket beror å skiftande ortsförhållanden. Men liksom man torde kunna säga att, där arealen icke är större än en kvadratmil, den prästerlige tjänstemannen i regel knappt har tillräcklig sysselsättning med mindre folkmängd än omkring 2,000 invånare, så kan det å andra sidan sägas, att där i en landsförsamling folkmängden öfverstiger 3,000 invånare, begynner behof inträda af den prästerliga tjänstebördans fördelning vare sig genom anställande af biträdande prästman eller genom pastoratsdelning. Om denna sats är riktig, så inses det lätt, att den nuvarande kyrkliga indelningen i vårt land i detta hänseende kräver ganska betydande förändringar, och att det i landet norr om Dalälven gifves godt utrymme för de tillgängliga prästerliga krafter, som i landets mellersta och södra delar ofta finna alltför otillräckliga verksamhetsområden.»

»Det kan icke heller bestridas, att den nuvarande anordningen innebär en misshushållning med de för kyrkan i dess helhet tillgängliga aflöningsmedel. I det stora flertalet af de fall, där prästerlig tjänst af kommittén föreslagits till indragning, visar det sig, att den öfverflödiga tjänsten icke blott är för församlingen onödigt betungande, utan äfven för sin tillvaro förutsätter större eller mindre tillskott af kronotionde, vederlagsspannmål, hemmansarrenden och anslag från prästerskapets löneregleringsfond. Skola dessa tjänsters innehafvare förses med en efter tidens fordringar afpassad anständig lön, krävas i de flesta fall betydligt ökade bidrag från det allmännas sida. Af de genom kommittén till indragning föreslagna komministraturer och kyrkoherdebefattningar förekomma ock de flesta uti den af kommittén upprättade tabell öfver det lägsta aflönade prästerskapet, och om de föreslagna indragningarna beslutas, skulle det af kommittén beräknade behofvet af nya tillskott till största delen försvinna. Men det måste anses oegentligt att till upprätthållande af tjänster, hvilka för församlingsvård och gudstjänst äro mer eller mindre obehöfliga, fortfarande använda sådana gemensamma aflöningsmedel, som äro afsedda att fylla *verkliga behof*.»

»Oegentligheten af ett sådant förfarande framstår i så mycket hjärtare ljus, när det tillbörligt iakttages, att i hundratals vidsträckta församlingar

de prästerliga krafterna icke på långt när räcka till för den allra nöd-
torftigaste församlingsvård och gudstjänst, och de tillgängliga aflönings-
medlen icke heller på långt när förslå för upprättande af nya kyrkliga
beställningar. Det är för afhjälpan af sådana missförhållanden som
kyrkans gemensamma tillgångar böra företrädesvis användas, och det är
vid jämförelse med behofven på dessa håll som de på andra håll umbärliga
tjänsternas obehöflighet framstår i sin rätta dager.»

Ehuru frågorna om den kyrkliga indelningen och organisationen, så-
som ankommande på Kungl. Maj:ts beslutanderätt, uti de vid Riksdagarna
1908 och 1909 framlagda förslagen till ordnande af prästerskapets aflö-
ningsförhållanden endast medelbart berördes, fingo dock de särskilda ut-
skott, dit dessa förslag för förberedande behandling hänvisades, tillfälle att
i vissa hänseenden uttala sig i ämnet. Sålunda ansåg sig särskilda ut-
skottet vid 1908 års Riksdag böra framhålla vikten af att, i sammanhang
med uppgörande af de blifvande lönerregleringarna, allvarlig uppmärksamhet
ägnades åt de organisatoriska spörsmålen, i syfte att en rättvisare och
jämnare fördelning af kyrkans såväl andliga krafter som materiella till-
gångar måtte åstadkommas, samt att tjänster, hvilka icke kunde antagas
vara till gagn för det kyrkliga lifvet, indroges. Och särskilda utskottet
vid 1909 års Riksdag yttrade: »Med prästlönerregleringskommittén instäm-
mer utskottet till fullo däri, att betydande förändringar krävas i det sätt,
hvarpå det prästerliga arbetet i vårt land är fördeladt, samt att den nu-
varande anordningen härutinnan innebär en misshushållning med de för
kyrkan i dess helhet tillgängliga aflöningsmedlen. Äfven finner utskottet
de af kommittén uppställda grundsatzerna för reglering af den kyrkliga
indelningen och organisationen vara i det hela beaktansvärda. I hvilken
mån kommittén lyckats att i sina specialförslag med konsekvens och utan
alltför stort hänsynstagande till bestående ordning omsätta dessa grund-
satser, har dock utskottet ej haft tillfälle att göra till föremål för någon
ingående undersökning. Men det vill synas som om icke ens ett genom-
förande af dessa kommitténs förslag skulle hafva till följd indragning af
alla sådana befattningar, som kunna anses »för gudstjänst och församlings-
vård mer eller mindre öfverflödiga». Emellertid finner utskottet det vara
af högsta vikt, att, i sammanhang med uppgörande af de blifvande löne-
regleringarna, allvarlig uppmärksamhet ägnas åt de organisatoriska spör-
målen, i syfte att en rättvisare och jämnare fördelning af kyrkans såväl
andliga krafter som materiella tillgångar må åstadkommas, samt att tjän-

ster, hvilka icke kunna antagas vara oundgängligen nödiga för församlingsvården, indragas.»

Jämväl de för granskning af de nu uppgjorda förslagen särskildt tillkallade sakkunniga hafva i den af dem undertecknade promemorian yttrat sig i enahanda riktning.

Riktigheten af dessa uttalanden synes mig obestriddig. Väl lär en viss och icke ringa hänsyn böra tagas till bestående, kanske månghundraåriga förhållanden och församlingarnas lättförstådda önskningsar att bibehållas vid det, som af ålder varit, men detta hänsynstagande får gifvetvis icke drifvas för långt. Den kyrkliga organisationens förmåga att med användning af befintliga tillgångar verka i afsedd riktning är naturligtvis ett kyrkligt intresse af så dominerande beskaffenhet, att detsamma icke genom obehörig eftergifvenhet i enskilda stycken får äfventyras. Jag anser därför, att med fasthållande af denna synpunkt en effektiv och grundlig omreglering af den kyrkliga indelningen och organisationen bör äga rum i samband med fastställandet af de nya lönereglerna för prästerskapet, och det är under en sådan förutsättning de nu utarbetade förslagen till ordnande af de prästerliga aflönings- och beskattningsförhållandena blifvit uppgjorda.

*Lönernas
beräkning och
sättet för
deras fast-
ställande.*

Det af prästlöneregleringskommittén utarbetade förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning innehöll icke några närmare bestämmelser rörande grunderna för lönernas beräkning. Det yttrades endast helt allmänt i 1 §, att hvarje tjänstgörande präst skulle erhålla, jämte fri bostad, aflöning i öfrigt så beräknad, att honom därigenom bereddes en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden äfvensom lefnadskostnaderna i orten eller andra särskilda förhållanden lämpad anständig bärning, utan att särskild ersättning för honom på grund af tjänsten åliggande förrättningar komme att äga rum. Meningen var, att Kungl. Maj:t, i enlighet med sålunda angifna grunder och med hänsyn till befintliga aflöningstillgångar, skulle, efter domkapitlens hörande, i administrativ väg meddela de närmare föreskrifter angående aflöningens beräkning, som blefve erforderliga; och kommittén har också vid sitt betänkande IV fogat ett förslag till »Foreskrifter angående beräkning af prästerskapets aflöning», hvaruti närmast angifvas vissa särskilda grunder för beräkning af löner för kyrkoherdar och komministrar, löneförmåner för adjunkter, prostarfvoden samt godtgörelse åt vikarier.

De af Kungl. Maj:t vid Riksdagarna 1908 och 1909 framlagda förslagen till lag om reglering af prästerskapets aflöning öfverensstämde i nämnda hänseenden med kommitténs motsvarande förslag; dock tillades i 1909 års förslag, för tillmötesgående af därom utaf särskilda utskottet vid 1908 års Riksdag gjord framställning, bestämmelser af innehåll, att lön ej finge fastställas till lägre belopp än 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister, ej heller arfvode för adjunkt till lägre belopp än 1,000 kronor, äfvensom att det högsta belopp, hvartill lön kunde fastställas, vore 10,000 kronor.

Den frihet, som sålunda förbehållits Kungl. Maj:t vid fastställandet af grunderna för lönernas beräkning och utmätandet af lönebeloppen, väckte i viss mån gensaga inom Riksdagen. Sålunda framställdes under debatten i Andra kammaren vid 1909 års Riksdag af en talare det yrkande, att Kungl. Maj:t vid framläggande för Riksdagen af nytt förslag till reglering af prästerskapets aflöning — hvarom samme talare uti en vid särskilda utskottets n:o 1 i ämnet afgifna utlåtande fogad reservation gjort hemställan — ville gifva förslaget sådan affattning, att detsamma, i olikhet med det då af Kungl. Maj:t framlagda, komme att upptaga bestämmelser, hvilka, så noga som förhållandena tilläte, angäfve, hvilka löneförmåner i regeln borde tillkomma prästerliga tjänstinnehafvare, så att Kungl. Maj:ts bestämmanderätt öfver aflöningsbeloppen blefve begränsad till hvad som vore strängt nödvändigt. Detta yrkande blef också af Andra kammaren bifallet med 127 röster mot 92. Första kammaren däremot godkände Kungl. Maj:ts förslag.

Andra kammarens uppfattning, att de allmänna grunderna för lönernas beräkning böra intagas i löneregleringslagen synes mig icke sakna fog, särskildt med hänsyn till det afsevärda belopp, statsverket hädanefter skulle komma att årligen inbetala till kyrkofonden såsom godtgörelse för de lönebidrag, hvilka hittills utgått i form af tionde och andra afgifter af fast egendom. I det nu utarbetade förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning hafva därför utförliga bestämmelser intagits angående grunderna för lönernas beräkning, Kungl. Maj:t dock förbehållet att i enlighet med dessa grunder och inom öfriga i lagen angifna gränser slutligen bestämma aflöningarnas belopp.

Domkapitlen i Växjö, Lund och Kalmar, hvilka motsatt sig införande i löneregleringslagen af bestämmelserna angående grunderna för lönernas beräkning, hafva därvid anmärkt, bland annat, att, om så skedde, lagens giltighetstid därmed komme att inskränkas till löneregleringsperioden. An-

märkningen är riktig så till vida, att om exempelvis efter förloppet af en viss tidsperiod en allmän höjning af lönerna ansåges böra äga rum, därtill gifvetvis skulle krävas en ändring i själfva lagen. Genomförandet af en sådan ändring förutsätter dock icke, såsom dessa domkapitel synas befara, ett återupptagande af hela frågan om ordnande af prästerskapets aflöningsförhållanden, utan torde kunna ske lätt nog utan rubbning af lagens bestämmelser i öfrigt.

Vid affattningen af bestämmelserna angående lönernas beräkning hafva de af prästlönerregleringskommittén uti dess förslag till »Föreskrifter angående beräkning af prästerskapets aflöning» uppställda grundsatser endast delvis kunnat följas. Kommittén gjorde vid lönernas beräkning en principiell åtskillnad emellan stad och land med ökning af löneförmånerna för präst i stad. Redan särskilda utskottet vid 1908 års Riksdag yttrade emellertid härom, att utskottet ansåge en sådan åtskillnad ej vara tillräckligt grundad. Pastoralvården i stad vore nämligen icke alltid mera ansträngande, ej heller lefnadskostnaderna där alltid högre än på landet. Många orter funnes på landsbygden, där lifsförnödenheterna i följd af långa transporter stälde sig dyrare än i stad. Särskildt hade den å landsbygden bosatte prästen att för barnens undervisning i allmänna läroverk vidkännas utgifter, från hvilka stadsprästen ofta vore befriad. De af utskottet sålunda angifna synpunkter måste erkännas vara befogade. Vidare är i fråga om kommitténs lönesystem att anmärka, att de därur framgående lönebeloppen redan för den tid, då kommittén afgaf sitt förslag, måste anses hafva varit väl knappt tillmätta. Än mera visar sig detta vara förhållandet nu. Visserligen har kommittén anvisat den utväg, att Kungl. Maj:t, då lönebelopp, som blifvit beräknadt med tillämpning af de utaf kommittén angifna grunder, befundes allt för ringa, skulle äga att förhöja sådant lönebelopp i vissa fall med 1,000 kronor och i andra fall med ända till 2,000 kronor. Men dels är denna utväg föreslagen mindre med hänsyn till en allmän stegring af lefnadskostnaderna, sådan som den, hvilken, efter det kommitténs förslag afgafs, inträffat i vårt land, utan snarare, såsom i förslaget också uttryckligen sägs, med hänsyn till särskilda lokala förhållanden, såsom synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller för prästerskapet eljest ökade utgifter eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet, och dels skulle ett dylikt förfarande för åstadkommande af en allmän förhöjning af prästerskapets löner föga öfverensstämma med den här ofvan uttalade uppfattningen, att de allmänna grunderna för lönernas beräkning böra vara i lag fastställda. Därtill kommer, att det af kommittén uppställda lönesystemet i åtskilliga fall

torde leda till ojämnheter vid utmätandet af lönebeloppen för i det hela likartade tjänstebefattningar, beroende bland annat därpå, att kommittén vid löneberäkningen fästade väl mycket afseende, utom vid åtskillnaden mellan land och stad, jämväl vid den omständigheten, huruvida ett pastorat bestod af en eller flera församlingar, därvid i sistnämnda händelse högre lön beräknades, äfven om de särskilda församlingarnas invånareantal var jämförelsevis ringa.

Det har af dessa skäl visat sig nödvändigt att utarbete ett nytt lönesystem, så afpassadt, att ur detsamma, utan allt för stort spelrum för omständigheterna i de särskilda fallen, kunde framgå tillräckliga och rättvist afvägda löner för samtliga prästerliga tjänst innehafvare.

Därvid har tagits i öfvervägande, huruvida icke det nya lönesystemet kunde byggas på samma grunder, som numera i allmänhet tillämpas vid bestämmande af löner för statens ämbetsmän, med de kontanta lönebeloppens fördelning i lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg. Ett omedelbart öfverflyttande af ett dylikt lönesystem till det kyrkliga området har dock visat sig möta allt för stora svårigheter. Förhållandena inom olika pastorat och i skilda delar af landet äro därtill allt för olikartade, och icke ens en ganska långt gående omläggning af den kyrkliga indelningen och organisationen skulle härutinnan kunna medföra den likformighet, som är en nödvändig förutsättning för tillämpningen af ett sådant system. Ej heller föreligga här samma skäl för aflöningsens uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar, som vid en del statstjänster, där tjänstgöringspenningarna äro afsedda, bland annat, att utgöra den en gång för alla bestämda godtgörelsen till vikarie. De prästerliga vikariatsarfvodena måste nämligen med hänsyn till adjunktsinstitutionen bestämmas i viss mån annorlunda än godtgörelsen för vikariat vid statens tjänstebefattningar.

Det nya lönesystem, som härmed framlägges, ansluter sig emellertid så nära, det varit möjligt, till öfriga moderna aflöningsystem. Till följd af de skiftande förhållandena vid de prästerliga tjänstebefattningarna har dock åt Kungl. Maj:t måst förbehållas att för uppnående af full rättvisa, efter pröfning i hvarje särskildt fall, inom vissa noggrant utstakade gränser bestämma aflöningsens slutliga belopp.

Särskildt i en punkt företer emellertid det nya systemet en mera väsentlig åtskillnad från öfriga nu brukliga lönesystem, i det att aflönings-tillskott i form af ålderstillägg icke lära kunna under närvarande förhållanden ifrågakomma såsom en i systemet ingående, för alla löntagare afsedd anordning. En allmän bestämmelse om ålderstillägg skulle nämligen föranleda

därtill, att ej sällan ett pastorat blefve betungadt med högre skattskyldighet till förmån för en präst, ehuru denne icke där, utan i annat pastorat, där han förut varit anställd, förvärfvat rätt till ålderstillägget. Så länge prästerskapets aflöning principiellt taget ännu är ett församlingarnas åliggande, lärer principen om ålderstillägg såsom i lönesystemet ingående svårligen kunna komma till någon vidsträcktare användning. Dock torde till äfventyrs i en framtid, därest en förhöjning af lönerna då påkallas, kyrkofonden, under förutsättning att dess tillgångar ej för andra ändamål för hårdt anlitas, kunna bereda utväg till anordnande af dylika tillägg för samtliga tjänstnehafvare.

I sammanhang med framläggandet af 1908 års förslag till ordnande af de prästerliga aflöningsförhållandena yttrade dåvarande chefen för eklestistikdepartementet — jämte det förslag framställdes om höjande af de utaf prästlöneregleringskommittén föreslagna minimilönerna för kyrkoherde från 3,500 till 4,000 kronor och för komminister från 2,000 till 2,500 kronor eller till samma belopp, som i det nu utarbetade förslaget upptagits — att därutöfver syntes vara af behovet påkalladt, att för de lägst aflönade prästerna, hvilka under minst 10 år innehafvt och med godt vitsord bestridt ordinarie befattning inom sin grad, ytterligare höjning vidtoges, så att efter förloppet af denna tid inkomsterna för de olika befattningarnas innehafvare om möjligt alltid skulle uppgå vid kyrkoherdebeställning till minst 4,500 kronor och vid komministratur till minst 3,000 kronor. Kostnaden härför skulle bestridas ur kyrkofonden och upptogs i den vid den kungl. propositionen fogade finansplanen till 325,448 kronor. Jämväl i nådiga propositionen till 1909 års Riksdag framställdes enahanda förslag.

Ehuru, såsom nyss blifvit nämndt, ålderstillägg för kyrkoherdar och komministrar vid utarbetande af det nya förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning icke kunnat i själfva lönesystemet medtagas, har jag dock ansett hvad sålunda beträffande de lägst aflönade tjänstnehafvarne anförts vara så behjärtansvärdt, att förslag därom jämväl nu bör framställas. De kyrkliga myndigheterna hafva ock med styrka framhållit vikten af ett sådant stadgande.

Jag öfvergår nu till att yttra mig öfver lagförslagets särskilda paragrafer i den mån deras innehåll synes mig påkalla särskild motivering.

1 §.

De präster, som i lagförslaget afses, äro dels kyrkoherdar, komministrar och adjunkter i alla territoriella församlingar, med undantag af Karlsborgs församling, dels ock kontraktsprostarna i riket. I likhet med hvad redan förut varit föreslaget, skulle alltså hädanefter förekomma allenast två slag af ordinarie präster, nämligen kyrkoherdar och komministrar. Dessas extraordinarie medhjälpare komme fortfarande såsom hittills att benämnas adjunkter. Endast för dessa tre grupper af församlingspräster skulle i regeln aflöning enligt lönereglern fastställas. När inom ett pastorat finnes prästerlig tjänst, hvars innehafvare betecknas med annat namn än något af de nu angifna, ankommer det enligt förslaget på Kungl. Maj:t att vid blifvande löneroglering bestämma, huruvida tjänsten skall såsom komministersbeställning bibehållas eller ock indragas.

Karlsborgs församling har på grund af nådigt bref den 3 oktober 1884 bildats dels af fästningen Karlsborg jämte vissa för fästningsanläggningen inköpta hemman och jordområden i Mölltorps och Udenäs socknar dels ock af ytterligare två områden i samma socknar. Från dessa fastigheter utgår emellertid icke något bidrag till aflönande af garnisonspastorn å Karlsborg, hvilken endast i denna sin egenskap åtnjuter aflöning, utgående från statsverket.

I de förut framlagda förslagen var äfven Nya Varfvets församling, bildad af områden från Västra Frölunda och Örgryte socknar, undantagen från lagens tillämpning. Pastoral- och själavården inom denna församling utöfvades intill den 1 maj 1907 af predikanten vid det därstädes före nämnda tid förlagda centralfängelset. Sedan emellertid detta blifvit indraget, har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 18 januari 1908 föreskrifvit, bland annat, att domkapitlet i Göteborg ägde förordna vice pastor att tills vidare intill den 1 maj 1911 uppehålla pastoral- och själavården inom församlingen, samt att domkapitlet skulle hafva att i god tid före sistnämnda dag till Kungl. Maj:t inkomma med vidare förslag beträffande pastoral- och själavården därstädes. Då ett upprätthållande efter nämnda tid af Nya Varfvet såsom själfständig kyrklig enhet under vård af vice pastor icke synes vara af omständigheterna påkalladt, helst församlingen för närvarande räknar allenast 271 invånare, har något undantag för densamma i det nya förslaget icke gjorts.

Med afseende å de prästerliga aflöningsförhållandena uppställer det nya förslaget i hufvudsaklig anslutning till tidigare förslag såsom ledande

grundsats, att hvarje tjänstgörande kyrkoherde och komminister skall erhålla, jämte fri bostad och skjuts eller viss skjutsersättning, lön i penningar så beräknad, att honom därigenom beredes en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden äfvensom lefnadskostnaderna i orten eller andra särskilda förhållanden lämpad anständig bärning, utan att särskild ersättning för honom på grund af tjänsten åliggande förrättningar må äga rum.

2 §.

I enlighet med de sakkunnigas hemställan i ofvan omnämnda promemoria har för tydlighetens skull i förevarande paragraf intagits en erinran därom, att vid löneregleringarnas uppgörande behörig hänsyn skall tagas till förefintligt behof af den kyrkliga indelningens och organisationens omreglering.

Enligt kungl. förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862 skulle ordnandet af prästerskapets aflöning inom hvarje stift förberedas länsvis af en nämnd, som vid uppgörandet af förslag till lönereglering hade att förfara på visst i förordningen angifvet sätt, hvarefter ärendet anmäldes till Kungl. Maj:ts pröfning.

Dessa nämnder hade ett synnerligen viktigt och grannliga uppdrag. Såsom ett slags samvetsnämnder skulle de handlägga frågor, hvilka nära berörde löntagarnas ekonomiska välfärd och jämväl för löngifvarna voro af desto större vikt, som en af de mera kännbara beskattningarna skulle bestämmas för en tid af femtio år. Nämnderna hade sålunda å ena sidan att bland annat föreslå lönebeloppen för det ordinarie prästerskapet, under aktgifvande dels på tjänstegrad, ämbetsåligganden och lefnadskostnaderna i orten, dels därpå att ett billigt förhållande måtte äga rum mellan pastorslönen äfvensom komministers och öfriga ordinarie prästers aflöning. Å andra sidan skulle de noga uppskatta prästerskapets inkomster och verkställa de till beloppet obestämda afgifternas utbytande mot bestämda afgifter i persedlar och penningar, hvarvid hänsyn borde tagas till gällande författningar, förut utgående afgifter inom församlingen samt de afgifter, som af öfriga pastorat inom orten under likartade förhållanden utgingo.

Frågan om bibehållandet af dessa nämnder upptogs af prästlöneregleringskommittén till granskning i dess betänkande IV. Kommittén yttrade härom:

»I vissa delar skulle väl löneregleringsproblemet blifva icke oväsent-

ligen förenkladt, därest, såsom kommittén föreslagit, till nämndernas ledning förelades vissa grunder för beräkning af prästerskapets inkomster, och om församlingarnas bidragsskyldighet, utan hänsyn till den gamla beskattningens former, fastställdes till en för alla beskattningsföremål, efter deras skattekraft proportionerad, lika afgift. Men det förberedande arbete, som tillförne utförts af nämnderna, skulle i allt fall icke kunna såsom öfverflödigt undvaras, då ju äfven hädanefter förekomma flerahanda frågor af vikt, vid hvilkas afgörande det måste vara af stort värde att äga tillgång till yttranden af opartiska, med de lokala förhållandena förtrogna nämnder. Det skulle nämligen — såsom jämväl förut varit fallet — i hufvudsak åligga nämnderna att, sedan prästerskapet uppgifvit de löneförmåner, som utöfver församlingsafgifterna finnas att tillgå, väcka förslag om sådana anordningar beträffande den kyrkliga indelningen och den prästerliga tjänstgöringen, som kunna anses främja församlingsvården; föreslå beloppet af den aflöning, som bör tillkomma hvarje innehafvare af ordinarie prästerlig beställning, därvid alla omständigheter, hvilka varit för nämnden bestämmande, skola angifvas, och, för den händelse någon ändring i den kyrkliga organisationen finnes af omständigheterna påkallad, framlägga de olika lönerегleringsförslag, som under olika förutsättningar böra tillämpas; beräkna årliga medelvärdet af boställes afkastning — med undantag af fri bostad och skogsfång till husbehof — äfvensom af de förmåner tjänstnehafvaren eljest äger åtnjuta; föreslå beloppet af församlingsafgifter; anmäla behofvet af anslag från kyrkans gemensamma aflöningstillgångar samt afgifva underdåniga utlåtanden i de frågor angående den kyrkliga indelningen och organisationen, som varda af Kungl. Maj:t till nämnderna hänskjutna. Kommittén anser därför, att äfven vid de blifvande lönerегleringarnas verkställande nämnder böra biträda genom att uppgöra förslag till dylika regleringar för prästerskapet i de olika pastoraten.»

I de af Kungl. Maj:t vid Riksdagarna 1908 och 1909 framlagda förslagen voro nämnderna bibehållna. Sedan emellertid lönerегleringsproblemet i det nu utarbetade förslaget ytterligare i väsentlig mån förenklats, torde den vidlyftiga och kostbara apparat, som innefattas i lönerегleringarnas förberedande genom dylika nämnder, kunna undvaras.

I det nya förslaget brytes fullständigt med de gamla skatteformerna. Något utbytande af äldre aflöningsbidrag mot bestämda afgifter, hvilkas storlek skulle fastställas efter värdet af de på hvarje ort förut utgående aflöningsbidragen, förekommer icke vidare. Beträffande den kyrkliga indelningen och organisationen har af prästlönerегleringskommittén upprättats

ett fullständigt och detaljeradt förslag, hvilket, om än i åtskilliga punkter numera föråldradt, torde vara fullt tillräckligt såsom utgångspunkt för de förändringar härutinnan, som kunna af Kungl. Maj:t eller de särskilda församlingarna anses erforderliga. Rörande lönernas bestämmande föreslås införande i löneregleringslagen af beräkningsgrunder, ur hvilka i de flesta fall ett tillräckligt lönebelopp framgår. Där en löneförhöjning på grund af särskilda omständigheter bör äga rum, torde kännedom om de omständigheter, hvilka därvid böra komma i betraktande, kunna inhämtas utan nämndernas förmedling. Någon uppskattning af bostälernas afkastning och af värdet utaf tjänstinnehafvaren eljest tillkommande förmåner i ändamål att därefter afpassa beloppet af församlingsafgifter och bidrag från kyrkofonden skola ej heller förekomma.

Men icke nog med att nämnderna sålunda synas öfverflödiga. Ett anlåtande af sådana för uppgörande af löneregleringsförslagen skulle sannolikt, såsom äfven erfarenheterna från de på grundvalen af 1862 års förordning uppgjorda löneregleringarna visa, komma att medföra en betydande ojämnhet såväl i fråga om ordnandet af den kyrkliga indelningen och organisationen som i fråga om aflöningarnas bestämmande. I ett stift komme till äfventyrs nämnderna att föreslå indragningar i betydande mängd af tjänster, som ansåges öfverflödiga, i ett annat toges måhända mera hänsyn till önskningarna, att så mycket som möjligt af den häfdvunna organisationen måtte bibehållas, äfven om därigenom upprätthölles tjänstebefattningar, som svårligen kunde gifva sina innehafvare full sysselsättning. På en ort kunde uppfattningen af hvad som borde beviljas i löneförhöjning med hänsyn till särskilda lokala förhållanden, såsom synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller för prästerskapet eljest ökade utgifter eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet, vara helt annan än den på en annan ort rådande uppfattningen, utan att en sådan skiljaktighet betingas af omständigheterna i de särskilda fallen.

Men om alltså de ifrågavarande nämnderna nu synas mig böra bortfalla, så är dock uppenbart, att löneregleringarnas fastställande måste föregås af en omsorgsfull utredning, särskildt af de lokala förhållanden, som kunna tänkas inverka på bestämmandet af lönebeloppen. Det har under ärendets förberedande behandling utaf några af de särskildt tillkallade sakkunniga framkastats såsom önskvärdt, om i lagförslaget kunde inrymmas några allmänna grunder för omregleringen af den kyrkliga administrationen, angifvande den ungefärliga folkmängd och areal, som borde beräknas för hvarje prästerlig tjänst. Ehuru visserligen ett stadgande af dylikt innehåll i sär-

skilda fall skulle kunna tänkas vara ägnadt att vid reglering af kyrkliga organisationsförhållanden tillbakahålla allt för öfverdrifna anspråk från exempelvis församlingarnas sida, torde dock öfvervägande skäl tala mot att låta den tanke, som ligger under dessa sakkunnigas ifrågavarande uttalande, stelna i ett lagbuds kantiga och ohandterliga form. Det må nämligen icke förglömmas, att det här framlagda lagförslaget är afsedt att verka framåt under tider, allt för aflägsna för att man nu skulle kunna med säkerhet förutse de anspråk, som då kunna komma att ställas på den kyrkliga organisationen. Därtill kommer, att förhållandena på de olika orterna redan nu äro så mångskiftande, att det säkerligen icke låter sig göra att utfinna bestämmelser, ägnade att tillfredsställa hvarje Orts kyrkliga behof. Jag har för min egen del tänkt mig, att inom vederbörande statsdepartement — med ledning af lagens bestämmelser och den kännedom om de lokala förhållandena, man där kan hafva eller förskaffa sig, samt med iakttagande af de förändringar i den kyrkliga indelningen och organisationen, som af prästlöneregleringskommittén föreslagits eller eljest kunna anses påkallade — skola, i mån som nya lönerogleringar böra äga rum, uppgöras fullständiga organisations- och aflöningsförslag, uppställda för hvarje pastorat ungefär så, som Tab. 1 i det i sammanhang med de nu uppgjorda förslagen till ordnande af prästerskapets aflöningsförhållanden utarbetade, vid de sakkunnigas betänkande den 14 december 1909 fogade tabellverk utvisar. Dessa förslag skulle sedermera öfversändas för utlåtande till vederbörande domkapitel, som skulle hafva att däröfver höra prästerskapet och församlingarna, hvarvid särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att få utredt, hvilka omständigheter eller önskemål af beskaffenhet att inverka på organisations- och aflöningsfrågorna kunna å hvarje särskild ort förefinnas. Efter det frågorna sålunda och i öfrigt på vederbörligt sätt blifvit beredda, skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att, särskildt beträffande hvarje pastorat, meddela sitt beslut.

Skall därvid indragning af redan befintlig eller inrättande af ny prästerlig tjänst äga rum, kan det ju inträffa, att tidpunkten för den nya organisationens ikraftträdande icke kommer att sammanfalla med tiden för den nya aflöningsstatens tillämpning, beroende på äldre tjänstinnehafvares rätt att bibehållas vid innehafvande tjänstebefattning. Består förändringen endast uti inrättande af en ny tjänst med bibehållande af den äldre organisationen i öfrigt, kan gifvetvis förändringen genomföras samtidigt med att den nya aflöningsstaten träder i tillämpning; men skall en tjänst indragas eller ett pastorat delas, blir förhållandet annorlunda. Löner, fastställda

enligt de nya grunderna för aflöningarnas beräkning, kunna sålunda komma att utgå, i vissa pastorat till tjänster, som helt och hållet öfverensstämma med den nya organisationen, i andra pastorat en tid framåt till tjänster, som helt och hållet kvarstå från den gamla organisationen till dess, efter vederbörande tjänstinnehafvares afgang, den nya organisationen inträder, samt i ännu andra pastorat tills vidare till tjänster, som delvis tillhöra den nya och delvis den gamla organisationen. Om t. ex. ett pastorat, bestående af två församlingar med kyrkoherde i moderförsamlingen och komminister i annexförsamlingen, skall så omorganiseras, att komministersbefattningen indrages och kyrkoherden blir ensam präst i bägge församlingarna, skola de nya lönerna utgå, efter löneregleringens ikraftträdande, såväl till kyrkoherden som till komministern, ända till dess, efter den senares afgang, den nya organisationen kan genomföras, hvarefter lön utgår endast till kyrkoherden.

Med tanke härfpå har i paragrafen intagits ett stadgande af innehåll, att, därest tillämpning af meddeladt beslut om indragning eller inrättande af prästerlig tjänst är beroende af tjänstinnehafvares afgang, skall, där så erfordras, särskild lönereglering fastställas för den tid tjänstinnehafvaren kvarstår vid sin beställning. I 8 § har tillika föreslagits, att i sådant fall för tjänstinnehafvare, som, till följd af den äldre organisationens bibehållande under någon tid framåt, beredes lindring i arbete, hvilket enligt den nya organisationen skulle åligga honom ensam, eller eljest ej erhåller full sysselsättning, lönen må kunna, där så skäligt pröfvas, minskas med i paragrafen angifvet belopp.

3—6 §§.

Mot de i betänkandet den 14 december 1909 föreslagna grunderna för bestämmande af lön åt ordinarie tjänstinnehafvare hafva såväl de sakkunniga, hvilka undertecknat ofvan omförmälda promemoria, som äfven en del af de i ärendet hörda myndigheterna framställt åtskilliga detaljanmärkingar. Då vissa af dessa anmärkingar synas mig hafva fog för sig, har jag låtit omarbета hithörande bestämmelser, hufvudsakligen i syfte att vinna större enkelhet och jämnare progression vid lönernas beräkning.

Det sålunda omarbetade förslaget, som i väsentliga delar ansluter sig till det i promemorian framställda förslaget, innehåller, att lön för kyrkoherde och komminister skall delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp (3 §).

Grundbelopp skall utgöra för *kyrkoherde* 4,000 kronor och för *kommi-*

nister 2,500 kronor. Dessa belopp äro valda med hänsyn till den från föregående förslag hämtade, af Riksdagens särskilda utskott godkända bestämmelsen (i 5 §), att lön i regeln ej må fastställas till lägre belopp än 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för *kyrkoherde*

efter pastoratets *folkmängd* med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000 och med 40 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, icke medräknas;

efter pastoratets *areal* i land med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; samt

efter kyrkoherden åliggande *skyldighet att duplicera* med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall;

för *komminister*

efter *folkmängd* i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000;

efter pastoratets *areal* i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; samt

efter komministern åliggande *skyldighet att duplicera* med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall.

Vid lönebeloppens fastställande skola enligt förslaget senast tillgängliga officiella uppgifter angående folkmängd och areal följas.

Den väsentligaste skiljaktigheten uti den prästerliga arbetsbördan betingas af folkmängden. Till denna måste därför i första rummet tagas hänsyn vid utmätandet af fyllnadsbeloppet, hvilket just — i motsats mot det för alla tjänstinnehafvare inom samma grad lika grundbeloppet — är ämnadt att möjliggöra ett jämnt och rättvist anpassande af lönen efter

arbetets större eller mindre besvärlighet. Dock har jag, i likhet med hvad som i promemorian uttalats och af vissa utaf de hörda myndigheterna förordats, ansett, att på folkmängd grundadt fyllnadsbelopp icke bör få beräknas förr, än folkmängden öfverskridit ett tusental. Arbetet uti en församling, som består af mindre än 1,000 personer, torde vara till fullo godtgjort med en lön, utom fri bostad m. m., af 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister, där ej andra omständigheter, såsom vidsträckt areal eller skyldighet att duplicera, tillkomma.

Vidare kan, i fråga om fyllnadsbeloppets beräkning efter folkmängd, ifrågasättas, huruvida denna beräkning i de fall, då ett pastorat består af två eller flera församlingar, bör ske efter pastoratets hela folkmängd eller allenast efter folkmängden i den eller de församlingar, där den hufvudsakliga tjänstgöringen fullgöres. De sakkunniga, hvilka undertecknat promemorian, hafva föreslagit, att pastoratets hela folkmängd alltid skulle utgöra grundval för fyllnadsbeloppets beräkning. Därigenom skulle dock, enligt hvad sedermera verkställda uträkningar utvisa, i en mängd fall inträffa, dels att lönerna blefve förhållandevis alltför höga i förhållande till den verkliga arbetsbördan, och dels att fördelningen af lönerna de olika tjänstinnehafvarne emellan ej blefve fullt rättvis. Särskildt i fråga om komministrarna, hvilkas arbete ofta är begränsadt till viss eller vissa församlingar inom ett pastorat, skulle detta blifva fallet, därest folkmängden i den ena af dessa församlingar vore afsevärdt större än i den andra. Jag har därför ansett, att vid beräkning af fyllnadsbelopp efter folkmängd allenast den folkmängd, som är af mera omedelbar betydelse för uppskattningen af arbetsbördan, bör tagas i betraktande. I fråga om kyrkoherde verkställes alltså beräkningen, visserligen efter pastoratets folkmängd, men med iakttagande att, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen i annexförsamling, folkmängden i sådan församling icke medräknas.

I fråga om komminister sker beräkningen efter folkmängd »i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd». Väl äro samtliga ordinarie präster inom ett pastorat att anse såsom anställda i *pastoratet*, men icke desto mindre kan viss tjänstebefattning stundom vara afsedd mindre för pastoratet i dess helhet än för själavården inom någon eller några särskilda af flera till ett pastorat hörande församlingar. I nu gällande löneregleringsresolutioner förekomma ej sällan bestämmelser, som hänföra sig till en sådan anordning. Så talas t. ex. i löneregleringsresolutionen för Ekeby, Rinna och Blåviks pastorat af Linköpings stift om

»komministern i Ekeby församling», »komministern i Rinna församling» och »kapellpredikanten i Blåviks församling». I resolutionen för Stora Åby och Ödeshögs pastorat af samma stift omtalas likaledes »komministern i Åby församling», »komministern i Ödeshögs församling» o. s. v. Formuleringen af det nu föreslagna stadgandet förutsätter emellertid, att i blifvande löneredlingsresolutioner alltid utsättes, huruvida komminister är anställd för pastoratet i dess helhet eller hufvudsakligen för tjänstgöring inom viss eller vissa delar däraf.

Beräkningen efter areal i land, hvilken term jämväl användes i den officiella statistiken, samt skyldighet att duplicera öfverensstämmelser i hufvudsak med hvad prästlöneredlingskommittén härutinnan föreslog. Äfven här förutsättes emellertid i samband med löneredlingens fastställande ett ordnande af dupliceringsskyldigheten i öfverensstämmelse med den i paragrafen använda formuleringen.

Jämför man med hvarandra de löner, som för de olika pastoraten framgå ur ofvan angifna beräkningsgrunder, skall man finna, att de till hvarandra stå i en så jämn och rättvis proportion, som rimligen kan begäras i betraktande af pastoratens olikartade beskaffenhet. De ojämheter, som icke desto mindre kunna uppvisas, torde i allmänhet ej så mycket bero på sättet för lönernas beräkning som fastmera på sådana i pastoratsindelningen eller organisationen i öfrigt — sådan denna i det till belysning af det nya lönesystemet utarbetade, vid betänkandet den 14 december 1909 fogade tabellverket (Tab. 1) upptagits — förefintliga ojämheter, som vid ett blifvande ordnande af dessa frågor i de särskilda fallen både kunna och böra afhjälpas. Exempel härför erbjuda vissa pastorat, där i en jämförelsevis liten moderförsamling bibehållits både kyrkoherde och komminister, under det att i den vida större annexförsamlingen därstädes anställd komminister i hufvudsak ensam besörjer såväl själavårdensom kyrkbokföringen.

Möjligen kan öfver hufvud anmärkas, att lönerna för komministrar i sådana församlingar, där kyrkoherden själf sköter kyrkbokföringen, blifvit något högt beräknade i förhållande till lönerna för komministrar, som på eget ansvar besörja kyrkbokföringen i annexförsamling. Men därvid är att märka, att såsom villkor för de nya lönernas åtnjutande förutsättes, att jämväl komministrar, som nu icke hafva skyldighet att deltaga i expeditionsgöromålen, skola förpliktas att deltaga i dessa efter den fördelning, som kan komma att i vederbörlig ordning föreskrifvas, och att vid sådant förhållande skillnaden i arbetsbörda för komministrar med och utan egen kyrkbokföring i de flesta fall icke blir synnerligen stor.

Men om sålunda det nya lönesystemet öfver hufvud taget synes verka jämnt och rättvist i förhållande till de faktorer, folkmängd, areal och skyldighet att duplicera, som i stort sedt bestänma arbetsbördan för prästen, måste dock vid lönernas beräkning hänsyn tagas jämväl till lokala förhållanden, som kunna för den ena eller andra tjänstinnehafvaren medföra behovet af en särskild löneförhöjning, därest full rättvisa samtliga tjänstinnehafvare emellan skall uppnås. En sådan särskildt framträdande, af lokalförhållandena beroende olikhet, som om möjligt bör utjämnas, består däri, att medan prästen i trakter, där skog finnes, på sätt jämväl af ålder ägt rum, kan beredas fri vedbrand, han däremot i skogfattiga församlingar måste blifva i saknad af en sådan förmån.

Till förhållanden, som kunna verka till förhöjning af lönen, hafva, i öfverensstämmelse med prästlöneredgeringskommitténs härutinnan uttalade uppfattning, exempelvis hänförts synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller för prästerskapet eljest ökade utgifter eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet (4 §). Under sistnämnda uttryck har då också, vid det nya förslagens uppgörande, inbegripits den af kommittén redan vid grundlörens beräkning såsom en bestämmande faktor medtagna ökning i kyrkoherdens arbete, som blifver en följd däraf, att han är ensam präst i pastorat med två eller flera församlingar, hvarigenom alltså besväret med kyrkostämmor samt kyrko- och skolrådssammanträden ganska väsentligt förökas och antalet tjänsteresor inom pastoratet varder ej obetydligt större. Anledningen hvarför denna omständighet i det nya förslaget ansetts böra inbegripas under de i 4 § omnämnda förhållanden och ej vid grundlörens bestämmande tagits i beräkning är den, att det särskilda besvär, som däraf förorsakas, synes vara, beträffande olika pastorat, af alltför växlande storlek för att lämpligen kunna läggas till grund för beräkningen af det i lönen ingående mera konstanta grundbeloppet.

Å andra sidan har jag ansett lämpligt att, där på grund af särskilda omständigheter det efter de allmänna grunderna beräknade lönebeloppet skulle finnas i förhållande till det med tjänsten förenade arbete allt för högt, detsamma må kunna vid löneredgeringens fastställande något minskas. Exempel på behovet häraf erbjuder det fall, att församling med tillämpning af 9 § beslutat bibehålla en komministers-tjänst, som Kungl. Maj:t funnit icke vara för själavårdens behöriga handhafvande nödig. Då ju genom tjänstens bibehållande kyrkoherden uppenbarligen beredes afsevärd lindring i ett arbete, som han eljest varit pliktig att ensam utföra, torde en mot den sålunda uppkomna lättnaden i arbetet svarande minskning i lön, dock ej under fastställdt minimum, få anses befogad.

Flertalet af de i ärendet hörda myndigheterna har vitsordat behöfligheten af ett stadgande, sådant som det i första stycket af 4 § föreslagna; och af de i promemorian vid 3 § gjorda uttalanden framgår, att jämväl de sakkunniga, som undertecknat densamma, ansett en jämkning af lönerna i vissa fall böra äga rum.

Det tillägg, som enligt den föreslagna 4 § kan göras till lönen, är i förslaget begränsadt till 1,000 kronor för kyrkoherde och 500 kronor för komminister. Motsvarande siffror voro i de förut framlagda förslagen 2,000 och 1,000 kronor, hvarförutom i vissa fall ökningen för komminister jämväl kunde uppgå till 2,000 kronor. Den frihet, som enligt sistnämnda förslag tillkom Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma lörens slutliga belopp, är sålunda i det nu utarbetade förslaget väsentligen inskränkt. Då dessutom själfva affattningen af paragrafen ger vid handen, att densamma skulle komma till användning endast vid afvikelser från normalförhållanden, synes mig farhåga för att densamma i en framtid skulle komma att missbrukas icke vara berättigad.

Den minskning i beräknadt lönebelopp, som i vissa fall skulle kunna ifrågakomma, är begränsad till att ej omfatta mer än 500 kronor för kyrkoherdebeställning och 250 kronor för komministersbeställning, hvarjämte, såsom förut nämnts, sänkning af lönen enligt förevarande stadgande under det i nästföljande paragraf fastställda minimum ej må förekomma.

I 5 § föreslås, att lön ej må, utom i vissa fall, för hvilka under 8 och 9 §§ redogöres, fastställas till lägre belopp än 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister, äfvensom att högsta lönebelopp skall vara 10,000 kronor. Dessa siffror äro desamma, som funnos upptagna i det af Kungl. Maj:t senast framlagda lagförslaget. I fråga om maximilönen har i promemorian framkastats, att densamma möjligen borde begränsas till 8,000 kronor för kyrkoherde och 5,000 kronor för komminister, hvarjämte hänvisats till utvägen att, då högre löner ansågos böra fastställas, i sådant syfte göra särskild framställning till Riksdagen. Den sålunda ifrågasatta begränsningen uppåt skulle så godt som nödvändiggöras af det i promemorian förordade sättet för lönernas bestämmande, hvilket visat sig i tillämpningen skola leda till att lönerna, sedan de uppnått en viss punkt, oproportionerligt hastigt stiga i höjden. Sedan denna olämpliga stigning, afhjälpts, föreligger uppenbarligen icke längre samma skäl för fastställande af ett sådant maximum.

För domprost har lägsta lön ansetts böra utgöra 8,000 kronor. Dom-

prostarna i Uppsala, Lund och Göteborg torde emellertid med hänsyn till den särställning de intaga, icke böra aflönas med mindre än 10,000 kronor. Detsamma gäller kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm.

I fråga om lön för domprost äfvensom för kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm har i promemorian ifrågasatts, huruvida icke det belopp, som för uppnående af tillräcklig lön för dessa tjänstinnehafvare erfordrades utöfver kyrkoherdelönen, beräknad efter de för sådan lön angifna grunder, borde utgå från kyrkofonden; och har detta uttalande vunnit understöd af domkapitlen i Skara och Strängnäs äfvensom af kammarkollegium. Jag finner emellertid ej tillräckliga skäl föreligga för en sådan från sättet för lönernas gäldande i öfrigt afvikande anordning. För höjning af domproslönerna till 8,000 kronor erfordras några mera betydande tillskott endast i Skara och Strängnäs med respektive 2,270 och 3,120 kronor. I Strängnäs skulle emellertid redan med de i förslaget intagna bestämmelser hela förhöjningen komma att återgäldas pastoratet ur kyrkofonden och i Skara skulle pastoratet af tillskottsbeloppet komma att själf vidkännas allenast 272 kronor. Den höjning, som erfordras för uppbringande af kyrkoherdelönen i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm till 10,000 kronor, torde denna församling kunna med lätthet bära.

I anslutning till hvad jag redan förut yttrat i fråga om beredande af ålderstillägg åt de lägst aflönade tjänstinnehafvarna, har jag låtit i 6 § införa stadgande därom, att präst, som under minst tio år innehaft och med godt vitsord bestridt ordinarie befattning inom sin grad, skall äga att, där lönen, utom i de fall, som i 8 och 9 §§ omförmälas, blifvit fastställd till lägre belopp än 4,500 kronor för kyrkoherde och 3,000 kronor för komminister, ur kyrkofonden, jämlikt därom af Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter, utfå ålderstillägg så afpassadt, att lönen jämte ålderstillägget uppgår till nämnda belopp.

För ändamålet har i finansplanen upptagits enahanda belopp, som redan vid framläggandet af 1908 års förslag beräknades, eller 325,448 kronor.

Med tillämpning af det lönesystem, jag här ofvan förordat, har jag låtit utarbete en fullständig och detaljerad uträkning af prästerskapets löner under förutsättning, att de af prästlöneregleringskommittén föreslagna ändringar i nu bestående indelning och organisation i hufvudsak genomföras. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att vid granskning af denna uträkning några detaljsiffror befunnits vara felaktiga, men torde detta vara

utan all betydelse för värdet af de uppnådda slutsiffrorna. Antalet pastorat enligt den vid beräkningarna följda organisationsplanen skulle komma att utgöra 1,417. Antalet ordinarie präster blefve 2,295 (mot nuvarande 2,354), nämligen 1,417 kyrkoherdar och 878 komministrar (mot nuvarande 1,387 kyrkoherdar och 967 komministrar eller med dem likställda ordinarie hjälppräster). Fördeladt på stad och land skulle antalet kyrkoherdar enligt den vid beräkningarna tillämpade pastoratsindelningen uppgå i stadspastorat till 123 och i landspastorat till 1,294 samt antalet komministrar i stadsförsamlingar till 174 och i landsförsamlingar till 704. Denna indelning är dock, såsom förut framhållits, endast för tillfället antagen såsom grund för beräkningarna och bör vid de blifvande lönerederingarna underkastas en genomgående granskning i det syfte, som redan förut vid 2 § angifvits.

Lönerna för kyrkoherdar och komministrar skulle, enligt de verkställda beräkningarna, komma att uppgå till ett sammanlagdt belopp af 10,060,603 kronor, däraf 7,167,630 kronor för kyrkoherdar och 2,892,973 kronor för komministrar.

Medellönen — utöfver fri bostad — skulle komma att uppgå för kyrkoherde till 5,058 kronor och för komminister till 3,295 kronor.

Till jämförelse må erinras därom, att prästlönerederingskommittén beräknade de enligt nu gällande aflöningsystem utgående löner med tillägg af de intill 1902 beviljade anslag från prästerskapets lönerederingssfond i medeltal för kyrkoherde till 4,747 kronor och för komminister till 1,931 kronor. Med tillämpning af det utaf kommittén föreslagna lönesystemet uppgingo lönerna i medeltal, då den nuvarande kyrkliga indelningen och organisationen tänktes bibehållen, för kyrkoherde till 4,853 kronor och för komminister till 2,609 kronor men, under förutsättning af den utaf kommittén föreslagna organisationens genomförande, för kyrkoherde till 4,968 kronor och för komminister till 2,744 kronor.

7 §.

Har enskild person gjort donation i uttryckligt syfte att bereda innehafvare af viss prästerlig tjänst särskild förmån *utöfver* lönen, har jag ansett dylik förmån böra oafkortad komma samma tjänstinnehafvare till godo. Att i ty fall minska tjänstinnehafvarens lön synes mig uppenbarligen innebära ett kränkande af den helgd, en dylik donation rättsligen bör äga. Men gifvetvis bör hänsyn tagas till befintligheten af sådan

donation, därest lönetillskott för särskilda lokala förhållanden enligt 4 § anses böra ifrågakomma.

8—10 §§.

I förslaget 2 § tredje stycket har stadgats, att därest tillämpning af meddeladt beslut om indragning af redan befintlig eller inrättande af ny prästerlig tjänst är beroende af tjänstinnehafvares afgang, skall, där så erfordras, särskild löne reglering fastställas för den tid tjänstinnehafvaren vid sin beställning kvarstår. Om i sådan händelse redan utnämnd tjänstinnehafvare under öfvergångstiden kommer att kvarstå vid en tjänst, som anses ej lämna sin innehafvare full sysselsättning och af denna anledning förklarats skola indragas, eller om en tjänstinnehafvare, som enligt den nya organisationen skall hafva till åliggande att ensam ombesörja arbetet i ett pastorat eller en församling, under samma tid erhåller väsentlig lättnad i arbetet i följd däraf, att innehafvaren af befintlig tjänst, hvars indragande beslutats, ännu kvarstår, har jag ansett skäligt, att, så länge detta förhållande fortfar, någon minskning föreskrifves i den lön, som eljest enligt de nya bestämmelserna skulle komma tjänstinnehafvaren till godo. Då emellertid en dylik åtgärd ej lärer böra företagas i annat fall, än då den bristande motsvarigheten mellan arbete och lön är mera betydande, samt en dylik rubbning af de eljest bestämda grunderna för lönerns beräkning bör få sitt uttryck i själfva lagen, har stadgats, att när en dylik nedsättning af lönen anses böra förekomma, skall det i lönen ingående grundbelopp minskas för kyrkoherde med 500 kronor och för komminister med 250 kronor.

Finner Kungl. Maj:t prästerlig tjänst, om hvars bibehållande eller inrättande framställning blifvit gjord, icke vara för själavårdens behöriga handhafvande nödig, må Kungl. Maj:t likväl, enligt hvad i 9 § blifvit föreslaget, medgifva, att sådan tjänst bibehålles eller inrättas, därest församling med minst tre fjärdedelar af dess hela rösttal efter röstvärdet beslutat utgöra, hvad utöfver de i 19 § 2, 3 och 4 mom. omnämnda tillgångar erfordras till bestridande af den lön, Kungl. Maj:t enligt löne regleringslagen bestämmer. I dylikt fall må, där så skäligt pröfvas, det i lönen för kyrkoherde ingående grundbelopp minskas med 500 kronor.

I de af Kungl. Maj:t vid Riksdagarna 1908 och 1909 framlagda förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning var motsvarande stadgande — intaget i nämnda förslags 13 § — så affattadt, att för upp-

nående af bindande beslut erfordrades allenast tre fjärdedelar af *de i omröstningen deltagandes röster* efter röstvärdet, samt att, af befintliga aflönings-tillgångar, endast afkastning af bostadsboställe fick beräknas, innan församlingens afgiftsplikt vidtog, hvarförutom någon minskning i aflöningen för innehafvare af här äsyftad tjänst icke var af Kungl. Maj:t ifrågasatt. Särskilda utskottet vid 1909 års Riksdag ansåg emellertid, att då ett dylikt beslut, hvilket kunde utöfva ganska kännbart inflytande på församlingens ekonomi, ej borde komma till stånd utan att det uppbures af en mera allmän mening inom hela församlingen, den fordran borde uppställas, att beslutet skulle fattas med minst tre fjärdedelar af församlingens hela rösttal efter röstvärdet. I det nu utarbetade förslaget har stadgandet redigerats i enlighet med utskottets sålunda uttalade uppfattning.

Beträffande innehållet i öfrigt i nu ifrågavarande stadgande yttrade en ledamot af Andra kammaren i förut omförmälda, vid särskilda utskottets betänkande fogade reservation: »Den nämnd, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skall länsvis tillsättas för uppgörande af förslag till lönereglering, har ock att föreslå sammanslagning af pastorat eller indragning annorledes af befintlig tjänst, men lokala förhållanden kunna ofta nog vara sådana, att detta icke lämpligen kan eller bör ske. Jag tror sålunda, att genom bestämmande af en lägre lönesats än 4,000 kronor för kyrkoherde, där sådant kan vara af omständigheterna påkalladt, möjlighet bör beredas en del små församlingar att utan allt för stora uppoffringar få bibehållas som själfständiga pastorat. Anlitandet af den utväg, som angifves i 13 § för bibehållande af prästerlig tjänst, torde i allmänhet blifva allt för betungande för församlingen och kan sålunda knappast påräknas vinna någon vidsträcktare tillämpning.»

För att tillmötesgå den otvifvelaktigt inom åtskilliga församlingar rådande önskan, hvilken i anförda yttrande tagit sig uttryck, har i stadgandet, sådant det nu framlägges, förslagits, icke blott att det i lönen för kyrkoherde ingående grundbelopp, där så skäligt pröfvas, må kunna minskas med 500 kronor, utan äfven att församling äger att för bestridande af lönen för i nu angifven ordning bibehållen eller inrättad tjänst beräkna enahanda tillgångar som för öfriga inom pastoratet befintliga ordinarie prästerliga beställningar, innan skyldigheten att utan godtgörelse från kyrkofonden gälda lönen för församlingen vidtager.

Någon nedsättning, i nu ifrågavarande syfte, af de mera knappt tillmätta komministerslönerna har jag icke ansett mig böra föreslå.

I fråga om 10 § hafva några myndigheter anmärkt, att den där föreskrifna röstöfvervikten skulle lägga alltför stora hinder i vägen för stadgandets praktiska tillämpning. Med hänsyn till hvad jag under 9 § anført anser jag stadgandet böra bibehållas vid den lydelse, detsamma i betänkan- det erhållit, och som öfverensstämmer med särskilda utskottets förslag härutinnan vid 1909 års Riksdag.

11 §.

Enligt hvad i denna § föreslås skall lön till kyrkoherde och kommi- nister medelst prästerskapet i pastoratet anslagna aflöningsstillgångar äfven- som församlingsafgifter, på sätt i 19 § sägs, af pastoratet gäldas och af vederbörande kyrkoråd kvartalsvis utbetalas.

Detta stadgande innebär en nyhet af väsentlig betydelse för prästens ställning såsom löntagare.

Allt ifrån äldsta tid har prästen haft att själf ombesörja större eller mindre del af uppbörden utaf de honom tillkommande aflöningsbidrag. Bostället skulle han själf bruka; var det utarrenderadt, hade han att omedel- bart af arrendatorn uppbära arrendet. Enahanda var förhållandet med löningshemmanen. Tionden och öfriga från församlingen utgående afgifter lämnades af de enskilda församlingsmedlemmarna direkt till prästen o. s. v. Med förordningen af den 11 juli 1862 inträdde härutinnan en förändring så till vida, att uppbörden af församlingsafgifterna skulle förmedlas genom utsedda förtroendemän. Men prästen var dock fortfarande den omedelbara mottagaren af aflöningsmedlen i den mening, att om arrendet uteblef till följd af arrendatorns insolvens, eller större eller mindre andel af för- samlingsafgifterna af hvarjehanda orsaker icke inflöto, den sålunda upp- kommande förlusten stannade å prästen och verkade minskning i hans löneförmåner. Prästlöneregeringskommitténs förslag stod härutinnan på samma ståndpunkt som 1862 års förordning, endast med den skillnad att församlingsafgifterna, såsom utgående efter de för kommunalutskylders utgörande i allmänhet stadgade grunder, skulle debiteras och uppbåras i samma ordning som afgifter till kyrka och skola. Beträffande de enligt samma förslag utgående aflöningsbidragen från kyrkofonden stad- gades, att dessa skulle från fonden kvartalsvis utbetalas till vederbörande löntagare.

I stället föreslås nu, att lönerna skola genom förmedling af pastoratet, som blir ansvarigt för lönebeloppens erläggande till fullo, gäldas på det sätt, att vederbörande kyrkoråd uppsamlar alla till prästerskapets aflöning

afsedda medel och i sin ordning till löntagaren kvartalsvis utbetalar det honom tillkommande belopp. Ett dylikt förfarande förutsätter, dels att samtliga prästerskapet anslagna jordbruksboställen undantagas från brukning af tjänstinnehafvaren såsom sådan och i viss föreskrifven ordning utarrenderas, och dels att åt kyrkoråden uppdrages att förvalta och göra räntebärande de aflöningsmedel, som kunna finnas inom ett pastorat tillgängliga och ej böra omedelbart utbetalas till tjänstinnehafvaren. Förslag i dessa bägge hänseenden hafva också framställts dels i det nya förslaget till ecklesiastik boställsordning och dels i förevarande förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning § 22.

Emot förslaget om obligatorisk utarrendering af prästerskapets boställen hafva betänkligheter uttalats utaf åtskilliga af de i ärendet hörda myndigheterna. Det är min afsikt att längre fram, vid slutlig föredragning af förslaget till ecklesiastik boställsordning, närmare ingå på denna fråga, men anser jag mig redan nu böra uttala, att jag af de yppade betänkligheterna icke funnit mig öfvertygad om lämpligheten att frångå hvad de sakkunniga uti betänkandet den 14 december 1909 härutinnan föreslagit.

Redan i 1 § är, såsom förut nämnts, uttaladt att hvarje tjänstgörande präst skall erhålla, utom annat, fri bostad. Sådan bostad bör i regeln beredas kyrkoherde och komminister genom upplåtelse till honom af passande bostadsboställe (prästgård). Skulle på grund af särskilda omständigheter hinder möta mot dylik upplåtelse, bör det gifvetvis åligga pastoratet att till vederbörande tjänstinnehafvare gälda hyresersättning med skäligt belopp. Dock torde, särskildt med hänsyn till förhållandena i de större städerna, rättighet jämväl böra inrymmas åt församlingarna att i sådant fall på annat sätt bereda tjänstinnehafvaren bostad, om han därmed åtnöjes. I 11 paragrafens andra moment hafva också inrymts stadganden af motsvarande innebörd.

Då enligt förslaget samtliga till prästerskapets aflöning afsedda boställen skola utarrenderas och prästen sålunda i regeln beröfvas möjligheten att för tjänsteresor hålla häst, uppkommer gifvetvis den frågan, huru med skjuts i tjänsteärenden skall förfaras. Kostnaderna härför uppgå ofta nog till ganska afsevärda belopp. Att låta prästen ensam bära dessa kostnader lär ej böra ifrågakomma redan af det skäl, att en dylik anordning skulle innebära en icke ringa frestelse särskildt för de mindre inkomsttagarna att i görligaste mån undandraga sig en del tjänsteresor. I betänkandet den 14 december 1909 föreslogs, att pastoratet kostnadsfritt skulle tillhandahålla vederbörande tjänstinnehafvare skjuts, dock endast i vissa tjänsteärenden, nämligen för resa till allmän gudstjänst äfvensom till

kyrkostämmor samt kyrko- och skolrådssammanträden. De sakkunniga yttrade härom: »Denna skyldighet har i förslaget ansetts böra begränsas därhän, att församlingarna icke må kunna betungas med skjutsning i oviss utsträckning. Tilläfventyrs hade skyldigheten kunnat utvidgas till att omfatta jämväl skjutsar till husförhör, inspektion af skolorna, skolafslutningar m. m., men redan här är man inne på ett område, där skyldighetens omfattning blir mer eller mindre beroende af tjänstinnehafvarens godtfinnande. Än mera är detta fallet i fråga om skjutsar för resor i församlingsvårdens och den enskilda själavårdens intresse. Förhållandena torde för öfrigt flerstädes vara sådana, att vid prästerskapets resor i och för husförhör, bibelförklaringar och sjukbesök m. m. skjuts af de enskilda församlingsborna ställes till prästens förfogande, och detta torde med skäl kunna förväntas i ökad utsträckning blifva fallet, då prästen icke längre har tillfälle att själf hålla häst. De skjutsar, hvilka han i allt fall måste på egen bekostnad anskaffa, lär dock boställsarrendatorn kunna förpliktas att lämna mot visst måttligt beräknadt pris.» I den betänkandet bifogade promemorian föreslås, att fri skjuts i förut omnämnda ämbetsärenden skulle beredas vederbörande genom förbehåll vid löneboställes utarrendering eller, om hinder därför möter, ersättning därför af pastoratet utbetalas med tillgängliga lönededel. Denna modifikation, som visserligen kommer att nedsätta löneboställes arrendevärde, anser jag mig emellertid kunna biträda.

Det sätt på hvilket skjutsfrågan i afseende å den omfattning, hvori fri skjuts skulle bestås, i betänkandet blifvit ordnad, har mött stark gensägelse från samtliga domkapitel äfvensom från Allmänna svenska prästföreningen, som jämväl inkommit med utlåtande i ämnet. Sålunda yttrar domkapitlet i Uppsala, att frågan om skjutsens ordnande vore svår men synnerligen viktig. I en stor del pastorat med blott en kyrka behöfdes ej den skjuts, som i de sakkunnigas förslag upptoges. Däremot behöfdes i en stor församling skjuts till husförhör, skolbesök, skolexamina, andaktsstunder i olika delar af pastoratet, sjukbesök och konfirmandundervisning. Möjligen funnes ej i närheten någon, af hvilken prästen kunde få skjuts. Ej heller erbjöde lönen tillfälle att lega mycken skjuts. Öfver hufvud kunde det icke vara väl ställdt, om en innehafvare af ett ämbete måste öfverväga, huruvida han hade tillgångar till att bestrida de kostnader, som med tjänsteförrättningarna voro förenade, och om han måste lida afbräck i sin lön, ju mera nitiskt han skötte sin tjänst. Genom brist på skjuts komme prästen att i högst väsentlig mån sakna den

beröring med församlingens medlemmar, hvilken vore nödvändig för skötandet af det prästerliga kallet på annat än ett nödtorftigt expeditionssätt. Det syntes domkapitlet nödvändigt att, innan löneroglering fastställdes, undersökning skedde, i hvilken grad skjuts erfordrades, och att antingen, om skjuts vore tillgänglig nära prästgården, ett årligt anslag till sådan bestämdes, eller att prästen erhöile stall och vagnbod samt ersättning för hästfoder eller, i stället för detta senare, jord att bruka, hvars afkastning vore tillräcklig för födande af häst. Jämväl öfriga domkapitel och Allmänna svenska prästföreningen hafva uttalat sig i enahanda riktning.

Af hvad sålunda anförts, har jag funnit mig öfvertygad därom, att skjutsfrågan bör ordnas på ett för prästerskapet mera tillfredsställande sätt, än i betänkandet skett. Jag har därför låtit omarbete hithörande stadganden i syfte, att bidrag till bestridande af kostnaden för skjuts i andra tjänsteärenden än sådana, för hvilka fri skjuts redan blifvit i de sakkunnigas förslag beredd, måtte kunna, i den mån sådant pröfvas erforderligt, ur kyrkofonden utgå med belopp, som Kungl. Maj:t vid lönerogleringens fastställande bestämmer.

I fråga om husbehofsbränsle hade i betänkandet föreslagits, att, där skog till erforderlig myckenhet funnes å löneboställe, det skulle åligga pastoratet att efter Kungl. Maj:ts bestämmande kostnadsfritt tillhandahålla tjänstinnehafvare ved till husbehof. I promemorian förordades i stället, att tjänstinnehafvare skulle berättigas att, utan kostnad för pastoratet, å löneboställe efter Kungl. Maj:ts bestämmande bekomma ved och brännstoff till husbehof, när tillgång därtill funnes. Jag ansluter mig härutinnan till sistnämnda förslag och har låtit i paragrafens 4 mom. införa ett motsvarande stadgande. Skulle till följd af löneboställes föryttning, hvilket enligt § 62 af förslaget till ecklesiastik boställsordning i vissa, särskildt angifna fall kan medgifvas, tjänstinnehafvare komma att gå miste om förmånen af husbehofsbränsle, synes billigheten fordra, att han intill lönerogleringsperiodens slut bekommer godtgörelse från det för bostället betingade vederlag.

De kyrkliga myndigheterna hafva med stor enhällighet uttalat, att, där tillgång till husbehofsbränsle ej finnes, vederbörande befattningshafvare borde erhålla motsvarande ersättning. Såsom jag förut antydtt torde också någon godtgörelse uti ifrågavarande hänseende böra beredas tjänstinnehafvare genom höjning af lönen i enlighet med stadgandet i 4 §.

Ett i de sakkunnigas förslag intaget särskildt stadgande om rätt för kyrkorådet att vid gäldande af prästlön afdraga värdet af tilläfventyrs vid boställes utarrendering prästen förbehålla tjänstbarheter har jag ansett

kunna ur förslaget uteslutas, då betalning för dylika tjänstbarheter lämpligast torde böra af prästen direkt gäldas till arrendatorn utan förmedling af kyrkorådet.

12—16 §§.

I det af Kungl. Maj:t för 1909 års Riksdag framlagda förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning stadgades i 1 § 2 mom., bland annat, att arfvode för adjunkt ej finge fastställas till lägre belopp än 1,000 kronor. Motsvarande bestämmelse är i det nu utarbetade förslaget införd i 12 §.

I förut omförmälda promemoria har vid sistnämnda paragraf hemställts, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet af de i paragrafen omförmälda särskilda föreskrifter rörande adjunkternas löneförmåner ville tillse, huruvida ej adjunkterna kunde beredas ålderstillägg till något högre belopp än det af Kungl. Maj:t i propositionen till 1909 års Riksdag angifna (200 kronor efter fem års tjänstgöring); och föreslogs i sådant hänseende, att ålderstillägg måtte utgå med 200 kronor efter fem års tjänstgöring och med ytterligare 200 kronor efter tio års tjänstgöring.

Denna hemställan, hvars realiserande icke torde medföra några afsevärda kostnader, finner jag synnerligen behjärtansvärd. Den har också vunnit understöd af flertalet utaf de hörda myndigheterna. I den finansplan, som jag i slutet af mitt anförande ämnar framlägga för Kungl. Maj:t, har ett belopp för ändamålet beräknats, i det att till arfvoden och ålderstillägg åt adjunkter, hvartill i 1909 års finansplan reserverats 317,500 kronor, förslagsvis upptagits ett belopp af 325,000 kronor.

Då, såsom redan förut blifvit framhållet, någon afsevärd skillnad icke för framtiden skulle förefinnas vare sig i fråga om arbete eller aflöning mellan komministrar med och utan egen kyrkbokföring, har den i de förut framlagda förslagen förekommande skillnaden mellan vikarier för komministrar med och utan kyrkbokföring i fråga om rätten till vikariearfvode ansetts kunna bortfalla. I enlighet härmed har stadgandet i 13 § redigerats.

I konsekvens med det föreslagna stadgandet i 11 § 3 mom. första stycket har i 14 § 4 mom. införts motsvarande bestämmelse om fri skjuts i vissa tjänsteärenden eller däremot svarande skjutsersättning för adjunkt. Öfrigt skjuts i tjänsteärenden lära böra tillhandahållas adjunkten, på sätt redan förut af kommittén och Kungl. Maj:t varit föreslaget, af den ordinarie tjänstinnehafvaren, i hvilkens ställe tjänsteärendet af adjunkten för-

rättas, eller, då tjänsten är ledig, af den som åtnjuter de med densamma förenade inkomster.

I öfrigt äro 12—16 §§, oafsedt ett i 14 § inryckt förtydligande tillägg rörande skjuts i tjänsteärenden för adjunkt, som är anställd såsom biträde hos annan präst, i allo öfverensstämmande med motsvarande stadganden i det af Kungl. Maj:t för 1909 års Riksdag framlagda lagförslaget.

17 och 18 §§.

Enär den kontraktsprestarna tillkommande befattning är af ordinarie natur, hafva, i likhet med hvad som ägt rum i fråga om lönerna för kyrkoherdar och komministrar, bestämmelserna rörande beräkningen af de till kontraktsprestarna utgående arfvoden intagits i löneregleringslagen. Grunderna för beräkningen äro desamma som af prästlöneregleringskommittén föreslogos, endast med den skillnad att, i enlighet med hvad Kungl. Maj:t i de vid Riksdagarna 1908 och 1909 framlagda nådiga propositionerna angifvit, 30,000 kvadrat-kilometer, i stället för af kommittén föreslagna 10,000 kvadrat-kilometer, bestämts såsom högsta areal, för hvilken fyllnadsbelopp må beräknas.

19 §.

Förevarande paragraf har affattats i enlighet med hvad af de sak- *Lönernas gäl-*
kunniga i promemorian tillstyrkts. *dande.*

De lönedel af olika slag, som för prästerskapets aflöning för närvarande stå till buds, äro — förutom åtskilliga till prästerskapet utgående anslag af statsmedel, i 1909 års kungl. proposition beräknade till 371,514 kronor, hvarför ersättning, jämlikt 3 § 2 mom. i förslaget till lag om kyrkofond, skulle komma att ingå till nämnda fond — följande:

a) Församlingsbidrag. Ojämförligt största delen af prästerskapets aflöning bestrides med de jämlikt kungl. förordningen den 11 juli 1862 fastställda afgifter, som skola utgå af församlingarna och i de särskilda löneregleringsresolutionerna för pastoraten finnas närmare angifna. Prästlöneregleringskommittén beräknade beloppet af dessa församlingsavgifter för ecklesiastikåret 1896—97 till sammanlagdt 5,451,602 kronor 70 öre. Förutom dessa enligt löneregleringarna utgående afgifter hafva understundom församlingar för själavårdens uppehållande beviljat särskilda anslag, merendels i samband med inrättandet af en ny prästerlig beställning, men äfven såsom löneförhöjning vid redan befintlig tjänst. Beloppet af dessa anslag äfvensom från församlingarna till prostarfvoden utgående kyrkotionde utgjorde 1896—97 sammanlagdt 95,436 kronor 64 öre.

b) Boställsmedel. Näst församlingsbidragen erbjuda boställena prästerskapet de viktigaste aflöningsförmånerna. Det har visat sig synnerligen vanskligt att uppskatta afkastningen af de med jordbruk förenade bostadsboställena. Med ledning af uppgifter, införskaffade från boställshafvare och kyrkoråd, har prästlöneregleringskommittén emellertid sökt beräkna hvad af dessa boställens afkastning kan anses beteckna det årliga värdet af boställsafkastningen såsom behållen löneförmån, utöfver förmånen af kostnadsfri bostad, således efter afdrag af nybyggnads- och underhållskostnaderna för samtliga laga boställshus, i den mån dessa kostnader drabbade boställshafvarna; och uppgick enligt dessa beräkningar afkastningen af bostadsboställen med jordbruk till 1,462,339 kronor 30 öre. Löningsboställenas afkastning utgjorde 441,077 kronor 88 öre, och kan alltså afkastningen af dessa båda slag af boställen beräknas till sammanlagdt 1,903,417 kronor 18 öre. Taxeringsvärdet utgjorde för bostadsboställen med jordbruk 45,514,800 kronor, för dylika boställen utan jordbruk 2,583,200 kronor samt för löningsboställena 10,731,600 kronor eller för samtliga boställen 58,829,600 kronor. Afkastningen utgjorde i medeltal: af samtliga bostadsboställen med jordbruk 3.21 procent af deras taxeringsvärden och af samtliga löningsboställena 4.11 procent af dessas taxeringsvärden. Härvid är dock att märka, att från bostadsboställenas afkastning frändragits, utom boställshafvarens kostnader för byggnadsskyldighetens fullgörande å dessa boställen, jämväl skatter och onera, hvilka uppgingo till sammanlagdt 354,849 kronor 74 öre. Med tillägg af denna summa motsvarade bostadsboställenas hela afkastning — 1,817,189 kronor 4 öre — 3.99 procent af taxeringsvärdena å berörda boställen. Nu nämnda olika slag af boställen omfatta dock ej all den jord, som blifvit prästerskapet anslagen, i det att ett antal »stom-, annex- och mensalhemman och lägenheter, som icke äro bostadsboställen», indragits till prästerskapets löneregleringsfond och, enligt kapitalkontot till rikshufvudboken, för år 1896 tillfört fonden en inkomst i arrendemedel af 52,572 kronor 35 öre.

Icke blott genom det jordbruk, som bedrifves å flertalet af prästerskapets boställen, äro dessa inkomstgifvande; många boställen lämna äfven en ansenlig afkastning i skogsprodukter och hafva därigenom på olika sätt beredt prästerskapet förmåner. Utöfver hvad som erfordrats till fyllande af boställshafvarnas behof af ved samt af byggnads-, stängsel- och slöjdvirke m. m. lämnade skogshushållningen å prästerskapets boställen — i enlighet med verkställd medeltalsberäkning för den ecklesiastika femårs-

perioden 1891—96 — boställshafvarna en kontant inkomst för ecklesiastikåret 1896—97 af 107,131 kronor 16 öre.

Till boställsafkastning har prästlöneregleringskommittén äfven hänfört ersättning, som af boställshafvare tillgodonjutes med anledning därpå, att en del af boställets mark eller någon af de till bostället hörande »härligheter» öfverlåtits till annan, såsom t. ex. när jord genom afsöndring eller expropriation frånskilts ett bostadsboställe, när därifrån försålts sten, grus, torf eller dylikt, när rätt till jakt, fiske eller vattenfall upplåtits, när intrång eller olägenhet vid boställets brukande tillfogats boställshafvaren o. s. v. I ersättning därför att jord eller rättigheter af olika slag upplåtits från bostadsboställen hafva ganska afsevärda belopp kommit prästerskapet till godo. Ecklesiastikåret 1896—97 utgjorde summan 100,656 kronor 49 öre.

c) Enskildas anslag, afkastning af donationer m. m. Har någon enskild — en person eller ett bolag — enligt eget åtagande fått sig ålagdt att för längre eller kortare tid antingen helt och hållet bekosta eller åtminstone lämna det väsentligaste bidraget till en prästerlig tjänst, äro så beskaffade anslag att hit hänföra. Dessa anslag afse merendels uppehållande af själavården vid ett bruk eller en från moderkyrkan mera aflägsen belägen plats samt utgå därför till åtskilliga bruks- och kapellpredikanter. Med dem äro att sammanräkna inkomster, som grunda sig på donationer af enskilda, såsom ränta å penningar, beräknadt årligt värde af nyttjanderätt till inventarier — »inventarium domesticum» — och afkastning af fastigheter, hvilka icke äro bostadsboställen. De inkomster, som härröra från dylika anslag och donationer af enskilda, utgjorde under ecklesiastikåret 1896—97 sammanlagdt 53,242 kronor 87 öre.

d) Bland lönetillgångar för kyrkoherdar och komministrar äro till sist att nämna anslagen från en del fonder, särskildt prästerskapets löneregleringsfond.

Denna senare fond är bildad med tillämpning af den i § 9 af 1862 års förordning uttalade grundsatsen, att sådana inom en församling befintliga aflönningstillgångar, som icke äro bostadsboställen eller utgöra församlingsafgifter eller tillkommit genom donation eller anskaffats af församlingen själf, må, när de icke vidare äro behöfliga för aflönning af prästerskapet inom församlingen, kunna användas till att bereda annan församlings prästerskap anständig bärning. Genom nådigt bref till kammarkollegium och statskontoret den 14 februari 1868 lämnades föreskrifter angående förvaltningen af de medel, som blifvit eller blifva från vissa

prästerliga beställningar afskilda, men icke till statsverket indragna. Dessa medel skulle uppsamlas i en särskild för ändamålet bildad fond, benämnd prästerskapets löneregleringsfond, hvilken förvaltas af statskontoret.

Från löneregleringsfonden och andra af statskontoret förvaltade ecklesiastika fonder — Ramsele pastorsboställes skogsförsäljningsmedels fond, Älfalds pastorats regleringsfond, Brunskogs församlings aflöningsfond och Fryksände pastorats regleringsfond — utgick till prästerskapet för ecklesiastikåret 1896—97 en summa af 216,792 kronor 98 öre. Utgifterna från prästerskapets löneregleringsfond till aflöningsfyllnad och lönetillökning hafva emellertid sedan dess betydligt stegrats.

I hvad mån dessa och liknande tillgångar må af pastoratet användas till lönernas gäldande framgår af den föreslagna 19 §. Församlingarnas rätt att förfoga öfver de prästerliga aflöningsstillgångarna är nämligen i densamma i viss mån begränsad med hänsyn till den rätt kyrkan i dess helhet har till samma tillgångar. De i det föregående omnämnda boställen, donationer, fonder, skogsförsäljningsmedel m. m. äro anslagna till ett visst bestämdt kyrkligt ändamål, *prästerskapets aflöning*. Men detta ändamål uppbäres icke blott af ett lokalt utan i väsentlig mån äfven af ett allmänt kyrkligt intresse; och detta vare sig egendomen anskaffats af menighet eller donerats af enskild eller ock upplåtits af kronan. Endast donation, gjord i syfte att bereda innehafvare af viss prästerlig tjänst särskild förmån utöfver lönen, intager härutinnan en särställning. Äro tillgångarna ej rikligare, än att de måste för lönernas gäldande till fulla tagas i anspråk, ligger det i både församlingarnas och kyrkans intresse, att pastoratet begagnar dem till aflöning af sitt prästerskap. Uppstår däremot i något pastorat öfverskott å de årligen inflytande aflöningsmedlen, sedan hvad däraf för året erfordras till gäldande af de för prästerskapet därstädes fastställda löner tagits i anspråk — hvilket med tillämpning af det nu uppgjorda förslaget, så vidt tillgängliga handlingar utvisa, skulle inträffa allenast i 23 pastorat för ett sammanlagdt belopp af 29,181 kronor — synes kyrkan, såvida fråga ej är om tillgångar, som donerats för viss prästerlig tjänst såsom ett plus utöfver lönen, med skäl kunna fordra, att dylikt öfverskott ställes till hennes förfogande för tillgodoseende af för hela kyrkan samfällda aflöningsbehof. Att pastoratet skulle äga att för annat ändamål, t. ex. byggande af kyrka, anläggande af begravningsplats eller dylikt, använda öfverskottet, lärers få anses uteslutet, då medlen icke äro anslagna till annat ändamål än att bereda prästerskapet aflöning. Sedan det lokala behofvet härutinnan är fylldt,

torde af upplåtelsens hela karaktär följa, att öfverskottet får användas till fyllande af enahanda, för kyrkan i dess helhet framträdande behof. Medlen komma därigenom indirekt äfven den lokala församlingen till godo. I afseende härå vill jag erinra därom, att, enligt förslaget till lag om kyrkofond, af nämnda fond, där såväl dessa öfverskottsmedel som öfriga för kyrkan gemensamma aflöningstillgångar uppsamlas, skola utgöras — utom ersättning för församlingsavgifter enligt stadgandet i 21 § af lagen om reglering af prästerskapets aflöning — jämväl adjunktsarfvoden, ersättning till adjunkter för resa till tjänstgöringsort, prostarfvoden, emeritlöner m. m.

Om alltså pastoratet måste anses endast äga att »i den mån det till lönernas gäldande erfordras» använda de prästerliga aflöningstillgångarna, så uppstår i allt fall den frågan — när dylika aflöningstillgångar i tillräcklig eller mer än tillräcklig mängd finnas — huruvida pastoratet må kunna helt och hållet befrias från avgifter till prästerskapet, som då skulle aflönas allenast medelst boställsafkastning, räntor å fonder och dylikt, eller huruvida icke ändock i sådant fall en viss bidragsplikt bör åligga pastoratet. Frågan berördes vid 1909 års Riksdag så till vida, att en reservant inom särskilda utskottet föreslog, bland annat, att en allmän och för hela riket lika kyrkoskatt skulle upptagas för bestridande af prästerskapets aflöning. Att emellertid föreskrifva upptagandet af en dylik skatt, oberoende af behofvet inom de särskilda pastoraten, synes mig näppeligen låta sig göra.

Däremot har i förevarande 19 § 1 mom. föreslagits ett stadgande därom, att till lönernas bestridande skola i första rummet användas församlingsavgifter inom en viss lågt satt gräns (högst 3 öre per fyrk). Detta stadgande syftar åt en utjämning af skattebördan de olika pastoraten emellan, ett ändamål, som ju äfven Riksdagen för sin del betecknat såsom önskvärdt. Först sedan församlingsavgifter inom denna gräns uttagits, skulle öfriga tillgångar få anlitas för gäldande af återstående lönebelopp. Någon gång blifva därvid lönerna till fullo betäckta, redan innan nämnda gräns uppnåtts, hvarefter gifvetvis någon ytterligare utdebitering inom sagda gräns icke må förekomma. I fyra af ofvannämnda 23 pastorat, hvilka beräknats lämna öfverskott af aflöningsmedel, beror uppkomsten af öfverskottet helt och hållet därpå, att behofvet af aflöningsmedel blifvit fyllt, innan nämnda gräns för utdebiteringen uppnåtts. Men i regeln kräfvos, såvidt af nu tillgängligt statistiskt materiell kan bedömas, för lönernas gäldande icke blott nu omförmälda bidrag af församlingsavgifter utan jämväl användande af såväl befintliga aflöningstillgångar som därutöver ytterligare tillskott af församlingsavgifter. Det föreslagna stadgandet i 1 mom. har i sistnämnda fall

icke någon betydelse i praktiskt-ekonomiskt hänseende, men i de fall då stadgandet nu eller framdeles kommer till tillämpning medför det i fråga om utjämningen och fördelningen de särskilda pastoraten emellan af bidragsplikten till prästerskapet större rättvisa och likformighet än som eljest skulle kunna åstadkommas. Man kan möjligen ställa sig tveksam, huruvida ändock en dylik börda bör åläggas pastoratet, då redan därförutan tillräckliga aflöningstillgångar finnas. Vore det så, att dessa tillgångar anskaffats i syfte att *lindra eller alldeles aflyfta församlingens skattebörda*, såsom om församlingen för att för framtiden slippa skatt en gång för alla anslagit medel till en lönefond af den storlek, att afkastningen däraf till fullo betäckte lönen, då vore utan tvifvel en sådan tvekan befogad. Men så har säkerligen icke i något enda fall tillgått. Medlen äro, vare sig de anskaffats af församlingen eller donerats af enskild eller upplåtits af kronan, afsedda till *prästerskapets aflöning*. Trots befintligheten af dessa tillgångar har församlingen i alla tider haft förpliktelse att utgöra tionde och öfriga församlingsbidrag, och om boställets afkastning ökats eller nya ägor tillagts, har förmånen däraf närmast kommit prästen till godo men icke församlingen till lindring i dess skattebörda. Då nu tionden och öfriga hittills i hvarje territoriell församling utgående skattebidrag skola aflyftas och ersättas bland annat med församlingsafgifter utgående på enahanda sätt som kommunalutskylder, skulle näppeligen kunna sägas, att full rättvisa skipades, om till följd af en förändring, som åsyftar allenast beskattningens omläggning och skattebördans jämnare fördelning, vissa församlingar skulle komma att alldeles befrias från skattskyldighet.

I ordningen näst efter de i 19 § 1 mom. omförmälda, inom där angifven gräns utgående församlingsafgifterna, skulle enligt 2 mom. utgå arrende af de till prästerskapets aflöning anslagna boställen med undantag af så kallade änkesäten, då änka efter afliden präst äger rätt till afkastningen, samt boställen, hvilkas afkomst enligt 3 § i lagen om kyrkofond skall ingå till nämnda fond. Boställsafkastning, som på grund af donation tillfaller tjänstinnehafvare utöfver lönen, är likaledes undantagen, enär densamma förutsättes skola af löntagaren själf uppbäras.

De i 3 mom. upptagna aflöningstillgångar äro af vida mindre betydelse än arrendeafkomsten af boställena och hafva af denna anledning ställts i ordningen efter denna. Eljest lär ej någon åtskillnad i användningen af dessa bägge slag af aflöningsmedel böra ifrågakomma.

Hvad boställenas skogsafkastning angår gälla för närvarande helt andra bestämmelser än för boställsafkastningen i öfrigt. Ursprungligen

ägde ecklesiastik boställshafvare endast att till husbehof använda skogen å sitt boställe. Någon gång hade dock, då å boställe förefanns ansenlig skog, förekommit kolning till afsalu. Rätten till skogen blef under 1800-talet i och med skogens växande värde så småningom utsträckt, i det att vederbörande myndigheter ej sällan medgåfvo ecklesiastika boställshafvare en vidsträcktare rätt till skogsafkastningen. Genom kungl. förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket den 26 juni 1866 blef omfördälda rätt, med Rikets Ständers gillande, legaliserad. Berörda förordning efterträdde af förordningen den 26 januari 1894, hvilken ännu är gällande.

Sistnämnda förordning innehåller i hufvudsak, att, om boställes virkesafkastning i betydligare mån öfverstiger dess behof af skogsfång, skall skogen, efter Kungl. Maj:ts förordnande, i sin helhet eller lämplig del däraf ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning. Afkastningen ingår i detta fall till prästerskapets löneruleringsfond. Är skogen af mindre omfång, åligger det boställshafvaren att bevaka och sköta skogen med iakttagande af vederbörligen fastställd hushållningsplan. I sådant fall erhåller boställshafvaren, närmast såsom godtgörelse för besväret med skogens vård, viss andel i afkastningen, i regeln hälften däraf. Återstoden ingår till löneruleringsfonden. Extra afkastning af skogen, som uppstår genom så kallad berednings- eller rensningshuggning eller då skog blifvit genom eld eller storm skadad, ingår till en särskild fond, »de ecklesiastika boställesnas skogsfond», och användes till gäldande af diverse omkostnader för skogsvården. Dessa stadganden gälla dock ej i fråga om boställe, som af menighet inköpts eller af enskild donerats, utan skall frågan om disposition af skogsafkastningen vid sådant boställe alltid underställas Kungl. Maj:ts pröfning. Till byggnad af kyrka och prästgård må nödigt timmer och virke tagas å boställsskog, såvidt utsyning kan, efter antagen hushållningsplan, äga rum utan inskränkning i den rätt till afkastningen, som blifvit boställshafvare tillerkänd.

I stället för dessa tämligen inveklade och stundom till ett visst godtycke ledande bestämmelser föreslås nu i särskildt upprättade »Grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar», att all skogs- och hagmark å samtliga åt prästerskapet i de territoriella församlingarna anslagna löneboställen skall ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning utan afseende å, om bostället är anskaffadt af menighet eller doneradt af enskild eller upplåtits af kronan. Skogen skall i första rummet användas till boställets husbehof. Därutöfver må från boställets skog erhållas dels af vederbörande tjänstinnehafvare ved till husbehof, på sätt

i 11 § 4 mom. i förevarande lag sägs, dels ock, i ordningen därefter, virke af pastoratet till uppförande och underhåll af laga hus och hägnader å prästgård samt, om tillgång jämväl därtill finnes, af församling till kyrkobyggnad. Hvad af boställes skogsafkastning icke erfordras för nu angifna behof skall försäljas. Sedan af medel, som influtit vid försäljningen, guldits kostnaden för densamma, skall återstoden, där ej donationsbestämmelser lägga hinder i vägen, ingå till kyrkofonden, hvarifrån, på sätt i förevarande 19 § 4 mom. stadgas, de till lönernas gäldande, i den ordning samma paragraf angifver, erforderliga skogsförsäljningsmedel årligen skulle utgå med högst det af Kungl. Maj:t beträffande hvarje boställes skog fastställda belopp, som för viss tidsperiod beräknats motsvara skogens behållna årliga afkastning. Samtliga kostnader för skogens skötsel och vård skulle, på sätt jämväl förut framlagda förslag innehåller, gäldas ur kyrkofonden. Förslaget om skogsförsäljningsmedlens utbetalning i enlighet med en sålunda af Kungl. Maj:t fastställd uppskattning af skogens behållna årliga afkastning betingas däraf, att de medel, som inflyta för försåld skog, fördela sig ytterst ojämnt på olika år. Jämväl särskilda utskottet vid 1909 års Riksdag ansåg en uppskattning nödvändig i ändamål att bidragen af skogsmedel skulle kunna utgå i form af bestämda årliga anslag från kyrkofonden. Den tidsperiod, uppskattningen skulle afse, synes i regeln böra blifva den, för hvilken hushållningsplan blifvit fastställd.

De sakkunniga, hvilka undertecknat promemorian, hafva vid förevarande punkt 4 framhållit angelägenheten af, att den i samma punkt omförmälda beräkning af boställsskogarnas behållna årliga afkastning skedde med tillbörlig noggrannhet samt med tagen hänsyn till ett rationellt och uthålligt skogsbruk, äfvensom att vederbörande pastorat i hvarje särskildt fall måtte sättas i tillfälle att göra sina påminnelser vid uppskattningen, innan beloppet af den beräknade årsafkastningen fastställdes. I fråga om detta uttalande är jag fullt ense med nämnda sakkunniga.

All skogsafkastning skulle sålunda komma församlingarna till godo i den mån det erfordras till lönernas gäldande; möjligen uppkommande öfverskott skulle tillfalla kyrkofonden. Härmed skulle vinnas den afsevärda fördel, att skogsafkastningen komme att disponeras lika för alla boställen af hvad natur de än månde vara, efter samma grunder, som uppställts för användningen af arrendemedel från jordbruksboställena och öfriga prästerliga aflöningstillgångar.

Enligt hvad verkställda uträkningar gifva vid handen, torde i det närmaste hela den behållna afkastningen af boställsskogarna komma att, jämlikt 19 § 4 mom., från kyrkofonden utbetalas till församlingarna. Det belopp, dessa skulle bekomma, belöper sig nämligen, så vidt nu kan be-

dömas, till 604,313 kronor. Då hela den behållna summan af skogsförsäljningsmedel för närvarande kan skattas till omkring 628,000 kronor, återstår sålunda såsom behållen inkomst för kyrkofonden endast ett jämförelsevis obetydligt belopp. Dock torde denna inkomst framdeles komma att ökas, därest, såsom väl kan antagas, dessa skogar, sedan de kommit under fullt planmässig skötsel af skogsstaten, kunna afvinnas en högre afkastning än nu är möjligt. Kostnaden för denna skötsel, hvilken beräknats till 222,500 kronor kan synas hög, men därvid är att märka, att denna kostnad utgår icke allenast för det jämförelsevis mindre antal boställsskogar (omkr. 700), som lämna virkesöfverskott till försäljning, utan tillika för hela den mängd af boställsskogar (omkr. 1,800), som lämna afkastning endast till husbehof. Detta husbehofsvirke är dock af synnerligen stort värde. Kunde detsamma uppskattas i penningar och den sålunda funna summan tillades den summa, 850,540 kronor, hvartill skogsförsäljningsmedlen utan afdrag af kostnader för närvarande kunna beräknas uppgå, skulle helt visst finnas, att omförmälda kostnader ej äro oskäligen, utan att sannolikt en förvaltning genom enskild försorg skulle komma att ställa sig fullt lika dyrbar.

Förslå ej hittills omförmälda aflöningsbidrag till lönernas gäldande, fylls bristen medelst församlingsavgifter till erforderligt belopp (5 mom.). Därest utdebitering af församlingsavgifter utöfver en viss gräns därvid måste ske, skulle pastoratet, enligt den föreslagna 21 §, erhålla det öfverskjutande beloppet åter från kyrkofonden.

20 och 21 §§.

I gäldandet af de enligt 19 § 1 och 5 mom. utgående församlingsavgifter skola enligt förslaget alla de, hvilka inom pastoratet erlägga kommunalutskylder, deltaga efter de för sådana utskylders utgörande i allmänhet stadgade grunder; och skola dessa avgifter inom hvarje till pastoratet hörande församling debiteras och uppbäras i samma ordning som avgifter till kyrka och skola.

Församlingsavgifternas utgörande. Bidrag från kyrkofonden till lindring i församlingarnas skattskyldighet.

Har för bestridande af de för kyrkoherde och komminister fastställda löner jämte skjutsersättning, hvarom förmåles i 11 § 3 mom. första stycket samt i 14 § 4 mom., såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagdt större belopp, än som motsvarar dels tio öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd enligt senast upprättade mantalslängd, dels sex öre för hvarje helt eller påbörjad tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp,

beräknadt som i 19 § 1 mom. sägs, skall enligt den föreslagna 21 § ersättning af kyrkofondens medel beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet, utom beträffande lönebelopp, som församling särskildt förbundit sig att utgöra för bibehållande eller inrättande af tjänst utöfver dem, hvilka Kungl. Maj:t ansett vara för själavårdens behöriga handhafvande nödiga, eller för höjande af lön, som Kungl. Maj:t enligt löneregleringslagen för viss tjänst bestämt.

Om än staten genom öfvertagande af tiondeplikstens börda hädanefter skulle komma att lämna ett väsentligen större bidrag till prästerskapets aflöning än som för närvarande utgår, åsyftar förslaget ingalunda en brytning med den gamla grundsatsen, att hvarje församling bör aflöna sitt prästerskap. Förpliktelsen härtill skulle nämligen fortfarande i första rummet åligga hufvudsakligen församlingsmedlemmarna, men icke längre blott vissa grupper af dem, utan en hvar i mån af hans skatteförmåga, dock endast intill en viss för alla pastorat lika gräns, hvarefter ersättning af kyrkofondens medel utom i förut angifna två undantagsfall skulle beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet.

I det af Kungl. Maj:t vid 1909 års Riksdag framlagda förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning var nämnda gräns bestämd på enahanda sätt som nu föreslås. Särskilda utskottet föreslog emellertid en sådan ändring i den kungl. propositionen, att skattskyldigheten till prästerskapets aflöning högst bestämdes till sammanlagdt det belopp, som erhöles under antagande, att för hvarje person af pastoratets hela folkmängd utginge 10 öre och därutöfver 5 öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af hela det beskattningsbara inkomstbeloppet inom pastoratet. Till följd af denna nedsättning skulle, enligt den då uppgjorda finansplanen, uppstå en brist i löne-medel å 55,560 kronor, men med tanke på bevillningsbeloppens fortgående stegring och af andra skäl ansåg sig utskottet icke böra tillmäta denna omständighet någon större betydelse.

De sakkunniga, hvilka undertecknat förut omnämnda promemoria, hafva på en annan väg velat vinna samma syftemål som särskilda utskottet, i det att de föreslagit, att den särskilda beräkningsgrunden af 10 öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd skulle ur förslaget utgå och församlingarnas skatteplikt bestämmas till högst 6 öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af hela det beskattningsbara inkomstbeloppet inom pastoratet (= 6 öre per kyrk).

Ehuru en ändring i sådant syfte skulle medföra en väsentlig minskning i de från församlingarna utgående bidrag till prästerskapets aflöning,

hafva nämnda sakkunniga likväl ansett den kunna genomföras, om en viss begränsning af utgifterna för berörda ändamål vidtoges; och hafva de med afseende härå gjort det uttalande, att ålderstillägg för de lägst aflönade kyrkoherdarna och komministrarna, i betraktande af de löneförmåner, som hädanefter skulle komma dessa tjänstinnehafvare till godo, icke syntes vara af behovet påkalladt.

Af beräkningar, som jag låtit verkställa, framgår, att om församlingarnas bidragsplikt begränsas så, som i det af mig nu framlagda förslaget skett, nämligen till högst ett belopp motsvarande 10 öre för hvarje person och 6 öre för hvarje tiotal kronor af inkomstbeloppet i pastoratet, komme den på församlingarna hvilande skattebördan för ifrågavarande ändamål att för hela riket uppgå till 4,101,234 kronor. Med den af särskilda utskottet vid 1909 års Riksdag föreslagna begränsningen till högst ett belopp, motsvarande 10 öre för hvarje person och 5 öre för hvarje tiotal kronor af inkomstbeloppet, skulle församlingarnas skattebidrag belöpa sig till 3,780,537 kronor; och med den af de sakkunniga i promemorian föreslagna begränsningen till högst 6 öre för hvarje tiotal kronor af inkomstbeloppet utan någon beräkning för person, skulle församlingarnas bidrag än ytterligare minskas till 3,754,436 kronor. Skillnaden mellan församlingsavgifterna enligt det af mig framlagda förslaget och det i promemorian framställda utgör 346,798 kronor.

Väl inser jag, att förslaget genom bifall till det i promemorian framlagda yrkandet i denna punkt skulle vinna åtskilligt i enkelhet, och jag uppskattar till fullo tanken att i görligaste mån lätta församlingarnas börda, men då emellertid en så betydande minskning i församlingarnas bidrag för närvarande icke kan vinnas utan uppoffring af det föreslagna ålderstillägget till de svagast aflönade kyrkoherdarna och komministrarna, hvars bibehållande de kyrkliga myndigheterna med stor enighet tillstyrkt, har jag icke ansett mig böra biträda vare sig det af särskilda utskottet eller det i de sakkunnigas promemoria framställda förslaget härutinnan.

22 §.

I denna paragraf har föreskrifvits, att de i lagen omförmälda aflöningsmedel för kyrkoherdar och komministrar skola, i den mån de ej omedelbart till tjänstinnehafvare utbetalas, särskildt för sig af vederbörande kyrkoråd förvaltas och göras räntebärande, äfvensom att pastoratet är ansvarigt för medlens bibehållande till afsedt ändamål.

Bestämmelsen, att domkapitlet äger att däröfver hålla hand, innebär

Aflöningsmedlens förvaltning inom pastoratet.

bland annat att, därest medlen för annat ändamål användas, domkapitlet har att däruti hos vederbörande myndigheter eller annorledes söka rättelse.

De närmare föreskrifter, som kunna erfordras rörande förvaltningen af ifrågakvarande medel, torde böra af Kungl. Maj:t i administrativ väg utfärdas.

23 och 24 §§.

Sättet för genomförande af den nya indelningen och organisationen.

I afseende å 24 §, som i hufvudsak ansluter sig till särskilda utskottets förslag vid 1909 års Riksdag, tillåter jag mig hänvisa till hvad jag förut yttrat angående behovet af en effektiv omreglering af den kyrkliga indelningen och organisationen.

§ 24 öfverensstämmer med § 15 i Kungl. Maj:ts förslag i ämnet till 1909 års Riksdag och torde ej erfordra någon närmare motivering.

25—28 §§.

Öfvergångsstadganden.

I 26 och 27 §§ meddelas erforderliga öfvergångsbestämmelser. Innehållet i 26 § öfverensstämmer med hvad som i motsvarande stadgande i det vid Riksdagen 1909 framlagda förslaget föreskrefs, utom därutinnan att vissa tillägg gjorts till förtydligande och fullständigande af den i paragrafen uttryckta tanke, att präst, hvars lön utgår enligt äldre lönereglering, ej skall under öfvergångstiden för aflöning af adjunkt eller vikarie vare sig åtnjuta större lättnad eller ådragas större tunga, än förut varit fallet. Bestämmelserna i 27 § äro tillagda med hänsyn till den nya anordning, enligt hvilken aflöningsmedlen för kyrkoherdar och komministrar hädanefter skola af vederbörande kyrkoråd uppbäras och förvaltas.

Förslag till lag om emeritilöner för präster.

Emeritilöner.

Det nu framlagda förslaget till lag om emeritilöner för präster är utom i ett hänseende, hvarom strax skall nämnas, af samma innehåll som motsvarande vid 1909 års Riksdag af Kungl. Maj:t framlagda förslag, sådant detsamma af särskilda utskottet vid nämnda Riksdag formulerades. Emeritilönerna komma i enlighet härmed att uppgå i regeln till 80 procent af lönen; dock med iakttagande att emeritilön ej må understiga 3,200 kronor för kyrkoherde och 2,000 kronor för komminister, ej heller öfverstiga

4,800 kronor. För extraordinarie präst skulle emeritilön utgöra 1,500 kronor.

Ett i promemorian framställt förslag om sänkning af maximum för emeritilön till 4,000 kronor har rönt motstånd från flertalet af de hörda myndigheterna och har jag icke heller ansett mig kunna biträda detsamma. Likaså har jag icke ansett mig kunna förorda ett af kyrkoherden Gunnar Ekström m. fl. uti ingifven skrifvelse framlagdt förslag till bestämmelser rörande emeritilönernas beräkning, helst som redan förut ett inom Riksdagen motionsvis väckt förslag i enahanda riktning vid behandling inom vederbörande utskott icke ansetts böra vinna bifall.

Den enda ändring, som gjorts, består däruti, att, med föranledande af framställd anmärkning, uti 6 § intagits ett stadgande därom, att ifall innehafvare af emeritilön efterlämnar änka eller barn, som, därest emeritilön icke tilldelats honom, varit berättigade till tjänst- eller nådår, änkan eller barnen skola äga uppbära emeritilönen intill utgången af den tid, under hvilken tjänst- eller nådårsförmån eljest skolat åtnjutas. Änkans och barnens rätt till dylik godtgörelse för mistad tjänst- eller nådårsförmån synes mig obestriddig.

Förslag till lag om kyrkofond.

Förslaget till lag om kyrkofond är uppgjort med ledning af mot- *Kyrkofonden.* svarande vid Riksdagarna 1908 och 1909 af Kungl. Maj:t framlagda lagförslag. De förändringar, som emellertid måst göras, äro till största delen betingade af de nya bestämmelser för ordnande af prästerskapets aflöningsförhållanden och därmed sammanhängande frågor, som nu föreslås.

Beträffande lydelsen af 1 § hafva två af de sakkunniga, hvilka under-tecknat promemorian — enär de ansett, att det i paragrafen förekommande uttalandet därom, att de i kyrkofonden ingående medlen »skola utgöra en svenska kyrkans tillhörighet», ej borde i lagen förekomma — föreslagit, att paragrafen borde erhålla ungefär följande affattning: »De prästerskapet i territoriella församlingar anslagna aflöningsmedel, om hvilka här nedan förmäles, skola under benämning kyrkofonden användas på sätt i denna lag bestämmas och af statskontoret, utan sammanblandning med statsmedel, förvaltas».

Af de i ärendet hörda myndigheterna har flertalet tillstyrkt den formulering, som i det af mig nu framlagda förslaget upptagits.

Att ifrågavarande medel, såsom anslagna till prästerskapets aflöning

äro att betrakta såsom en den svenska kyrkans tillhörighet i offentligt-rättslig mening torde vara otvifvelaktigt. De två sakkunniga, hvilka påyrkat en ändring af paragrafens ordalydelse, hafva också ansett, att medlen icke böra få användas till andra ändamål än i kyrkofondslagen bestämmes, och att de böra utan sammanblandning med statsmedel förvaltas.

Den formulering af stadgandet, som af mig föreslås, godkändes 1908 af Riksdagens bägge kamrar och 1909 af det särskilda utskott, som behandlade frågan. Förslagets fall vid sistnämnda Riksdag föranleddes af helt andra skäl än meningsskiljaktighet om förevarande paragraf.

På grund af hvad sålunda förekommit finner jag icke tillräcklig anledning att nu frågå det förslag uti förevarande hänseende, som af Kungl. Maj:t förut framlagts.

I 3 § 3 mom. föreslås, att arrende af boställen, hvilkas afkomst vid 1913 års slut antingen ingår till prästerskapets löneregleringsfond eller är af Kungl. Maj:t anvisad till löneförbättring för prästerlig tjänstinnehafvare i annat pastorat än det, inom hvilket bostället är beläget, skall ingå till kyrkofonden. Hvarken från det ena eller andra slaget af dessa nu nämnda boställen äger nämligen för närvarande prästerskapet i det pastorat, där de äro belägna, att uppbära afkomsten, och denna har därför ej heller för framtiden ansetts böra beräknas såsom afföringstillgång inom pastoratet.

Från boställen, hvilkas afkastning för närvarande ingår till prästerskapets löneregleringsfond, uppbar denna fond år 1907, enligt hvad i kungl. propositionen till 1909 års Riksdag upplystes, 88,732 kronor 49 öre. Afkastningen af öfriga här afsedda boställen torde kunna uppskattas till 61,823 kronor.

I 6 § 8 mom. har bland utgifter, som skola af kyrkofonden utgöras, upptagits, i den mån fondens tillgångar det medgifva, anslag, som Kungl. Maj:t till främjande af den kyrkliga organisationens utveckling må finna skäligen bevilja extraordinarie präst för särskild prästerlig tjänstgöring.

Detta stadgande är nytt; och är afsikten därmed att bereda tillgång till anställande, dock endast i begränsad omfattning, af hjälppräster gemensamma för ett helt stift eller kontrakt: stifts- och kontraktsadjunkter. Jag erinrar om att Riksdagen för närvarande beviljar anslag, årligen uppgående till 13,800 kronor, för anställande af fem kontraktsadjunkter inom Luleå stift. För här ifrågakvarande ändamål har förslagsvis beräknats 35,000 kronor.

Till stöd för förslaget härutinnan anhåller jag i underdånighet få anföra följande.

På flera håll i landet hafva under senare tid uppstått raskt tillväxande industricentra. Då dessa uppstått i större församlingar och på afsevärdt afstånd från församlingens kyrka, hafva de ofta i brist på prästerliga krafter blifvit mycket försummade, och det har stundom dröjt i flera årtionden, innan de kyrkliga förhållandena därstädes blifvit på ett tillfredsställande sätt ordnade. Hade tillgångar funnits för ett tillfälligt anställande af lämplig prästman på sådana orter, skulle den kyrkliga utvecklingen hafva kunnat försiggå mera normalt jämsides med den materiella. Ett ännu oftare befintligt och ännu mera trängande behof är uppväckandet och organiserandet af frivilliga lekmannakrafter till kyrklig verksamhet, särskildt på orter, som ligga fjärran från kyrka och mera sällan erhålla besök af präst. Hade man tillfälle att dit sända unga präster, som lämpade sig för en sådan uppgift, så skulle därigenom tillgodoses ett verkligt behof och mycket kunna uträttas för församlingens lifvets höjande. Det ifrågasatta anslaget till aflönande af stifts- och kontraktsadjunkter är visserligen ringa, endast omkring 3,000 kronor för hvarje stift. Men därmed torde säkerligen kunna uträttas mer, än vid första påseende kan synas. Anslaget kunde brukas för flera unga prästmän, som periodvis missiverades för anförda uppgifter och däremellan mot vanligt arvode finge tjänstgöra som adjunkter i församlingarna.

Förslag till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

Det härmed framlagda förslaget till ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar är i hufvudsak öfverensstämmande med hvad af Kungl. Maj:t i sådant hänseende förut föreslagits. Ändringarna äro betingade af de föreslagna nya anordningarna för beredande af aflöning åt prästerskapet.

Grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

De i 4 mom. omförmälda kostnader för skogsindelning äfvensom för skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande å de ecklesiastika boställena m. m. upptogos i den af Kungl. Maj:t vid 1909 års Riksdag framlagda finansplan till sammanlagt 222,500 kronor.

I det vid propositionen till nämnda Riksdag fogade statsrådsprotokoll yttrade dåvarande chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet härom följande.

»Kostnaden för skogsindelning — som enligt prästlöneregleringskommitténs förslag skulle af de gemensamma aflöningstillgångarna gäldas endast i fråga om boställen, hvilka icke af menighet anskaffats eller af enskild donerats, — har af kommittén beräknats efter medeltalet af hvad samma kostnad, på sätt domänstyrelsens räkenskaper gifva vid handen, utgjort under åren 1899, 1900 och 1901, eller till 12,004 kronor 39 öre. Som jag anslutit mig till den af domänstyrelsen uttalade åsikten, att kostnad för skogsindelning jämväl å skog till boställe, som inköpts eller donerats, bör gäldas af kyrkofonden, i den mån dylikt boställe icke lämnar så stort virkesöfverskott, att omförmälda kostnad kan däraf bestridas, anser jag, att ifrågavarande belopp bör höjas till *12,500 kronor.*»

»Enligt kommitténs förslag till lag om kyrkofond samt till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastiska boställsskogar skulle beträffande sådana boställen, som icke af menighet anskaffats eller af enskild donerats, af de gemensamma aflöningstillgångarna gäldas kostnaderna,

dels för skogodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande intill belopp, som Kungl. Maj:t för hvarje år fastställer,

dels för jägmästares förrättning för skogsodling eller afverkning äfvensom för kronojägarers förrättning i de fall, då han på jägmästares order biträder med arbete, som hittills skolat särskildt godtgöras, med belopp motsvarande medeltalet af hvad i sådant hänseende under åren 1904—1913 utgått. Kostnaden för åsyftade förrättningar har för åren 1899, 1900 och 1901 uppgått till sammanlagdt 43,058 kronor 41 öre eller således i medeltal för år till 14,352 kronor 80 öre. Utgifterna för skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande hafva för samma treårsperiod utgjort tillhopa 158,538 kronor 23 öre eller i medeltal årligen *52,846 kronor 8 öre.* Samtliga dessa kostnader uppgingo alltså för år till 67,198 kronor 88 öre, hvartill kommer en särskild post å 7,621 kronor för extra bevakning å vissa boställen. För nu angifna ändamål har kommittén, med ledning af de sålunda gjorda beräkningarna, föreslagit en summa å 74,819 kronor 88 öre i medeltal för år.»

Beträffande sistnämnda ersättning åberopade emellertid departementschefen vidare hvad därom anförts i det vid kungl. propositionen till 1908 års Riksdag fogade statsrådsprotokoll, enligt hvilket departementschefen bland annat yttrat:

»Beträffande de kostnader — utöfver kostnaderna för skogsindelning — som äro förbundna med skogsskötseln å ecklesiastiska boställen, finner

jag det i sin ordning, att en gräns för dem årligen fastställes. En viss frestelse till alltför omfattande och dyrbara arbeten för skogskultur kan måhända förefinnas i den omständigheten, att stegrade utgifter ej längre skulle drabba den enskilde boställshafvaren genom minskning af hans inkomster af skogsskötseln, utan belasta en allmän kassa, för hvilken uppoffringen till äfventyrs kunde synas mindre kännbar. Men om det således efter min mening bör, på sätt kommittén föreslagit, öfvas kontroll öfver omfattningen af skogsförvaltningens åtgöranden i afseende å de ecklesiastiska skogarnas skötsel, synes mig å andra sidan icke kunna godkännas hvad kommittén föreslagit rörande ersättning för jägmästares och kronojägarers bestyr med ifrågavarande skogar, nämligen att denna ersättning skulle för all framtid fixeras till ett belopp, vid hvars beräkning utgifterna under åren 1904—1913 för det af skogsstatens personal å de ecklesiastiska skogarna då utförda arbetet skulle läggas till grund. Ett sådant sätt att bestämma godtgörelsen för skogsstatens bestyr med omförmälda skogar finner jag icke fullt rättvisst. Redan nu måste nämligen den godtgörelse, som för ändamålet utgår, anses alltför låg i förhållande till den verksamhet af olika slag, som skogsstatens högre och lägre funktionärer utöfva med afseende å de ecklesiastiska boställsskogarna. Men i den mån skogsskötseln — sådan tendensen ju numera är — utvecklar sig, samt dessa funktionärers arbete följaktligen blir alltmer omfattande, skulle den af kommittén föreslagna ersättningen icke komma att stå i rimligt förhållande till besväret. Också är under utarbetande förslag i syfte att bereda statsverket ökade inkomster för skogstjänstemännens befattning med ecklesiastiska boställsskogar.

För min del anser jag, att godtgörelse för skogsstatens bestyr med skogsskötseln å nämnda slag af skogar bör fullt utgå enligt de grunder, som å olika tider må i sådant hänseende gälla. Att staten skulle, genom antagande af en för densamma ofördelaktig uppgörelse härutinnan, bevilja kyrkan en förmån, synes mig ej vara någon lämplig form för beredande af stöd från statens sida åt de kyrkliga institutionerna.

Ersättningsbeloppet lärer böra af Kungl. Maj:t för hvarje år fastställas med ledning af uppgifter, som domänstyrelsen skulle hafva att meddela rörande de af skogstjänstemännen under näst föregående år verkställda förrättningar af olika slag å samtliga sådana ecklesiastiska boställsskogar, för hvilkas skötsel kyrkofonden skall öfvertaga ansvaret, skogar å boställen som inköpts af menighet eller donerats af enskild således undantagna.»

Till ledning för beräkningen af den ersättning för skogsstatens bestyr med de ecklesiastika boställsskogarna, som sålunda skulle från kyrkofonden till statsverket årligen inbetalas, hade domänstyrelsen föreslagit vissa grunder. I enlighet med en efter dessa grunder verkställd beräkning upptogs ifrågavarande ersättning af Kungl. Maj:t till 157,153 kronor 92 öre. Då härtill läggas ofvan upptagna kostnader för skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande 52,846 kronor 8 öre, erhålles det belopp *210,000 kronor*, som i den af Kungl. Maj:t år 1909 framlagda finansplanen — förutom kostnaderna för skogsindelning 12,500 kronor — upptagits såsom på kyrkofonden belöpande kostnad för skogsskötsel.

Ehuru ersättning för skogsstatens bestyr med skötseln af skogar å af menighet inköpta eller af enskild donerade boställen — hvilken ersättning dock enligt det nu upprättade förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar jämväl skulle i regeln af kyrkofonden utgöras — icke inbegripits i oförmälda ersättningsbelopp, torde, enligt hvad ånyo verkställda beräkningar gifva vid handen, berörda belopp få anses tillräckligt för bestridande af ifrågavarande ersättning för samtliga ecklesiastika boställsskogar, för hvilka dylik ersättning enligt det nya förslaget skall utgå. I öfverensstämmelse härmed har ock i den nu upprättade finansplanen upptagits dels kostnad för skogsindelning med 12,500 kronor och dels kostnad i öfrigt för skogsskötsel med 210,000 kronor.

Finansplan.

I syfte att uppvisa verkningarna i finansiellt hänseende af de framlagda förslagen till prästlönerregleringsfrågans lösning hade såväl prästlönerregleringskommittén i sitt betänkande IV som Kungl. Maj:t i de till Riksdagarna 1908 och 1909 aflåtna nådiga propositionerna meddelat särskild finansplan, upptagande å ena sidan en sammanfattning af de anslagsbehof för olika ändamål — med undantag af beredande af fri bostad — hvilka den lägre kyrkliga organisationens upprätthållande i vårt land kräfde, samt å andra sidan utvägarna till behofvens fyllande.

Den finansplan, hvilken jag nu framlägger, är uppställd i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nyssnämnda finansplaner.

Finansplan.**Inkomster.***Församlingarnas tillgångar och bidrag till prästerskapets aflöning:*

arrende af lönebställen	kr. 2,076,368	
afgälder, räntor m. m.	» 102,263	
församlingsafgifter, som ej återgäldas ur kyrkofonden, motsvarande högst 10 öre för person och 6 öre för fyrk	» 4,101,234	kr. 6,279,865

Kyrkofondens inkomster:

ersättning för prästerskapets tionde	kr. 3,897,954	
statsanslag	» 371,514	
boställsafkastning ingående till kyrkofonden	» 150,555	
skogsförsäljningsmedel, brutto.....	» 850,540	
öfverskott å församlingarnas aflöningstillgångar	» 29,181	
ränta och annan vinst å kyrkofondens tillgångar.....	» 279,347	» 5,579,091
		<hr/> Summa kr. 11,858,956

Utgifter.

Löner för kyrkoherdar och komministrar.....	kr. 10,060,603
Lönetillökning enligt 4 § i löneregleringslagen	» 100,000
Ålderstillägg för kyrkoherdar och komministrar	» 325,448
Ur kyrkofonden utgående skjutsbidrag till kyrkoherdar och komministrar	» 150,000
Arfvoden åt kontraktsprostar	» 58,535
	<hr/> Transport kr. 10,694,586

	Transport	kr. 10,694,586
Arfvoden och ålderstillägg åt adjunkter	»	325,000
Kostnadsersättning åt adjunkter för resa till tjänstgöringsort	»	15,000
Anslag till extra ordinarie präster för särskild prästerlig tjänstgöring	»	35,000
Emeritilöner	»	500,000
{Kostnad för skogsindelning	»	12,500
{Kostnad för skogsskötsel	»	210,000
Ersättning för vissa å ecklesiastika boställens skogsmark belöpande utskylder och besvär	»	50,000
Öfverskott i kyrkofonden	»	16,870
	<hr/>	
	Summa	kr. 11,858,956

I fråga om de särskilda i finansplanen ingående inkomst- och utgiftsposterna torde följande böra nämnas:

För utrönande af storleken utaf församlingarnas tillgångar och bidrag till prästerskapets aflöning har, hufvudsakligen med ledning af det utaf prästlöneregleringskommittén insamlade statistiska material samt senast tillgängliga officiella uppgifter, af de utaf mig först tillkallade sakkunniga verkställda beräkningar, hvilkas resultat sammanfattats i en vid betänkan- det den 14 december 1909 fogad tabell, betecknad Tab. 3. De i enlighet härmed i finansplanen upptagna inkomstbeloppen för arrende af lönebo- ställen 2,076,368 kronor, afgälder och räntor m. m. 102,263 kronor samt församlingsafgifter 4,101,234 kronor återfinnas i sagda tabell i kolumnerna 4, 5 och 9.

Bland kyrkofondens inkomster hafva posterna ersättning för präster- skapets tionde, statsanslag samt ränta och annan vinst å kyrkofondens till- gångar upptagits till enahanda belopp som i de förut framlagda förslagen. Någon förändring i beräkningen af dessa belopp har nämligen icke i de nu framlagda förslagen blifvit ifrågasatt.

Till kyrkofonden ingående boställsafkastning utgöres af dels arrenden från boställen, hvilkas afkastning för närvarande ingår till prästerskapets löneregleringsfond, hvilka arrenden i kungl. propositionen till 1909 års Riksdag upptagits till 88,732 kronor, och dels arrendeinkomsten af de öfriga boställen, hvilkas afkastning jämlikt 3 § 3 mom. i lagen om kyrko- fond skall till nämnda fond ingå. Afkastningen af sist berörda boställen

har af de sakkunniga i betänkandet den 14 december 1909 uppskattats till 61,823 kronor.

Bruttoafkastningen af försäldt virke från samtliga ecklesiastika boställsskogar har i nämnda betänkande, på grund af beräkningar, som verkställets med ledning af uppgifter från domänstyrelsen och jägmästarna i riket, uppskattats till 850,540 kronor i medeltal per år, på sätt sammandraget af Tab. 4 i betänkandet, kol. 3, utvisar.

Posten öfverskott å församlingarnas aflöningstillgångar 29,181 kronor är hämtad ur den förut omnämnda tabellen 3, kol. 8.

På utgiftssidan har upptagits till betäckande af löner för kyrkoherdar och komministrar 10,060,603 kronor, hvartill beloppet af dessa löner — dock utan sådan förhöjning af lönebeloppen, hvarom i 4 § i löneregleringslagen sägs — skulle komma att uppgå enligt de grunder för lönernas beräkning, hvilka af mig föreslås. Till lönernas förhöjning enligt nämnda 4 § har jag ej ansett erforderligt att beräkna mer än 100,000 kronor. Ålderstillägget för kyrkoherdar och komministrar är upptaget till enahanda belopp som i kungl. propositionen till 1909 års Riksdag eller 325,448 kronor.

Posten skjutsbidrag till kyrkoherdar och komministrar är ny. Då präst enligt 11 § 3 mom. första stycket i förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning skall erhålla skjuts i vissa tjänsteärenden, samt det i prästlönen ingående fyllnadsbeloppets beräkning till viss del efter areal jämväl innebär någon godtgörelse för den ökade utgift för skjuts, en större areal alltid medför, har jag ansett nu ifrågavarande ur kyrkofonden utgående bidrag till skjutskostnaden kunna begränsas till det i finansplanen upptagna beloppet 150,000 kronor.

Till arfvoden åt kontraktsprostar har upptagits samma belopp som förut, eller 58,535 kronor. Däremot har, med hänsyn till hvad som yttrats om införande af ett andra ålderstillägg åt adjunkter, anslaget till arfvoden och ålderstillägg åt adjunkter höjts från 317,500 kronor till 325,000 kronor. Kostnadsersättningen åt adjunkter för resa till tjänstgöringsort är bibehållen vid 15,000 kronor. Anslaget till extra ordinarie präster för särskild prästerlig tjänstgöring är, i enlighet med hvad som därom anförts vid 6 § i förslaget till lag om kyrkofond, upptaget till 35,000 kronor.

Öfriga utgiftsposter, nämligen för emeritlöner 500,000 kronor, för skogsindelning och skogsskötsel tillhoppa 222,500 kronor samt ersättning för vissa å ecklesiastika boställens skogsmark belöpande utskylder och be-

svär 50,000 kronor, äro upptagna till samma belopp, som i de föregående förslagen beräknats.

Finansplanen visar ett årligt öfverskott kyrkofonden till godo å 16,870 kronor.

Härefter uppläste departementschefen i enlighet med det afgifna yttrandet affattade förslag till

- 1) lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför;
- 2) lag om reglering af prästerskapets aflöning;
- 3) lag om emeritlöner för präster;
- 4) lag om kyrkofond; samt
- 5) grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

Departementschefen hemställde slutligen, att Kungl. Maj:t måtte genom nådig proposition föreslå Riksdagen att antaga berörda, af honom upplästa lagförslag och grunder.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Ernst Törnell.

Bilaga.

Transumt ur protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1910.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
              HEDERSTIERNA,
              SWARTZ,
              grefve HAMILTON,
              grefve EHRENSVÄRD,
              MALM,
              LINDSTRÖM,
              NYLANDER,
              VON SYDOW.

Departementschefen, statsrådet Lindström, föredrog i underdånighet:

Under erinran att Kungl. Maj:t jämlikt nådigt beslut den 17 december 1909 anbefallt domkapitlen och Stockholms stads konsistorium, domänstyrelsen, statskontoret och kammarkollegium att senast den 15 januari 1910 inkomma med underdåniga utlåtanden öfver följande af särskilda sakkunniga för biträdande inom ecklesiastikdepartementet med beredning af frågan om grunderna för reglering af prästerskapets löneförmåner uppgjorda förslag till bestämmelser i ämnet, nämligen:

1) förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför;

2) förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning;

3) förslag till lag om emeritlöner för präster;

4) förslag till lag om kyrkofond;

5) förslag till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar; samt

6) förslag till ecklesiastik boställsordning, med de ändringar och tillägg, som innefattades i en af ytterligare tillkallade sakkunniga vid granskning af nämnda förslag afgifven promemoria;

anmälde föredragande departementschefen, att de sålunda infortrade utlåtandena inom behörig tid inkommit till ecklesiastikdepartementet.

Härefter yttrade departementschefen.

Enligt min åsikt befinner sig nu ärendet, med undantag af frågan om utfärdande af ecklesiastik boställsordning, i det skick, att nådig proposition i ämnet inom kort lärer kunna aflåtas till Riksdagen. Hvad angår det af de sakkunniga upprättade förslaget till ecklesiastik boställsordning, hvilket torde böra biläggas detta protokoll, synes mig detsamma vara af beskaffenhet att i allt väsentligt kunna läggas till grund för nådig proposition till Riksdagen. Några smärre ändringar torde dock, med hänsyn till hvad i ärendet förekommit, böra vidtagas, och anhåller jag att nu få angifva de jämkningar i förslaget, jag anser böra ske.

På sätt i ofvannämnda promemoria beträffande § 13 föreslagits, torde sista meningen i paragrafens första stycke kunna utgå.

Med anledning af hvad åtskilliga af de i ärendet hörda myndigheterna yttrat angående de så kallade lönebostälernas utarrendering, synes mig bestämmelse böra meddelas om företrädesrätt för prästerlig tjänst innehafvare att, om han så önskar, öfvertaga arrende af löneboställe, hvarå hans prästgård är belägen, och torde ett dylikt stadgande lämpligen få sin plats såsom ett andra stycke i förslagets 19 §, som förty borde erhålla följande lydelse:

Löneboställe — — — — — Konungen.

Företrädesrätt att öfvertaga arrende af löneboställe tillkommer, på sätt i sagda föreskrifter närmare bestämmes, innehafvare af prästgård i fråga om det boställe, hvarå prästgården är belägen.

I afseende å arrende — — — — — särskilda föreskrifter.

I enlighet med hvad i promemorian beträffande § 26 hemställts, torde nämnda paragraf böra lyda sålunda:

»1. I fråga om rätt för tjänst innehafvare och arrendator samt pastorat eller församling att erhålla virke från löneboställes skog lände till efterrättelse hvad särskildt är stadgadt.

2. Andra å löneboställe tillgängliga byggnadsämnen än virke må, där sådant kan ske utan men för bostället eller förnärmande af arrendators rätt, af pastoratet användas till nybyggnad och förbättring å prästgård och kyrka.»

Departementschefen föredrog härefter förslaget till ecklesiastik boställsordning med de af honom däri förordade förändringar samt hemställde, att, med öfverlämnande af samtliga handlingar i ärendet, Lagrådets utlåtande öfver nämnda förslag måtte för det i § 87 regeringsformen öfverförmälda ändamål genom utdrag af protokollet inhämtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lämna bifall.

Ur protokollet:

C. Wilh. Hagman.

Rättelser

i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 85.

- Å sid. 5 rad. 6 nedifrån står: hvarom i 24 § sägs,
läs: hvarom i 23 § sägs,
Å sid. 13 rad. 13 nedifrån står: som i 24 § omförmäles,
läs: som i 23 § omförmäles,
Å sid. 84 rad. 7 står: I afseende å 24 §,
läs: I afseende å 23 §,
-